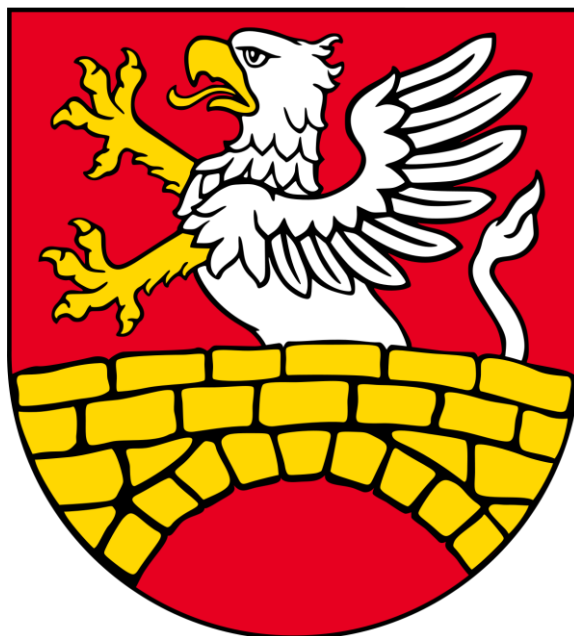

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2025-2028 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r.

Opracowanie wykonane przez:

IGO Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.
ul. Barbary 21a
40-053 Katowice

Zamość, czerwiec 2026 r.

Tytuł	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2025-2028 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r.	
Zamawiający		Gmina Zamość ul. Peowiaków 92 22-400 Zamość
Realizacja przedmiotu umowy ze strony Zamawiającego		Ryszard Gliwiński – Wójt Gminy Zamość
Wykonawca		IGO Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. ul. Barbary 21a 40-053 Katowice
Autor		mgr inż. Marta Majka – Główny specjalista ds. ochrony środowiska

SPIS TREŚCI:

Spis tabel:	4
Spis rysunków:	5
Wykaz skrótów i pojęć:	5
1. Wstęp.....	7
2. Streszczenie	8
3. Dokumenty strategiczne na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym	10
4. Dane ogólne o gminie.....	27
5. Ocena stanu środowiska	29
5.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza.....	29
5.2. Zagrożenia hałasem	36
5.3. Pola elektromagnetyczne	41
5.4. Gospodarowanie wodami.....	43
5.5. Gospodarka wodno-ściekowa.....	46
5.6. Zasoby geologiczne.....	49
5.7. Gleby.....	50
5.8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	53
5.9. Zasoby przyrodnicze	58
5.10. Zagrożenia poważnymi awariami.....	64
6. Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji	65
7. Cele i zadania Programu ochrony środowiska	67
8. Doskonalenie systemu finansowania Programu	86
9. Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska Programu.....	91
10. Materiały źródłowe.....	94

Spis tabel:

Tabela 1. Cele szczegółowe i kierunki interwencji PEP2030	12
Tabela 2. Emisja pyłów i gazów wg GUS z zakładów szczególnie uciążliwych w powiecie zamojskim w latach 2023-2024	32
Tabela 3. Klasy dla strefy lubelskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony zdrowia ludzi w latach 2021-2024	34
Tabela 4. Klasy dla strefy lubelskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony roślin w latach 2021-2024	35
Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące powierzchni terenów, na których wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w powiecie zamojskim	37
Tabela 6. Wyniki pomiarów hałasu drogowego w 2022 r. wykonanych przez zarządzających drogami w ramach realizacji map akustycznych w Mieście Zamościu	39
Tabela 7. Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w Gminie Zamość w 2020 r.	42
Tabela 8. Jednolite części wód powierzchniowych na terenie Gminy Zamość	44
Tabela 9. Jednolite części wód podziemnych na terenie Gminy Zamość	44
Tabela 10. Klasyfikacja jakości wód podziemnych w 2022 r.	45
Tabela 11. Charakterystyka istniejącej sieci wodociągowej na terenie Gminy Zamość w latach 2022-2024	46
Tabela 12. Charakterystyka istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Zamość w latach 2022-2024	47
Tabela 13. Przydomowe oczyszczalnie oraz zbiorniki bezodpływowe na terenie Gminy w 2024 r.	48
Tabela 14. Charakterystyka złóż kopalin na terenie Gminy Zamość	49
Tabela 15. Odpady komunalne odebrane w Gminie Zamość w 2023 r. i w 2024 r.	55
Tabela 16. Odpady komunalne odebrane selektywnie w Gminie Zamość w 2023 r. i w 2024 r.	55
Tabela 17. Ilość wyrobów zawierających azbest w Gminie Zamość	57
Tabela 18. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Zamość	58
Tabela 19. Tereny zieleni urządzonej w Gminie Zamość	61
Tabela 20. Leśnictwo wszystkich form własności w Gminie Zamość w 2024 r.	62
Tabela 21. Zestawienie celów, kierunków interwencji i zadań Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość	68
Tabela 22. Harmonogram realizacji zadań własnych Gminy Zamość wraz z ich finansowaniem	76
Tabela 23. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem na lata 2025-2028	84
Tabela 24. Wskaźniki monitorowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość	92

Spis rysunków:

Rysunek 1. Cele Programu Ochrony Środowiska zgodne z PEP2030	8
Rysunek 2. Położenie Gminy Zamość na tle powiatu zamojskiego.....	27
Rysunek 3. Położenie sołectw Gminy Zamość	28
Rysunek 4. Lokalizacja terenów, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu pochodzącego od dróg krajowych.....	38
Rysunek 5. Lokalizacja JCWPd na tle powiatu zamojskiego.....	45

Wykaz skrótów i pojęć:

Skrót	Objaśnienie
art.	artykuł
As	Arsen
B(α)P	Benzo(α)piren – związek chemiczny z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Benzo(a)piren wykazuje małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą, co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie. Jak inne WWA jest kancerogenem chemicznym, a mechanizm jego działania jest genotoksyczny co oznacza, że reaguje z DNA, przy czym działa po aktywacji metabolicznej
b.d.	brak danych
BOŚ	Bank Ochrony Środowiska
C ₆ H ₆	Benzen
Cd	Kadm
c.o.	Centralne ogrzewanie
CO	Tlenek węgla
CO ₂	Dwutlenek węgla
c.w.u.	Ciepła woda użytkowa
dam ³	tys. m ³
dB	Decybel
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
DK	Droga krajowa
GIG	Główny Instytut Górnictwa
Dz. U.	Dziennik Ustaw
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GPZ	Główny Punkt Zasilania
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
ha	Hektar
IMGW	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
JCW	Jednolita Część Wód
JCWP	Jednolite Części Wód Powierzchniowych
JCWPd	Jednolite Części Wód Podziemnych
JST	Jednostki samorządu terytorialnego
KOBIZE	Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
Mg	Megagram
mpzp	Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego
MŚ	Minister Środowiska
MWh	megawatogodzina
MZP	mapa zagrożenia powodziowego
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Ni	Nikiel
NO _x	Tlenki azotu

NO ₂	Dwutlenek azotu
O ₃	Ozon
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	Odnawialne źródła energii
Pb	Ołów
PGN	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej
PEM	Promieniowanie elektromagnetyczne
PEP	Polityka Energetyczna Polski
PGW	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie/Plan Gospodarowania Wodami
PIG-PIB	Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PM _{2,5}	Pył zawieszony zawierający cząstki mniejsze niż 2,5 mikrometrów
PM ₁₀	Pył zawieszony zawierający cząstki mniejsze niż 10 mikrometrów
PONE	Program Ograniczania Niskiej Emisji
POP	Program ochrony powietrza – dokument przygotowany w celu określenia działań zmierzających do przywrócenia odpowiedniej jakości powietrza na terenie, na którym zanotowano przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń
POŚ	Program Ochrony Środowiska
poz.	pozycja
PPD/PSD	poniżej potencjału/stanu dobrego
POLIŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PSZOK	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
SIIEG	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
SO ₂	Dwutlenek siarki
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SSIIP 2030	Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030
SWOT	Technika analityczna (kategorie czynników: S (Strengths) – mocne strony, W (Weaknesses) – słabe strony, O (Opportunities) – szanse, T (Threats) - zagrożenia
temp.	temperatura
tj.	to jest
UE	Unia Europejska
ust.	ustęp
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WPR	Wspólna Polityka Rolna
WSSE	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
ww.	wyżej wymieniony
WWA	Wielopierścieniowe Węglowodory Aromatyczne
ze. zm.	ze zmianami

1. Wstęp

Program Ochrony Środowiska jest podstawowym narzędziem precyzującym działania w sektorze środowiska na terenie gminy/miasta. Według założeń, przedstawionych w niniejszym opracowaniu, sporządzenie Programu doprowadzi do dalszej poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem, zapewni skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego, w tym zakresie prawa.

Program Ochrony Środowiska, wyznacza cele i zadania, które odnoszą się do aspektów środowiskowych, usystematyzowanych według priorytetów. Dokument ten wspomaga dążenie do uzyskania w gminie sukcesywnego ograniczenia degradacji środowiska, ochronę i rozwój jego walorów oraz racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska z uwzględnieniem konieczności jego ochrony. Stan docelowy, w tym zakresie, nakreśla Program Ochrony Środowiska, a ocenę efektów jego realizacji, zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, dokonuje się okresowo, co 2 lata.

Struktura opracowania obejmuje kierunki interwencji w sektorze ochrony środowiska zgodne z Polityką Ekologiczną Państwa 2030. Problemy środowiskowe ujęto w podziale na najważniejsze komponenty środowiska gminy tj.: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami, gospodarka wodno-ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów oraz zasoby przyrodnicze, a także zagrożenia poważnymi awariami.

W opracowaniu znajduje się charakterystyka poszczególnych komponentów środowiska, ocena ich stanu aktualnego oraz określenie stanu docelowego. Identyfikacja potrzeb w zakresie ochrony środowiska, w odniesieniu do obowiązujących przepisów prawnych, polega na sformułowaniu celów nadrzędnych oraz strategii ich realizacji (kierunków interwencji i zadań szczegółowych). Na tej podstawie opracowywane są harmonogramy realizacji działań własnych i monitorowanych, przedstawiające listę przedsięwzięć, jakie zostaną zaplanowane do realizacji na terenie Gminy Zamość (tabele od 21 do 23).

W dniu 31 marca 2022 r. Uchwałą Nr XLII/394/22 Rada Gminy Zamość przyjęła „Program Ochrony Środowiska dla gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2028”.

Niniejszy dokument stanowi kolejny Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość obejmujący lata 2025-2028 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r., zwany dalej Programem Ochrony Środowiska (POŚ).

Program ten jest spójny z jednym z najważniejszych na szczeblu krajowym dokumentem pn. „*Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej*” przyjętym uchwałą Nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. jak również najważniejszym na szczeblu wojewódzkim dokumentem pn. „Program ochrony środowiska województwa lubelskiego 2030”.

Ponadto Program jest także zgodny ze zaktualizowanymi wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska opublikowanych przez Ministerstwo Klimatu w styczniu 2020 r.

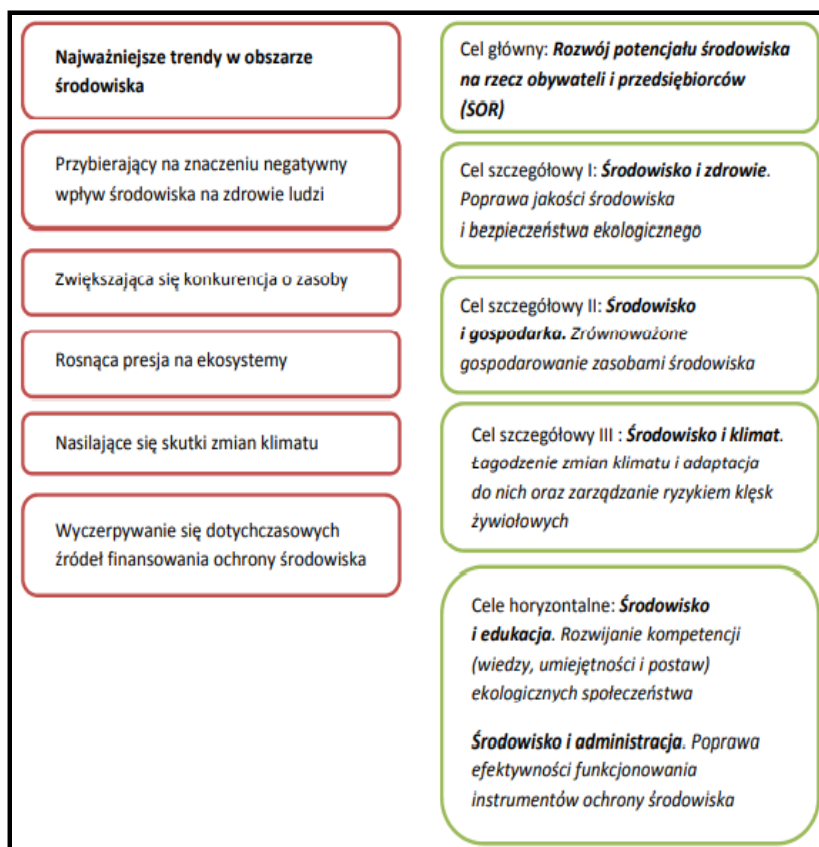
2. Streszczenie

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2025-2028 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r. jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2025 r. poz. 647 t.j. ze zm.), który nakłada na organy wykonawcze gmin obowiązek sporządzania gminnych programów ochrony środowiska.

Wyznaczone w Programie cele i kierunki interwencji są zgodne z celami i kierunkami określonymi w „Polityce Ekologicznej Państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej” oraz w „Programie Ochrony Środowiska województwa lubelskiego 2030” i innymi strategicznymi dokumentami nadrzędnymi wymienionymi w rozdziale 3.

Struktura opracowania obejmuje omówienie kierunków ochrony środowiska w gminie. W opracowaniu znajduje się charakterystyka poszczególnych komponentów środowiska, ocena stanu aktualnego oraz określenie stanu docelowego tych komponentów.

Program Ochrony Środowiska, wyznacza cele i zadania, które odnoszą się do aspektów środowiskowych (głównych obszarów interwencji), usystematyzowanych według priorytetów (rys. 1).

Rysunek 1. Cele Programu Ochrony Środowiska zgodnie z PEP2030

Źródło: Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (Uchwała Nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia Polityki Ekologicznej Państwa 2030 – Strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej – Dz. U. z 2019 r., poz. 794)

Dla ww. celów szczegółowych i horyzontalnych zaplanowano do realizacji zadania szczegółowe, które podzielono na zadania własne i monitorowane (harmonogram zadań własnych i harmonogram zadań monitorowanych).

Po przystąpieniu do opracowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2025-2028 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r., wystąpiono z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie i Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora

Sanitarnego w Lublinie o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu ww. dokumentu zgodnie z art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r., poz. 1112 t.j. ze zm.).

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie pismem znak: WSTIII.410.26.2026.KŁ z dnia 17 marca 2026 r. uzgodnił brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu ww. dokumentu.

Również Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie pismem znak: DNS-NZ.7016.12.2026 z dnia 24 lutego 2026 r. wyraził zgodę na odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu ww. dokumentu.

Ponadto w maju 2026 r. Program został podany do publicznej wiadomości, celem zebrania uwag od lokalnej społeczności.

W dniu 01 kwietnia 2026 r. Zarząd Powiatu w Zamościu Uchwałą Nr 66/2026 zaopiniował pozytywnie projekt niniejszego Programu.

3. Dokumenty strategiczne na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym

W Programie Ochrony Środowiska ujęto analizę uwarunkowań wynikających z Polityki Ekologicznej Państwa 2030 oraz z pozostałych dokumentów strategicznych krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych, a w szczególności z ustaleniami i rekomendacjami wynikającymi z:

- Polityki Ekologicznej Państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej,
- Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności,
- Strategii Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030,
- Strategii Produktowności 2030,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030,
- Polityki Energetycznej Polski do 2040 r.,
- Aktualizacji Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)”,
- Polskiej Strategii Wodorowej do roku 2030 z perspektywą do roku 2040,
- Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030,
- Krajowego Planu na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030,
- Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku,
- Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022,
- Polityki Surowcowej Państwa,
- Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły,
- Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły,
- Programu przeciwdziałania niedoborowi wody, retencja, zatrzymaj wodę,
- Planu przeciwdziałania skutkom suszy,
- Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
- Planu Strategicznego dla WPR (Wspólnej Polityki Rolnej) na lata 2023-2027,
- Programu ochrony środowiska województwa lubelskiego 2030,
- Aktualizacji „Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu” w zakresie pyłu PM2,5 (faza II) i benzo(a)pirenu,
- Programu Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego,
- Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2028,
- Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego,
- Programu rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.,
- Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Zamojskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028,
- Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.,
- Aktualizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Zamość na lata 2012-2032,
- Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku.

Polityka Ekologiczna Państwa 2030

Kluczowym elementem zapewniającym bezpieczne funkcjonowanie człowieka w wymiarze społecznym, ekonomicznym i kulturowym jest środowisko, w tym jego kondycja, różnorodność i zasobność. Środowisko kształtuje warunki życia ludzi i przyrody ożywionej, dostarcza wodę, pożywienie, energię i wiele innych zasobów naturalnych. Jakość i walory poszczególnych komponentów środowiska silnie wpływają na zdrowie ludzi i komfort życia. Efektywny sposób wykorzystania środowiska przy jednoczesnym zachowaniu równowagi ekologicznej determinuje możliwości wypełniania przez państwo zadań, w tym zaspakajania podstawowych potrzeb bytowych społeczeństwa. Najważniejsze trendy w obszarze środowiska są następujące:

- negatywny wpływ zanieczyszczeń środowiska na zdrowie ludzi,
- zwiększająca się konkurencja o zasoby,
- rosnąca presja na ekosystemy,
- nasilające się skutki zmian klimatu,
- wyczerpywanie się dotychczasowych źródeł finansowania ochrony środowiska. Jednym ze zidentyfikowanych w SOR wyzwań zewnętrznych w perspektywie krótkookresowej, są prognozowane zmiany w modelu funkcjonowania budżetu europejskiego, w tym zmniejszenie budżetu przeznaczanego na realizację polityki spójności oraz zmniejszenie kwot kierowanych dotychczas dla poszczególnych państw i regionów. Jednocześnie, mając na uwadze krajowy system dochodów z tytułu opłat i kar środowiskowych, prognozować można, że z powodu osiągnięcia przez poszczególne branże wysokiego poziomu ochrony środowiska, wpływy z tego źródła ulegną również zmniejszeniu. Wyzwanie stanowi więc będzie utrzymanie dalszej zdolności generowania wypłat środków na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w kwotach przekraczających wpływy uzyskiwane z tytułu opłat i kar środowiskowych poprzez utrzymanie i doskonalenie wypracowanych mechanizmów zwrotnego finansowania ochrony środowiska, a także poszukiwanie nowych instrumentów finansowych. Przy tym nadal konieczne będzie finansowanie kosztownych inwestycji mających na celu wypełnienie standardów UE i utrzymania istniejących obiektów. Istnieje zatem ryzyko stopniowego wyczerpywania się dotychczasowych źródeł finansowania ochrony środowiska przy jednoczesnej konieczności dalszego finansowego jej wspierania, w tym w formie pomocy bezzwrotnej w przypadku działań związanych z przedsięwzięciami mającymi na celu zabezpieczenie dostępu do kluczowych usług ekosystemowych.

Cel główny PEP2030 został sprecyzowany jako: *Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców*, co zaprezentowano na rys. 1. Cele szczegółowe i horyzontalne PEP2030 zostały określone w odpowiedzi na zidentyfikowane w diagnozie najważniejsze trendy w obszarze środowiska, w sposób umożliwiający zharmonizowanie kwestii związanych z ochroną środowiska z potrzebami gospodarczymi i społecznymi (rys. 1).

Kierunki interwencji obejmują wszystkie obszary tematyczne polityki ochrony środowiska (tab. 1).

Tabela 1. Cele szczegółowe i kierunki interwencji PEP2030

Cele szczegółowe	Kierunki interwencji
<i>Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego</i>	Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód
	Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania
	Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb
	Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej
<i>Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska</i>	Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu
	Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej
	Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym
	Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa
	Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT
<i>Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych</i>	Przeciwdziałanie zmianom klimatu
	Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych
Cele horyzontalne	Kierunki interwencji
<i>Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa</i>	Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji
<i>Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska</i>	Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania

Źródło: Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (Uchwała Nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia Polityki Ekologicznej Państwa 2030 – Strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej – Dz. U. z 2019 r., poz. 794)

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” określa główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego, zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 roku. Cele i odpowiadające im kierunki interwencji Strategii istotne w kontekście poprawy jakości środowiska w Gminie Zamość to:

Cel 7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska:

- ✓ modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne,
- ✓ modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych,
- ✓ realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce,
- ✓ zwiększenie poziomu ochrony środowiska.

Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030

Celem głównym Strategii Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030) jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce, które wpisuje się w działania

realizujące cel szczegółowy III SOR: Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

SSiNP wskazuje zasady udostępnienia szerokiego zakresu usług administracji publicznej drogą elektroniczną oraz wykorzystania zestandaryzowanych i interoperacyjnych rozwiązań informatycznych we wszystkich dziedzinach funkcjonowania państwa. Szczególną uwagę transformacji cyfrowej administracji publicznej poświęcono w celu szczegółowym III SSiNP podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia.

W ramach SSiNP są planowane działania, których rezultatem będzie poszerzenie zakresu zaawansowanych e-usług administracji publicznej. Skutkować ma to zmniejszeniem potrzeby angażowania urzędników w realizację e-usług, a także zwiększeniem wygody obywateli. Założenia te odnajdują odzwierciedlenie w kierunku interwencji 1 celu szczegółowego III SSiNP: Tworzenie warunków dla efektywnej, dostępnej cyfrowo i bezpiecznej e-administracji.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Celem prac nad SRKL 2030 jest zapewnienie, aby określone w SOR cele, kierunki interwencji, działania i projekty, stanowiące strategiczne zadania państwa w obszarze kapitału ludzkiego i obszarze spójności społecznej - rozbudowa i podnoszenie jakości kapitału ludzkiego w Polsce oraz zwiększanie obszaru spójności społecznej - zostały osiągnięte.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL) została przyjęta uchwałą nr 104 Rady Ministrów w dniu 18 czerwca 2013 r.

Główny cel SRKL 2020 został określony jako rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Dla realizacji celu głównego wyodrębniono cele szczegółowe, które obejmują następujące działania:

- wzrost zatrudnienia,
- wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych,
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej,
- podniesienie kwalifikacji i kompetencji obywateli.

Cele te w świetle wyzwań postawionych w SOR pozostają wciąż aktualne. Obecnie jednak SRKL dynamizuje swoje działania w zakresie spójności społecznej – jednego z głównych obszarów koncentracji działań zdefiniowanych w SOR - i odchodzi od dotychczasowego podziału na narzędzia, czyli działania na rzecz rozwijania kapitału ludzkiego przyporządkowane do poszczególnych etapów życia człowieka, by zastąpić je układem zaczerpniętym z SOR, tzn. obszarami koncentracji działań, kierunkami interwencji i przypisanymi do nich projektami strategicznymi i projektami uzupełniającymi.

Najistotniejszym celem pod kątem określenia celów Programu Ochrony Środowiska jest:

- cel szczegółowy 4. Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej:
 - ✓ kierunek interwencji – kształtowanie zdrowego stylu życia poprzez promocję zdrowia, edukację zdrowotną i prośrodowiskową oraz działania wspierające dostęp do zdrowej i bezpiecznej żywności.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS) stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (M.P. poz. 378). SRKS jest jednym z instrumentów realizacji przyjętej uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) (M.P. poz. 260).

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Cel główny SRKS realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe:

- cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne,
- cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich,
- cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

Powyższe cele szczegółowe są ze sobą powiązane i przenikają się, co oznacza, że realizacja poszczególnych działań w odniesieniu do jednego celu szczegółowego wpływa na osiąganie pozostałych celów szczegółowych oraz celu głównego. Do pełnej realizacji założeń SRKS niezbędne jest współdziałanie i mobilizowanie zasobów różnych podmiotów aktywnych w sferze społecznej: podmiotów administracji publicznej wszystkich szczebli, organizacji społecznych oraz podmiotów prywatnych. Obszar „Kapitał ludzki i społeczny” jest jednym z obszarów wpływających na osiągnięcie celów SOR.

Strategia Produktyności 2030

Strategia Produktyności stanowi aktualizację Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (SliEG), wzbogacając o nowe elementy, budującą nowoczesną gospodarkę, opartą o wiedzę i innowacyjne technologie cyfrowe, przy jednoczesnym wykorzystaniu przewag wynikających z naturalnych uwarunkowań kraju oraz ograniczeń będących efektem tychże naturalnych uwarunkowań. Za nadrzędne wyzwanie rozwojowe Polski w obszarze gospodarczym uznano sukcesywne zwiększanie produktywności – zarówno pracy, jak i pozostałych czynników produkcji.

Cel główny Strategii Produktyności: **Progresywny wzrost produktywności w warunkach gospodarki: neutralnej klimatycznie, o obiegu zamkniętym, opartej na danych.**

Cele szczegółowe:

- Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce):
 - ✓ wzrost wydajności surowcowej gospodarki,
 - ✓ wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce,
- Obszar II. Praca i kapitał ludzki:
 - ✓ szybki rozwój praktycznego uczenia się przez całe życie,
 - ✓ przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby cyfryzowanej gospodarki,
- Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy):
 - ✓ trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych,
 - ✓ automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw,
- Obszar IV. Organizacja i instytucje:
 - ✓ podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych,
 - ✓ stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi,
- Obszar V. Wiedza:
 - ✓ wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i technologii w gospodarce,
- Obszar VI. Dane:
 - ✓ szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych,
- Obszar VII. Umieźdzynarodowienie:
 - ✓ zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynkach pozaeuropejskich,
 - ✓ zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Celem głównym Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jest efektywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Określa on zatem II cel szczegółowy SOR – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.

Cel główny polityki regionalnej do 2030 r. będzie realizowany w oparciu o trzy uzupełniające się cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy I: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,
- Cel szczegółowy II: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
- Cel szczegółowy III: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Dwa pierwsze cele szczegółowe wymienione powyżej są istotne z punktu widzenia Programu Ochrony Środowiska tj.:

- Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym
 - ✓ kierunek interwencji 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego,
 - ✓ kierunek interwencji 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych,
 - ✓ kierunek interwencji 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów,
- Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych
 - ✓ kierunek interwencji 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030

W dniu 15 października 2019 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” (SZRWRIR 2030). Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich państwa prezentujący cele, kierunki interwencji oraz działania, jakie powinny zostać podjęte w perspektywie 2030 r.

Cel szczegółowy dotyczący środowiska brzmi: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska. Kierunki interwencji:

- zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska,
- adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom.

Polityka energetyczna Polski 2040

W dniu 02 lutego 2021 r. Rada Ministrów zatwierdziła „Politykę energetyczną Polski do 2040 r.”. PEP2040 stanowi jasną wizję strategii Polski w zakresie transformacji energetycznej, tworząc oś dla programowania środków unijnych związanych z sektorem energii jak i realizacji potrzeb gospodarczych wynikających z osłabienia gospodarki pandemią COVID-19.

PEP2040 jest kompasem dla przedsiębiorców, samorządów i obywateli w zakresie transformacji polskiej gospodarki w kierunku niskoemisyjnym.

W PEP2040 podejmowane są strategiczne decyzje inwestycyjne, mające na celu wykorzystanie krajowego potencjału gospodarczego, surowcowego, technologicznego i kadrowego oraz stworzenie poprzez sektor energii dźwigni rozwoju gospodarki, sprzyjającej sprawiedliwej transformacji.

W 2040 r. ponad połowę zainstalowanych mocy będą stanowić źródła zeroemisyjne. Szczególną rolę odegra w tym procesie wdrożenie do polskiego systemu elektroenergetycznego morskiej energetyki wiatrowej i uruchomienie elektrowni jądrowej. Będą to dwa strategiczne nowe obszary i gałęzie przemysłu, które zostaną zbudowane w Polsce. To szansa na rozwój krajowego przemysłu, rozwój wyspecjalizowanych kompetencji kadrowych, nowe miejsca pracy i generowanie wartości dodanej dla krajowej gospodarki. Równolegle do wielkoskalowej energetyki, rozwijać się będzie energetyka rozproszona i obywatelska – oparta na lokalnym kapitale.

Transformacja wymaga również zwiększenia wykorzystania technologii OZE w wytwarzaniu ciepła i zwiększenia wykorzystania paliw alternatywnych w transporcie, również poprzez rozwój elektromobilności i wodoromobilności.

Celem polityki energetycznej państwa jest bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.

Cele szczegółowe sprecyzowano następująco:

- cel szczegółowy 1: Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych,
- cel szczegółowy 2: Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej,
- cel szczegółowy 3: Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw ciekłych,
- cel szczegółowy 4: Rozwój rynków energii,
- cel szczegółowy 5: Wdrożenie energetyki jądrowej,
- cel szczegółowy 6: Rozwój odnawialnych źródeł energii,
- cel szczegółowy 7: Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji,
- cel szczegółowy 8: Poprawa efektywności energetycznej.

Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)

Celem głównym aKPOP jest pilna poprawa stanu powietrza w strefach, w których w wyniku oceny jakości powietrza, przeprowadzanej corocznie przez GIOŚ, stwierdzone są w dalszym ciągu przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych wybranych substancji w powietrzu oraz ochrona zdrowia i komfortu życia mieszkańców oraz środowiska naturalnego jako całość.

Cel ten realizowany będzie poprzez realizację celów szczegółowych oraz wskazanie kierunków interwencji. Przedstawione w przedmiotowej aKPOP działania powinny być planowane w połączeniu z kierunkami interwencji Polityki Ekologicznej Polski do 2030 r. oraz realizacją celów i projektów strategicznych PEP2040. Umożliwi to eliminację pozostałych barier, określonych w KPOP do 2020 r., intensyfikację działań naprawczych określonych w POP do 2026 r. oraz osiągnięcie celów założonych w realizowanych na poziomie województw uchwał antysmogowych.

Ze względu na nieosiągnięcie celów KPOP do 2020 r. na obszarze wszystkich stref w kraju, celami szczegółowymi aKPOP będzie ich kontynuacja:

- osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji, określonych w dyrektywie 2008/50/WE i 2004/107/WE oraz utrzymanie ich na tych obszarach, na których są dotrzymywane, a w przypadku pyłu drobnego PM_{2,5} także pułapu stężenia ekspozycji oraz Krajowego Celu Redukcji Narażenia,
- osiągnięcie w perspektywie do roku 2030 stężeń niektórych substancji w powietrzu na poziomach wskazanych przez WHO oraz nowych wymagań wynikających z regulacji prawnych projektowanych przepisami prawa unijnego.

Wyzwaniem dla Polski pozostaje zatem osiągnięcie poziomów dopuszczalnych dla pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz pułapu stężenia ekspozycji na pył PM_{2,5} oraz Krajowego Celu Redukcji Narażenia na pył PM_{2,5}, a także poziomów docelowych dla B(a)P. Ponadto problemem pozostaje dotrzymanie poziomów dopuszczalnych dla NO₂ w dużych ośrodkach miejskich, gdzie przy zwiększającej się liczbie stacji komunikacyjnych, pracującej w ramach PMŚ oraz zwiększającym się natężeniu ruchu pojazdów indywidualnych w gminach, problem ten będzie się powiększał. Jednocześnie w związku ze zmieniającymi się warunkami meteorologicznymi, coraz większym problemem mogą stać się przekroczenia poziomu docelowego dla O₃.

Polska Strategia Wodorowa do roku 2030 z perspektywą do roku 2040

Wizją i nadrzędnym celem PSW jest stworzenie polskiej gałęzi gospodarki wodorowej m.in. poprzez rozwój rodzimych patentów i technologii wodorowych oraz ich wykorzystanie na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej i utrzymania konkurencyjności polskiej gospodarki. Cele:

- wdrożenie technologii wodorowych w energetyce,
- wykorzystanie wodoru jako paliwa alternatywnego w transporcie,
- wsparcie dekarbonizacji przemysłu,

- produkcja wodoru w nowych instalacjach,
- sprawny i bezpieczny przesył wodoru,
- stworzenie stabilnego otoczenia regulacyjnego.

Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Celem głównym SPA jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Poniżej wymieniono cele i odpowiadające im kierunki działań istotne dla polityki środowiskowej Gminy Zamość:

Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska:

- ✓ dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu,
- ✓ ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu,
- ✓ adaptacja do zmian klimatu w gospodarce przestrzennej i budownictwie.

Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich

Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu:

- ✓ wypracowywanie standardów konstrukcyjnych uwzględniających zmiany klimatu,
- ✓ zarządzanie szlakami komunikacyjnymi w warunkach zmian klimatu.

Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu:

- ✓ monitoring stanu środowiska i systemy wczesnego ostrzegania i reagowania w kontekście zmian klimatu.

Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu:

- ✓ promowanie innowacji na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu,
- ✓ budowa systemu wsparcia polskich innowacyjnych technologii sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu:

- ✓ zwiększenie świadomości odnośnie do ryzyk związanych ze zjawiskami ekstremalnymi i metodami ograniczania ich wpływu,
- ✓ ochrona grup szczególnie narażonych przed skutkami niekorzystnych zjawisk klimatycznych.

Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030

Niniejszy dokument wraz z załącznikami został opracowany w wypełnieniu obowiązku wynikającego z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany dyrektywy 94/22/WE, dyrektywy 98/70/WE, dyrektywy 2009/31/WE, rozporządzenia (WE) nr 663/2009, rozporządzenia (WE) nr 715/2009, dyrektywy 2009/73/WE, dyrektywy Rady 2009/119/WE, dyrektywy 2010/31/UE, dyrektywy 2012/27/UE, dyrektywy 2013/30/UE i dyrektywy Rady (UE) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 525/2013 i zostanie przedłożony do Komisji Europejskiej w związku z art. 9 ww. regulacji. Dokument prezentuje zintegrowane podejście do wdrażania pięciu wymiarów unii energetycznej tj.:

- bezpieczeństwo energetyczne,
- obniżenie emisyjności,
- efektywność energetyczna,
- wewnętrzny rynek energii,
- badania naukowe, innowacje,
- konkurencyjność.

Polska prowadzi aktywną politykę klimatyczno-energetyczną, jak również podejmuje działania we wszystkich wymiarach unii energetycznej. Obszarem priorytetowym w ramach pięciu wymiarów unii energetycznej – z perspektywy polskiej racji stanu i stabilnego rozwoju gospodarczego kraju – jest „bezpieczeństwo energetyczne”. Musi być ono analizowane w dwóch głównych sferach tj. wytwarzania energii elektrycznej oraz dostaw gazu i ropy naftowej.

Dywersyfikacja struktury polskiego bilansu energetycznego przy jednoczesnym zwiększeniu roli nisko- i zeroemisyjnych i wysokoefektywnych technologii i rozwiązań we wszystkich sektorach gospodarki sprzyjać będzie osiągnięciu pozytywnych efektów w ramach wymiaru „*obniżenie emisyjności*”. W odniesieniu do celów redukcyjnych na 2020 r., tzw. Effort Sharing Decision określiła dla Polski „cel pozytywny”, w ramach którego sektory nieobjęte systemem ETS mają możliwość zwiększenia swoich emisji o 15% względem roku 2005. Obecnie Polska jest na ścieżce do osiągnięcia ww. celu. W powyższym kontekście ambitnym wyzwaniem będzie realizacja krajowego celu redukcyjnego na 2030 r. w sektorach non-ETS, który został określony na poziomie -7% w tzw. Effort Sharing Regulation opublikowanej w 2018 r.

Kolejnym ważnym elementem unii energetycznej jest obszar „*efektywność energetyczna*”. Najważniejszym aktem prawnym tego obszaru w Polsce jest ustawa o efektywności energetycznej z 2016 r., na podstawie której podmioty zobowiązane są do wdrożenia przedsięwzięć zwiększających efektywność energetyczną (lub w ograniczonej części zakupu białych certyfikatów). Ustawa obejmuje sektor prywatny, jak i sektor publiczny nakładając zobowiązania oszczędnościowe na wszystkie podmioty.

Kolejnym wymiarem unii energetycznej, na którym podejmowane są działania jest „*wewnętrzny rynek energii*”. Obszar energetycznego rynku wewnętrznego UE wymaga dwutorowości działań i synchronizacji. Polega ona na działaniach zapewniających energetyczną wystarczalność oraz równoległe rozszerzaniu i intensyfikacji współpracy w ramach systemu paneuropejskiego.

Obszar „*innowacji w obszarze sektora energetycznego*” to zagadnienie, którego znaczenie jest sukcesywnie wzmacniane. Sektor energetyczny dostrzega coraz większą potrzebę rozwoju nowego podejścia, którego najistotniejszymi narzędziami będą nowe technologie oraz innowacje procesowe. Polska polityka w dziedzinie innowacji stawia na wdrożenia innowacji. Wykorzystywane są środki z budżetu państwa w połączeniu z funduszami europejskimi oraz ze środkami własnymi przedsiębiorstw energetycznych. Trendem wspierającym kierunek na innowacje w energetyce jest aktywność proinnowacyjna spółek energetycznych. W Polsce istnieje coraz silniejsza tendencja – wspierana przez aktywność państwa – która polega na programach inkubacyjnych w stosunku do startup-ów, które tworzą pomysły i rozwijają swoją działalność w sektorze energetycznym.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku

W dniu 24 września 2019 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku”, przedłożoną przez Ministra Infrastruktury.

Głównym celem krajowej polityki transportowej jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego przez utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Osiągnięcie tego celu pozwoli na rozwijanie dogodnych warunków, sprzyjających stabilnemu rozwojowi gospodarczemu kraju.

Realizacja celu głównego w perspektywie do 2030 r. wymaga podjęcia następujących działań:

- budowy zintegrowanej i wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce,
- poprawy sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym,
- zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności (chodzi m.in. o promocję transportu zbiorowego),
- poprawy bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów,
- ograniczania negatywnego wpływu transportu na środowisko,
- poprawy efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

Do najważniejszych kierunków interwencji sprecyzowanych w niniejszej Strategii w kontekście celów Programu Ochrony Środowiska są:

- kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności,
- kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko.

Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022

Zapewnienie bezpieczeństwa państwa oraz jego obywateli należy do żywotnych interesów narodowych Rzeczypospolitej Polskiej. Bezpieczeństwo narodowe oznacza zdolność państwa i jego społeczeństwa do zapewnienia warunków jego istnienia i rozwoju, integralności terytorialnej, niezależności politycznej, stabilności wewnętrznej oraz jakości życia. Zdolność ta jest kształtowana poprzez działania polegające na wykorzystaniu szans, podejmowaniu wyzwań, redukowaniu ryzyka oraz eliminowaniu zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych, co zapewnia trwanie, tożsamość, funkcjonowanie i swobody rozwojowe państwa i narodu (społeczeństwa).

Do najważniejszych celów tej Strategii w kontekście celów Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość należą:

- Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego
 - ✓ Priorytet 3.1. Zwiększanie odporności infrastruktury krytycznej
 - a) Kierunek interwencji 3.1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania energetyki jądrowej w Polsce,
- Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa
 - ✓ Priorytet 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego
 - b) Kierunek interwencji 4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną,
 - c) Kierunek interwencji 4.1.2. Koordynacja działań i procedur planowania przestrzennego uwzględniających wymagania obronności i bezpieczeństwa państwa,
 - d) Kierunek interwencji 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa,
 - e) Kierunek interwencji 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa.

Polityka Surowcowa Państwa

Celem głównym polityki jest zapewnienie bezpieczeństwa surowcowego kraju poprzez zagwarantowanie dostępu do niezbędnych surowców (krajowych oraz importowanych) zarówno obecnie, jak i w perspektywie wieloletniej, uwzględniającej zmieniające się potrzeby przyszłych pokoleń. Cele szczegółowe:

- zapewnienie dostępu do surowców ze złóż kopalin, wód podziemnych i ciepła Ziemi.
- poszukiwanie, rozpoznawanie oraz dokumentowanie złóż kopalin.
- zapewnienie sprzyjających warunków prawnych dla obecnych i przyszłych inwestorów oraz rozwój i unowocześnienie branży geologiczno-górnictwa.
- ochrona złóż kopalin.
- współpraca międzynarodowa w zakresie zabezpieczenia dostępu do surowców.
- pozyskiwanie surowców ze złóż antropogenicznych oraz wspieranie rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym.
- zapewnienie spójności strategii realizowanych przez spółki o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa oraz spółki realizujące misję publiczną z działaniami Pełnomocnika Rządu ds. Polityki Surowcowej Państwa.
- upowszechnianie wiedzy.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Dla naturalnych części wód celem będzie osiągnięcie, co najmniej dobrego stanu ekologicznego, dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/potencjału konieczne będzie dodatkowo utrzymanie, co najmniej dobrego stanu chemicznego.

Z kolei dla wód podziemnych określono następujące główne cele środowiskowe:

- Zapobieganie dopływowi lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych.
- Zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych.
- Zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych.

- Wdrożenie działań niezbędnych dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego w skutek działalności człowieka.
- Dla spełnienia wymogu niepogarszania stanu części wód, dla części wód będących w co najmniej dobrym stanie chemicznym i ilościowym, celem środowiskowym będzie utrzymanie tego stanu.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Trzy cele główne, którym odpowiada 13 celów szczegółowych:

- Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego:
 - ✓ utrzymanie oraz zwiększenie istniejącej zdolności retencyjnej zlewni w regionie wodnym,
 - ✓ wyeliminowanie lub unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią,
 - ✓ określenie warunków możliwego zagospodarowania obszarów chronionych obwałowaniami,
 - ✓ unikanie wzrostu oraz określenie warunków zagospodarowania na obszarach o niskim (Q0,2%) prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi,
- Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego:
 - ✓ ograniczenie istniejącego zagrożenia powodziowego,
 - ✓ ograniczenie istniejącego zagospodarowania,
 - ✓ ograniczenie wrażliwości obiektów i społeczności na zagrożenie powodziowe,
- Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym:
 - ✓ doskonalenie prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych,
 - ✓ doskonalenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych na powódź,
 - ✓ doskonalenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi,
 - ✓ wdrożenie i doskonalenie skuteczności analiz popowodziowych,
 - ✓ budowa instrumentów prawnych i finansowych zniechęcających lub skłaniających do określonych zachowań zwiększających bezpieczeństwo powodziowe.

Program przeciwdziałania niedoborowi wody, retencja, zatrzymaj wodę

Aby ograniczyć ryzyko powodziowe oraz złagodzić skutki suszy opracowany został Program przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 (dalej: PPNW). Jest to pierwszy dokument o charakterze strategicznym kompleksowo omawiający możliwości i niezbędne kierunki działań w zakresie rozwoju retencji wodnej. Program jest komplementarny względem pozostałych dokumentów planistycznych z zakresu gospodarki wodnej – planów gospodarowania wodami, planów zarządzania ryzykiem powodziowym, planu przeciwdziałania skutkom suszy oraz programów rozwoju dróg wodnych, a działania z nim zawarte są uzupełnieniem zadań wynikających z tych dokumentów. Głównym celem PPNW jest *zwiększenie retencji wodnej w Polsce*. Priorytety:

- Wskazanie i realizacja działań z zakresu budowy zintegrowanego systemu naturalnej i sztucznej retencji wodnej.
- Stworzenie warunków do zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych.
- Wzmocnienie świadomości społecznej w zakresie potrzeby retencionowania i oszczędzania wody.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Celem głównym planu jest *przeciwdziałanie skutkom suszy*.

Cele szczegółowe:

- Skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy.
- Zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy.
- Edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy.
- Formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Cele Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu brzmią:

- Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest.
- Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych, spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju.
- Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) na lata 2023-2027

Priorytety, które realizują politykę środowiskową to:

1. Przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych i zwiększenie sekwestracji węgla, a także promowanie zrównoważonej energii:
 - Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa.
 - Adaptacja rolnictwa i leśnictwa do zmian klimatu – ograniczenie zagrożeń pogodowych i chorobowych.
 - Zwiększanie pochłaniania i skutecznego magazynowania węgla m.in. w wyniku zalesiania najsłabszych gruntów.
 - Rozwój biogospodarki w oparciu o nieżywnościowe zastosowania biomasy rolniczej i leśnej.
 - Wykorzystanie i rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii.
 - Podnoszenie wiedzy w zakresie łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich.
2. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, w tym poprzez ograniczenie uzależnienia od produktów chemicznych:
 - Ochrona zasobów i poprawa jakości gleby.
 - Poprawa gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.
 - Poprawa jakości wód.
 - Zapobieganie porzucaniu gruntów.
 - Podnoszenie wiedzy w zakresie racjonalnego wykorzystania wody, gleby, powietrza.
3. Przyczynianie się do zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazów:
 - Ochrona i różnicowanie krajobrazu wiejskiego.
 - Zrównoważone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów.
 - Zwiększenie różnorodności upraw.
 - Zwiększenie różnorodności biologicznej lasów.
 - Ekstensywne użytkowanie gruntów z uwzględnieniem potrzeb ich ochrony.
 - Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.
 - Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.
 - Zapobieganie rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych.
 - Rozwój i upowszechnianie zasobów wiedzy i informacji o środowisku.
4. Poprawa reagowania unijnego rolnictwa na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym na wysokiej jakości, bezpiecznej i pożywej żywności produkowanej w sposób zrównoważony, ograniczenie marnowania żywności, jak również poprawa dobrostanu zwierząt i zwalczanie oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe:
 - Wspieranie redukcji stosowania antybiotyków w produkcji zwierząt gospodarskich.
 - Zrównoważone stosowanie środków produkcji i poprawa bezpieczeństwa biologicznego gospodarstw.
 - Zapewnienie dostępności żywności ekologicznej.
 - Podnoszenie świadomości konsumentów o systemach produkcji żywności oraz etykietowaniu produktów.
 - Wsparcie budowy grup producentów w ramach systemów jakości żywności i relacji horyzontalnych.

- Podnoszenie świadomości uczestników rynku w celu przeciwdziałania marnowaniu żywności.
- Podnoszenie wiedzy rolników o zrównoważonym stosowaniu środków do produkcji i bioasekuracji.

Program ochrony środowiska województwa lubelskiego 2030

Program ochrony środowiska województwa lubelskiego 2030 został przyjęty Uchwałą Nr DXII/9003/2023 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 17 października 2023 r.

Celem niniejszego Programu jest określenie, na podstawie analizy aktualnego stanu środowiska, niezbędnych działań służących poprawie środowiska. Określenie celów i kierunków interwencji, które uwzględniają najważniejsze potrzeby oraz efektywne wykorzystanie środków finansowych.

Program w swojej treści zawiera podział na następujące obszary interwencji:

- Ochrona klimatu i jakości powietrza,
- Zagrożenia hałasem,
- Promieniowanie elektromagnetyczne,
- Gospodarowanie wodami,
- Gospodarka wodno-ściekowa,
- Zasoby geologiczne,
- Gleby,
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów,
- Zasoby przyrodnicze,
- Poważne awarie przemysłowe.

Przeprowadzono szczegółową ocenę stanu środowiska w podziale na poszczególne obszary interwencji. Ocena stanu każdorazowo oparta była na czterech stałych elementach: diagnozie stanu istniejącego, ocenie realizacji celów dotychczasowego programu, analizie SWOT, zidentyfikowanych obszarach problemowych i prognozie zmian stanu środowiska. Na tej podstawie możliwe było wyznaczenie celów i działań, jakie należy zrealizować w celu poprawy stanu środowiska na obszarze województwa lubelskiego. Na podstawie przeprowadzonych analiz wyznaczono cele strategiczne oraz kierunki interwencji dla wszystkich wymienionych powyżej 10 obszarów.

Program ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu

Program ochrony powietrza (POP) dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu został przyjęty Uchwałą Nr XVII/291/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 lipca 2020 r.

Nadrzędnym celem Programu jest wskazanie działań naprawczych, których realizacja doprowadzi do poprawy stanu jakości powietrza, co w konsekwencji spowoduje ograniczenie niekorzystnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i życie mieszkańców województwa.

Strefa lubelska, której dotyczy niniejszy Program stanowi obszar województwa lubelskiego z wyłączeniem Lublina.

Działania zaplanowane do realizacji mają na celu uzyskanie maksymalnego efektu ekologicznego poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł. Które w największy sposób oddziałują na wielkość stężeń substancji w powietrzu. Głównym kierunkiem działań naprawczych jest redukcja emisji z sektora komunalno-bytowego (pochodzącej z indywidualnych systemów grzewczych).

Przewiduje się, że realizacja wszystkich zaplanowanych w ww. Programie działań, pozwoli na wyeliminowanie w 2026 r. problemu występowania przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} w strefie lubelskiej. Nie uda się natomiast osiągnąć poziomu docelowego stężenia średniorocznego benzo(a)piranu, przy czym wartości przekroczeń będą znacznie niższe od wartości z 2018 r.

Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu w zakresie pyłu PM_{2,5} (faza II) i benzo(a)pirenu

Aktualizacja Programu ochrony powietrza (POP) dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu została przyjęta Uchwałą Nr XLIX/716/2023 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 28 czerwca 2023 r.

Program ochrony powietrza dla strefy lubelskiej został opracowany w związku z odnotowaniem w 2021 r. przekroczenia normy jakości powietrza w strefie w zakresie pyłu PM_{2,5} i benzo(a)pirenu. Dla strefy lubelskiej obowiązuje Program ochrony powietrza opracowany ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu, podjęty Uchwałą Nr XVII/291/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 lipca w 2020 r. i opracowany na podstawie Rocznej oceny jakości powietrza w województwie lubelskim, raport dla roku 2018.

Celem opracowania Aktualizacji Programu ochrony powietrza jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego B(a)P, a następnie rewizja wskazanych w Programie ochrony powietrza dla strefy lubelskiej z 2020 r., działań naprawczych, których realizacja doprowadzi do poprawy jakości powietrza.

Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego

Do zadań samorządu województwa należy kształtowanie polityki rozwoju regionu, której wizja określana jest w dokumencie Strategii rozwoju. Dla realizacji poszczególnych jej celów wskazane jest dokonanie właściwej diagnozy stanu i przyjęcie kierunków działań. Dokumentem realizującym to zadanie jest między innymi Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego. Program ten jest jednym z najważniejszych dokumentów programowych realizujących cele obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Ponadto ważną rolą Programu, tak jak wcześniej obowiązującego dokumentu Wojewódzkiego Programu Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, jest promocja rozwoju OZE, informacja w zakresie uwarunkowań i potencjalnych lokalizacji inwestycji oraz wspieranie realizacji zadań statutowych przez różnego rodzaju instytucje, samorząd regionalny oraz samorządy lokalne.

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego 2028

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego 2028 został przyjęty Uchwałą Nr X/142/2025 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 24 stycznia 2025 r. i jest zgodny z przepisami prawa krajowego i unijnego w zakresie gospodarki odpadami oraz z zapisami zawartymi w Krajowym planie gospodarki odpadami i służy realizacji celów w nim zawartych. Dokument wpisuje się w strategiczne dokumenty przyjęte na poziomie Unii Europejskiej, krajowym oraz wojewódzkim. Omawiany dokument służy do osiągnięcia celów założonych w polityce ochrony środowiska. Zawiera analizę stanu gospodarki odpadami, w tym informacje na temat sposobów zapobiegania, ilościach i rodzajach powstających odpadów, systemach ich zbierania oraz sposobach przekształcania i unieszkodliwiania. Określa rozmieszczenie oraz moce przerobowe poszczególnych instalacji przetwarzania odpadów oraz informuje o problemach w zakresie gospodarki odpadami. Ponadto jego zadaniem jest określenie prognozy zmian w zakresie gospodarki odpadami. Dokument wskazuje cele w zakresie gospodarki odpadami z podaniem terminów ich osiągnięcia. Określa także m.in. kierunki w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami, jak również sposoby monitoringu i oceny wdrażania Planu pozwalającego na określenie sposobu oraz stopnia realizacji celów i zadań zdefiniowanych w Planie.

Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego

Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego został przyjęty Uchwałą Nr III/44/2024 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 czerwca 2024 r.

Program ten jest dokumentem strategicznym, który stanowi istotny element długookresowej polityki w zakresie ochrony mieszkańców województwa przed hałasem w środowisku.

Podstawowym celem Programu jest: zmniejszenie liczby osób narażonych na negatywne skutki

zdrowotne spowodowane hałasem tj. ograniczenie liczby osób dotkniętych szkodliwymi skutkami hałasu w postaci znacznej uciążliwości, zaburzeń snu i ryzyka wystąpienia choroby niedokrwiennej serca.

Program rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.

Program rozwoju turystyki w województwie lubelskim został przyjęty uchwałą Nr CCXXXVI/4630/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 12 grudnia 2017 r.

Turystyka jest zjawiskiem bardzo dynamicznym. Zmieniające się trendy pokazują, w jaki sposób współczesny turysta chce zaspokajać swoje potrzeby wypoczynku. Po czasach koncentracji na dostarczaniu korzyści funkcjonalnych i emocjonalnych, nadszedł czas turystyki wspierającej wartości turysty, dla którego ten, a nie inny sposób spędzenia czasu jest symbolem przynależności do grupy czy wyznawanych zasad i przekonań.

Dzięki Programowi rozwoju turystyki podjęto główne wyzwanie zawarte w Strategii rozwoju województwa lubelskiego, które wskazuje konieczność budowania przewag konkurencyjnych opartych na innowacyjności oraz kapitale społecznym i intelektualnym.

Wizja województwa to: *Lepsze życie mieszkańców województwa lubelskiego poprzez wzrost dochodów z silnego i rozwijającego się sektora turystyki w perspektywie roku 2030.*

Misja województwa brzmi: *Chcemy opowiadać o wyjątkowych ludziach i miejscach regionu lubelskiego oraz dzielić się naszą filozofią delectowania się życiem. Inspirujemy rozwój turystyki poprzez współpracę i innowacje, pamiętając przy tym o zachowaniu lubelskiej przyrody, dziedzictwa kulturowego oraz stylu życia mieszkańców.*

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zamojskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 r.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zamojskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028 jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki ochrony środowiska na terenie powiatu zamojskiego. Realizacja programu ma doprowadzić do poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem, zapewnić skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzyć warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa.

Opracowanie jakim jest Program Ochrony Środowiska określa politykę środowiskową, a także wyznacza cele i zadania środowiskowe, które odnoszą się do aspektów środowiskowych, usystematyzowanych według priorytetów.

Omawiany dokument wspomaga dążenie do uzyskania w powiecie sukcesywnego ograniczenia degradacji środowiska, ochronę i rozwój jego walorów oraz racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska z uwzględnieniem konieczności jego ochrony. W poszczególnych obszarach interwencji wyznaczono następujące cele:

- I. Ochrona klimatu i jakości powietrza - Poprawa jakości powietrza do osiągnięcia poziomów wymaganych przepisami prawa, spełnianie standardów emisyjnych z instalacji oraz promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- II. Zagrożenia hałasem - Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców powiatu ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego.
- III. Pola elektromagnetyczne - Stała kontrola potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych.
- IV. Gospodarowanie wodami - System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu przy osiągnięciu i utrzymaniu co najmniej dobrego stanu wód.
- V. Gospodarka wodno-ściekowa - Bieżąca modernizacja infrastruktury związanej z gospodarką wodno-ściekową.
- VI. Zasoby geologiczne - Zrównoważona gospodarka zasobami surowców naturalnych.
- VII. Gleby - Racjonalna gospodarka zasobami glebowymi.
- VIII. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa lubelskiego.
- IX. Zasoby przyrodnicze - Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona krajobrazu.

- X. Zagrożenia poważnymi awariami - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość została przyjęta Uchwałą Nr XLII/394/22 Rady Gminy Zamość w dniu 31 marca 2022 r.

Program ten jest podstawowym narzędziem precyzującym działania w sektorze środowiska na terenie gminy. Według założeń sporządzenie Programu doprowadzi do poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem, zapewni skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego, w tym zakresie prawa.

Przedmiotowy Program wyznacza cele i zadania, które odnoszą się do aspektów środowiskowych, usystematyzowanych według priorytetów. Dokument ten wspomaga dążenie do uzyskania w gminie sukcesywnego ograniczenia degradacji środowiska, ochronę i rozwój jego walorów oraz racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska z uwzględnieniem konieczności jego ochrony.

Struktura Programu obejmuje omówienie kierunków ochrony środowiska w gminie w odniesieniu do zrównoważonego gospodarowania wodami, gospodarki odpadami, ochrony powierzchni ziemi, w tym gleb i zarządzania zasobami geologicznymi, przeciwdziałania zmianom klimatu i likwidacji źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza, ochrony przed hałasem, zarządzania zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wspierania wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, edukacji ekologicznej, promieniowania elektromagnetycznego, a także przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym, usprawnienia systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska.

Aktualizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Zamość na lata 2012-2032

Niniejszy Program został przyjęty Uchwałą Nr XXVII/267/12 Rady Gminy Zamość z dnia 27 grudnia 2012 r.

Nadrzędnym długoterminowym celem ww. Programu jest eliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców Gminy Zamość spowodowanych azbestem. Celami Programu są:

- spowodowanie oczyszczenia terytorium gminy Zamość z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie ewentualnych (poprzedzonych dokładniejszymi badaniami) negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- spowodowanie działań zmierzających do sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i stworzenie warunków do spełnienia wymogów ochrony środowiska w określonym horyzoncie czasowym,
- stworzenie możliwości do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej.

Szczegółowe informacje na temat rodzaju oraz ilości wyrobów zawierających azbest występujących na terenie gminy ujęte zostały w Bazie Azbestowej (www.bazaazbestowa.gov.pl).

Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku

Niniejsza Strategia została przyjęta Uchwałą Nr XLVII/435/22 Rady Gminy Zamość z dnia 29 września 2022 r.

Strategia ma za zadanie ułatwić lokalnym władzom podejmowanie decyzji oraz rozwiązywanie problemów wynikających z uwarunkowań przestrzennych, infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych, jak również racjonalne organizowanie przyszłych działań. Ponadto

spełnia ona również funkcję informacyjną, prezentując plany władz lokalnych oraz możliwości udziału i współpracy w realizacji wspólnych zadań.

W przedmiotowej Strategii, wizja rozwoju gminy została określona następująco: *Oczekuje się, że Gmina Zamość w 2030 r. będzie:*

- *atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem życia i pracy,*
- *dobrze i nowocześnie zarządzanym i promowanym na zewnątrz samorządem lokalnym,*
- *obszarem z rozwiniętą infrastrukturą techniczną poprawiającą czystość środowiska naturalnego i wykorzystującą lokalne zasoby odnawialnej energii,*
- *miejscem sprzyjającym rozwojowi przedsiębiorczości oraz przyjaznym dla inwestorów,*
- *miejscem charakteryzującym się dobrą jakością infrastruktury społecznej dla mieszkańców: dostępem do opieki zdrowotnej, edukacji, opieki przedszkolnej i żłobkowej oraz z bogatą ofertą kulturalną i rekreacyjno sportową,*
- *gminą wykorzystującą potencjał turystyczny i posiadającą zachęcającą do odwiedzin infrastrukturę turystyczną,*
- *obszarem z nowoczesnym rolnictwem specjalizującym się w produkcji wysokiej jakości żywności i potencjałem do rozwoju przetwórstwa.*

Misją Gminy Zamość jest *współpraca władz lokalnych, mieszkańców organizacji pozarządowych i podmiotów gospodarczych w celu stworzenia atrakcyjnego miejsca zamieszkania i pracy, wspierania inwestycji przyjaznych środowisku naturalnemu, przedsiębiorczości i rolnictwa oraz oferowania wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych, opierających się na lokalnym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym.*

Sformułowana w ten sposób misja zwraca uwagę na wartości, jakimi powinni kierować się mieszkańcy gminy oraz władze samorządowe. Kluczowymi wartościami, obok przedsiębiorczości i aktywności obywatelskiej, jest nastawienie na współpracę i zaufanie społeczne. Potrzeba współdziałania i podejścia partnerskiego w rozwoju gminy i wspieraniu inicjatyw społeczności lokalnej wynika nie tylko z konieczności sprostania wyzwaniom, przed którymi stoi obecnie Gmina Zamość, ale jest również nieodłącznym elementem budowy zaufania i kapitału społecznego.

Opracowując niniejszy Program uwzględniono wymagania dokumentów strategicznych szczebla zarówno wyższego jak i lokalnego, które omówiono powyżej. Priorytety, cele i kierunki działań sprecyzowane w tych dokumentach posłużyły do zaplanowania kierunków działań w *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2025-2028 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r.*, w sektorze środowiska. Program zatem nie zawiera kopii wszystkich celów ujętych w opisanych powyżej dokumentach tylko skupia się przede wszystkim na poprawie stanu środowiska w gminie, co pociąga za sobą w konsekwencji również poprawę standardu jakości życia jego mieszkańców.

Niniejszy Program zatem musi być zbieżny z założeniami najważniejszych dokumentów na różnym szczeblu programowania regionalnego, przy czym cele dokumentów wyższego szczebla muszą mieć odniesienie w lokalnych działaniach gminy zaplanowanych indywidualnie, ze szczególnym uwzględnieniem celów mających wpływ na poprawę jakości środowiska.

Z analizy dokumentów strategicznych szczebla lokalnego i szczebli wyższych, można wyciągnąć następujące wnioski:

- generalnie dokumenty te wskazują na następujące wyzwania i kierunki działań: zrównoważony rozwój, ochronę i poprawę środowiska, w tym przyrody i bioróżnorodności, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska, w szczególności do powietrza włączając w to emisję gazów cieplarnianych, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, poprawę efektywności energetycznej i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- wszystkie przedsięwzięcia proponowane w Programie przyczyniać się będą do realizacji ww. celów, choć stopień ich wkładu będzie różny,
- nie zidentyfikowano obszarów całkowicie sprzecznych z celami analizowanych dokumentów strategicznych, jednakże realizacja szeregu działań, wymagać będzie analiz szczegółowych w ramach odrębnych procedur oceny oddziaływania na środowisko.

4. Dane ogólne o gminie

Położenie

Gmina Zamość jest gminą wiejską położoną w centralnej części powiatu zamojskiego, w południowej części województwa lubelskiego (rys. 2). Stanowi ona największą gminę wiejską w województwie.

Gmina Zamość graniczy z ośmioma gminami: od południa z gminą Adamów, od wschodu z gminami: Łabunie i Sitno, od północy z gminami: Skierbieszów, Stary Zamość i Nielisz, od zachodu z gminą Szczepieszyn i Zwierzyniec. Gmina Zamość jest typu pierścieniowego, gdyż otacza ją renesansowe miasto Zamość, ważny ośrodek gospodarczy, kulturalny i naukowy w regionie, mający status powiatu grodzkiego. W mieście Zamościu jest też siedziba administracyjna Gminy.

Na terenie Gminy Zamość zlokalizowanych jest 35 sołectw (rys. 3). Struktura osadnicza jest dwójakiego rodzaju. Wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, dróg krajowych i wojewódzkich obserwuje się zwartą zabudowę, wioski są duże i gęsto zabudowane. Na terenach otwartych dominuje zabudowa rozproszona, kolonijna, w skupiskach pojedynczych lub kilku gospodarstw. Zjawisko takie występuje w miarę równomiernie, niemal na całej powierzchni Gminy, często wioski mają po dwie i trzy kolonie (np. Płockie Kolonia Pierwsza i Druga, Kolonia Jatutów I, II i III). Zabudowa taka jest niekorzystna, gdyż powoduje chaos urbanistyczny, ponadto budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz gazyfikacja na takich obszarach jest utrudniona i znacznie droższa niż w zabudowie zwartej.

Rysunek 2. Położenie Gminy Zamość na tle powiatu zamojskiego

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.

Rysunek 3. Położenie sołectw Gminy Zamość

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.

Obszar Gminy Zamość pokryty jest gęstą siecią dróg. Występują tu dwie drogi krajowe nr 17 Warszawa-Lwów (z przejściem granicznym w Hrebennem) oraz droga krajowa nr 74 do Łucka (z przejściem granicznym w Zosinie). Uzupełnienie stanowią drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Przez teren gminy przebiegają dwie linie kolejowe, jest to linia kolejowa normalnotorowa niezelektryfikowana relacji Warszawa-Lublin-Rejowiec Fabryczny-Zawada, z odnogami Zamość-Hrubieszów, Zwierzyniec-Belżec-Rawa Ruska. Drugą linią jest Linia Hutniczo-Siarkowa, szerokotorowa, której powstanie datuje się na lata 70-te XX w.

Na terenie Gminy Zamość znajduje się stacja przeładunkowa Linii Hutniczej Szerokotorowej w Bortatyczach oraz lotnisko rekreacyjne Aeroklubu Ziemi Zamojskiej w Mokrem. W Gminie zlokalizowany jest też duży kompleks wojskowy.

Według danych GUS Gminę Zamość zamieszkuje 23 958 osób (stan na 30.06.2025 r.), a powierzchnia Gminy wynosi 196 km² (19 611 ha) (stan na 31.12.2024 r.).

Fizjograficznie Gmina Zamość prawie w całości położona jest na terenie mezoregionu „Padół Zamojski”. Jest to rozległe obniżenie denudacyjne wypreparowane w mało odpornych marglach i kredzie piaszczystej. Jego powierzchnia wynosi około 870 km². Dno padołu jest równinne, miejscami podmokłe, o bardzo zróżnicowanych glebach. Znajduje się ok. 80 metrów poniżej otaczających je wyniosłości.

Ponad 82 % powierzchni Gminy to grunty rolne. Dominują tu bardzo dobre i dobre gleby, łącznie aż 92,4 %, w tym gleby klas od pierwszej do trzeciej stanowią 63,4 %, a klasy czwartej 29 %. Ponad 19 % gleb to najżyźniejsze czarnoziemy i gleby brunatne. Najlepsze wyniki przynoszą uprawy roślin okopowych, zbożowych i przemysłowych. W produkcji rolniczej dominują pszenica, jęczmień, pszenżyto, żyto, owies, ziemniaki, buraki cukrowe, rzepak, warzywa gruntowe i truskawki. W produkcji zwierzęcej rolnicy najchętniej decydują się na bydło.

Gmina Zamość zlokalizowana jest w strefie klimatu umiarkowanego w regionie zamojsko-przemyskim. Wpływ na klimat omawianego terenu mają masy powietrza polarno-morskiego, a także kontynentalnego. Średnia temperatura w okresie zimowym waha się w przedziale od $-8,0$ do $-1,0$ °C, natomiast w okresie letnim od $13,0$ do $13,2$ °C. Średnia roczna suma opadów atmosferycznych wynosi od 550 mm (południowa część gminy) do 600 mm (północna część gminy). Średni czas zalegania pokrywy śnieżnej określono na 75 dni. Na terenie Gminy Zamość dominują wiatry z kierunku zachodniego i południowo-zachodniego.

Z uwagi na wysokie walory przyrodnicze Gmina Zamość cieszy się popularnością wśród turystów. Występują tutaj liczne przystanki ekologiczne jak i kulturowe, dla turystów udostępniane są szlaki turystyczne wraz ze ścieżkami rowerowymi oraz szlakami konnymi. Gmina Zamość może poszczycić się rozbudowaną bazą noclegową (w tym licznymi gospodarstwami agroturystycznymi) i gastronomiczną. Należy jednak pamiętać, aby udostępnianie turystyczne gminy przebiegało w sposób zgodny z zasadami ochrony przyrody i nie oddziaływało w sposób negatywny na jej stan. Negatywny wpływ turystyki na środowisko może wynikać m.in. z: niezrównoważonego rozwoju turystyki na terenie gminy, złego zarządzania nią, nadmiernego ruchu turystycznego, błędnej lokalizacji szlaków turystycznych. Odpowiednie planowanie inwestycji dotyczących rozwoju m.in. szlaków turystycznych, pozwoli na ograniczenie negatywnych skutków do minimum.

Uwarunkowania przyrodnicze

Południowe tereny Gminy Zamość, wchodzące w skład Roztoczańskiego Parku Narodowego i jego otuliny, stanowią integralną część Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Roztocze”. Przeważają tu krajobrazy naturalne o najwyższych walorach przyrodniczych, kulturowych i widokowych. Występują tu tak cenne miejsca jak rezerwat susza perłkowanego „Hubale”, ostoja roślinności stepowej „Kąty” oraz rezerwat „Wieprzec”, chroniący cenną roślinność torfowiskową.

W jednej z leśnych miejscowości Gminy - w Lipsku Polesiu, znajduje się Centrum Geoturystyczne. Wybudowano je w ramach projektu „RoweLove Roztocze – razem pomimo granic”. Jest ono doskonałym punktem rozpoczęcia pieszych i rowerowych wypraw za sprawą licznych tras turystycznych. Atrakcją jest ścieżka przyrodnicza z gigantycznymi figurami roztoczańskiej flory i fauny.

Przez obszar Gminy Zamość przebiegają dwa piesze szlaki turystyczne, szlak konny oraz trzy ścieżki rowerowe.

Najdłuższy szlak rowerowy biegnący po terenie gminy to Ścieżka Rowerowa Gminy Zamość o długości 40,5 km. Jej skrajne punkty znajdziemy w Skokówce i Płoskiem. Trasa ukazuje piękne widoki, obiekty i miejsca warte poznania, do których należy m.in. Kapliczka św. Romana nad źródłem u stóp Łysej Góry w Lipsku Polesiu.

Przedłużeniem ścieżki są dwa szlaki rowerowe wiodące w głąb Roztocza: rozpoczynający się w Lipsku Polesiu szlak „Po Wzgórzach Roztocza” i biorący swój początek w Wólce Wieprzeckiej szlak „Traktem Ordynackim”.

5. Ocena stanu środowiska

5.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza

Zanieczyszczenia powietrza oddziałują bezpośrednio na zdrowie ludzi oraz na stan środowiska przyrodniczego. Ponadto wpływają na zmiany klimatu oraz wywołują niekorzystne procesy w ochronnej warstwie ozonowej. Ważną cechą zanieczyszczeń powietrza jest możliwość ich przenoszenia na znaczne odległości. Ochrona powietrza, zgodnie z przepisami, polega na zapobieganiu powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczaniu lub eliminowaniu wprowadzanych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu, względnie utrzymania ich na poziomie dopuszczalnych wielkości.

Program ochrony powietrza (POP) dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu został przyjęty Uchwałą Nr XVII/291/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 lipca 2020 r.

Aktualizacja Programu ochrony powietrza (POP) dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu została przyjęta Uchwałą Nr XLIX/716/2023 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 28 czerwca 2023 r.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2025 r., poz. 647 t.j. ze zm.) przygotowanie i zrealizowanie Programu Ochrony Powietrza wymagane jest dla stref, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych lub docelowych, powiększonych w stosownych przypadkach o margines tolerancji, choćby jednej substancji, spośród określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2021 r., poz. 845 t.j.).

W województwie lubelskim wyznaczone zostały 2 strefy, dla których przeprowadzana jest coroczna ocena jakości powietrza. Gmina Zamość zaliczona została do strefy lubelskiej.

5.1.1. Emisja zanieczyszczeń

Głównym źródłem zanieczyszczeń do powietrza na terenie Gminy Zamość jest emisja obejmująca:

- emisję niską (kotłownie, indywidualne paleniska domowe i prywatne zakłady usługowe, z których spaliny są emitowane przez kominy niższe niż 40 m),
- emisję komunikacyjną,
- emisję z zakładów przemysłowych,
- emisję nieorganizowaną,
- emisję napływową.

Emisja niska (powierzchniowa)

Niska emisja na terenie Gminy Zamość związana jest z indywidualnymi źródłami ciepła w gospodarstwach domowych, które w przeważającej ilości wykorzystują jako źródło energii węgiel kamienny, często gorszego gatunku. Dość często są też spalane floty, muły i koncentraty. Aktualnie ich spalanie zdarza się już nieco rzadziej.

Ponadto nadal zdarza się niedopuszczalne przepisami prawa spalanie różnego rodzaju materiałów odpadowych, w tym odpadów komunalnych, które mogą być źródłem emisji dioksyn, ponieważ proces spalania jest niepełny i zachodzi w niższych temperaturach. Lokalne systemy grzewcze i piece domowe praktycznie nie posiadają urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową, związaną z okresem grzewczym.

Ponadto wpływ na zanieczyszczenie powietrza mają także lokalne przestarzałe kotłownie pracujące dla potrzeb centralnego ogrzewania oraz małe przedsiębiorstwa usługowe spalające węgiel. Nie posiadają one praktycznie żadnych urządzeń do ochrony powietrza. Głównym paliwem w sektorze gospodarki komunalnej jest węgiel o różnej jakości i o różnym stopniu zanieczyszczenia. Funkcjonujące w tym sektorze stare urządzenia grzewcze posiadają niską sprawność. Głównymi zanieczyszczeniami powietrza są dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, pyły i benzo(a)piren.

Gmina Zamość posiada opracowany Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zamość na lata 2015-2019.

Program Czyste Powietrze

Gmina Zamość zawarła umowę z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie o współpracy w zakresie pomocy merytorycznej dla mieszkańców Gminy przy ubieganiu się o dofinansowanie z programu Czyste Powietrze. Jest to kompleksowy program, którego celem jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródła ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Jest on skierowany do osób fizycznych będących właścicielami lub współwłaścicielami budynku mieszkalnego

jednorodzinny lub wydzielony w takim budynku lokalu mieszkalnego z wyodrębnioną księgą wieczystą.

Na podstawie informacji zamieszczonych w Raporcie z realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.” za lata 2023-2024 wynika, że udział mieszkańców Gminy w programie Czyste Powietrze (modernizacja domów mieszkalnych oraz wymiana źródeł ciepła (pieców) na ekologiczne) w 2023 r. przedstawia się następująco:

- wymiana źródeł ciepła razem z termomodernizacją i bez – 106 szt., w tym:
 - ✓ razem bez termomodernizacji – 60 szt.,
 - ✓ razem z termomodernizacją – 29 szt.,
 - ✓ razem z termomodernizacją bez wymiany źródła ciepła – 17 szt.

z kolei w 2024 r. przedstawia się następująco:

- wymiana źródeł ciepła razem z termomodernizacją i bez – 115 szt., w tym:
 - ✓ razem bez termomodernizacji – 45 szt.,
 - ✓ razem z termomodernizacją – 37 szt.,
 - ✓ razem z termomodernizacją bez wymiany źródła ciepła – 33 szt.

W Urzędzie Gminy Zamość uruchomiony został Punkt Konsultacyjno-informacyjny Rządowego Programu Priorytetowego „Czyste Powietrze”. W Punkcie jest możliwość skonsultowania wniosku o dofinansowanie w ramach omawianego Programu oraz jego złożenie. Następnie wnioski przesyłane są do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, gdzie następuje ich ocena merytoryczna. Dwa razy w tygodniu w każdy wtorek w godzinach od 8.00 do 14.30 oraz w każdą środę w godzinach od 8:00 do 14:30 Mieszkańcy Gminy Zamość, mogą uzyskać informację na temat wymagań niniejszego Programu.

Na koniec grudnia 2025 r. stan realizacji przedstawiał się następująco:

- Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie: 1 204 szt.,
- Liczba zrealizowanych przedsięwzięć: 691 szt.,
- Kwota wypłaconych dotacji: 24 632 215,42 zł.

Emisja komunikacyjna (liniowa)

Kolejnym czynnikiem decydującym o stanie jakości powietrza jest emisja komunikacyjna, której największe stężenia lokują się wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych.

Negatywne oddziaływanie na środowisko niesie ze sobą emisja komunikacyjna, która najbardziej odczuwalna jest w pobliżu dróg charakteryzujących się dużym natężeniem ruchu kołowego. W przypadku Gminy Zamość są to: droga krajowa nr 17, droga krajowa nr 74, droga wojewódzka nr 849, droga wojewódzka nr 843 i droga wojewódzka nr 837.

Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają jakość powietrza atmosferycznego oraz wpływają na wzrost stężenia ozonu w troposferze. Istotne znaczenie ma również zapylenie powstające na skutek ścierania się opon pojazdów i nawierzchni dróg.

Emisja z zakładów przemysłowych (punktowa)

Chociaż na terenie Gminy Zamość nie występują zakłady przemysłowe, które mogłyby oddziaływać w sposób negatywny na stan jakości powietrza atmosferycznego, należy pamiętać, że bliskie usytuowanie Miasta Zamość, może generować tego typu zagrożenia. Na terenie ww. miasta występują podmioty, których działalność powoduje poważne źródło emisji zanieczyszczeń do powietrza, są to: PW „ATEX” Sp. z o.o. oraz Dalkia. Podmioty te emitują powyżej 100 Mg zanieczyszczeń łącznie w skali roku i zaliczone zostały do grupy dużych źródeł emisji w całym województwie lubelskim.

Dane dotyczące emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza pozyskano z Głównego Urzędu Statystycznego.

Emisję pyłów i gazów na terenie powiatu zamojskiego z zakładów szczególnie uciążliwych wg GUS w latach 2023-2024 (stan na dzień 31 grudnia danego roku kalendarzowego) przedstawia tab. 2.

Tabela 2. Emisja pyłów i gazów wg GUS z zakładów szczególnie uciążliwych w powiecie zamojskim w latach 2023-20224

Lata	Emisja zanieczyszczeń pyłowych w powiecie [Mg/rok]				Emisja zanieczyszczeń gazowych w powiecie [Mg/rok]				
	ogółem	ze spalania paliw	krzemowe	węglowo-grafitowe, sadza	ogółem	w tym			
						SO ₂	NO _x	CO	CO ₂
Powiat zamojski									
2023	26	17	-	2	68 126	208	83	76	67 759
2024	18	14	-	2	68 537	181	80	71	68 205

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica>, dostęp dnia 10.03.2026 r.

Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w powiecie zamojskim w latach 2023-2024, wg GUS kształtują się następująco:

- 2023 r.:
 - pyłowe – 886 Mg/rok,
- 2024 r.:
 - pyłowe – 739 Mg/rok.

Emisja niezorganizowana

Do tej kategorii zaliczane są inne nie wymienione źródła emisji. Znaczenie w tej kategorii ma emisja pochodząca z zlokalizowanej na terenie gminy oczyszczalni ścieków. Do pozostałych źródeł emisji można zaliczyć np. wypalanie traw, emisję lotnych związków organicznych związanych z lakierowaniem.

Emisja napływowa

Istotną rolę w emisji zanieczyszczeń do powietrza odgrywa także napływ zanieczyszczeń z terenów sąsiadujących. Gmina Zamość jest typu pierścieniowego, gdyż otacza ją renesansowe miasto Zamość, ważny ośrodek gospodarczy, kulturalny i naukowy w regionie, mający status powiatu grodzkiego.

5.1.2. Klimat

W aspektach klimatycznych Lubelszczyzna wyróżnia się w stosunku do reszty kraju pod względem ilości dochodzącego i pochłanianego w skali roku promieniowania słonecznego.

Charakterystycznymi cechami warunków cyrkulacyjnych Lubelszczyzny są: szybki przepływ powietrza i szybkie przemieszczanie się układów barycznych, a także ścieranie się wilgotnych mas powietrza atlantyckiego z suchymi masami powietrza kontynentalnego, co powoduje – typową dla klimatu umiarkowanego przejściowego – dużą zmienność warunków pogodowych. Z układów barycznych największe znaczenie dla klimatu i pogody posiadają: Niż Islandzki (aktywny zimą) i Wyż Azorski (najaktywniejszy latem). Pierwszy z tych układów zimą przynosi ocieplenie oraz opady deszczu i mokrego śniegu, zaś latem – ochłodzenie oraz obfite i częste opady deszczu. Oddziaływanie Wyżu Azorskiego na warunki pogodowe przejawia się: latem – napływem wilgotnego powietrza morskiego, a jesienią – napływem ciepłego i suchego powietrza kontynentalnego.

Nad obszar Lubelszczyzny napływają głównie masy powietrza polarno-morskiego (o frekwencji 66% dni w ciągu roku) i polarno-kontynentalnego (o frekwencji 20% dni w ciągu roku). Lubelszczyzna znajduje się w strefie wiatrów z sektora zachodniego: SW, W i NW (wiatry notowane z tych kierunków stanowią ponad 46% wszystkich obserwacji). Największą przewagę nad wiatrami z innych sektorów osiągają w lipcu. Dominują wiatry bardzo słabe (tj. o prędkości do 2 m/sek.). Wzrost ich prędkości (średnio do 4 m/sek.) obserwuje się w miesiącach zimowych. Warunki klimatyczne są istotnym elementem wpływającym na jakość powietrza.

Zmiany klimatu, zarówno obserwowane jak i prognozowane, przekładają się na występowanie coraz bardziej upalnych lat i coraz łagodniejszych, bardziej wilgotnych zim, wzrastających temperatur średniorocznych, zwiększenia liczby dni upalnych i gorących, nocy tropikalnych oraz długość trwania okresów upałów, skraca się natomiast okres zalegania pokrywy śnieżnej i zmniejszenia liczby dni mroźnych lub z przymrozkiem. Wzrastają roczne sumy opadów i liczba dni z opadem, ale też istotnie zwiększa się liczba okresów upalnych bez opadu.

5.1.3. Odnawialne źródła energii

W województwie lubelskim największy udział w produkcji energii elektrycznej z OZE mają instalacje wykorzystujące siłę wiatru 73,3% (134,90 MW), następnie instalacje wykorzystujące energię słoneczną 16,7% (30,82 MW), instalacje na biogaz 7,8% (14,39 MW), instalacje spalające biomasę stałą 1,4% (2,60 MW) oraz elektrownie wodne 0,8% (1,4 MW).

Energia elektryczna z OZE wytworzona w województwie lubelskim stanowi ok. 7,5 % energii elektrycznej zużytej ogółem w województwie.

W 2021 r. w Gminie Zamość została zainstalowana instalacja fotowoltaiczna o mocy 5,1 kW na budynku Urzędu Gminy Zamość przy ul. Peowiaków 92.

W 2021 r. zrealizowano projekt pn. „Odnawialne źródła energii w Gminie Zamość – część III” – montaż 386 szt. zestawów kolektorów słonecznych na nieruchomościach mieszkańców Gminy Zamość oraz instalacji fotowoltaicznej na budynku Urzędu Gminy Zamość.

Ponadto w trakcie realizacji znajduje się inwestycja pn. Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na obiektach użyteczności publicznej w Gminie Zamość. W 2023 r. opracowano dokumentację. Zadanie realizowane jest w ramach ZIT MOF z Miastem Zamość z dofinansowaniem unijnym w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027.

5.1.4. Ocena jakości powietrza

Podstawowymi aktami prawnymi obowiązującymi aktualnie w zakresie sporządzania rocznej oceny jakości powietrza są:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2025 r., poz. 647 t.j. ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2024 r., poz. 870 t.j.),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2021 r., poz. 845 t.j.),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1159).

Obowiązek sporządzania corocznej oceny poziomu substancji w powietrzu wynika z art. 89 ustawy Prawo ochrony środowiska, zgodnie z którym Główny Inspektor Ochrony Środowiska, w terminie do 30 kwietnia każdego roku, dokonuje oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie za rok poprzedni oraz odrębnie dla każdej substancji dokonuje klasyfikacji stref, w których poziom odpowiednio:

- przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji,
- mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym, a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji,
- nie przekracza poziomu dopuszczalnego,
- przekracza poziom docelowy,
- nie przekracza poziomu docelowego,
- przekracza poziom celu długoterminowego,
- nie przekracza poziomu celu długoterminowego.

Ocenę jakości powietrza w województwie lubelskim oparto na „**Rocznych ocenach jakości powietrza w województwie lubelskim, raporty wojewódzkie za lata 2021-2024**” opracowanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. Jak już wspomniano powyżej Gmina Zamość należy do **strefy lubelskiej – kod strefy PL0602**.

Lista zanieczyszczeń pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia objęła: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM₁₀, pył zawieszony PM_{2,5}, arsen, benzo(α)piren, ołów, kadm oraz nikiel. Do zanieczyszczeń, które uwzględniono w ocenie ze względu na ochronę roślin należały: dwutlenek siarki, tlenki azotu oraz ozon. Dla wszystkich substancji podlegających ocenie, strefy zaliczono do jednej z poniższych klas:

- **klasa A** - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie nie przekraczały odpowiednio poziomów dopuszczalnego lub docelowego,
- **klasa C** - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie przekraczały poziom dopuszczalny lub docelowe,
- **klasa A1** - klasa strefy dla pyłu PM_{2,5} określona w oparciu o poziom dopuszczalny,
- **klasa C1** - klasa strefy dla pyłu PM_{2,5} określona w oparciu o poziom dopuszczalny,
- **klasa D1** - jeżeli stężenia ozonu w powietrzu na jej terenie nie przekraczały poziomu celu długoterminowego,
- **klasa D2** - jeżeli stężenia ozonu na jej terenie przekraczały poziom celu długoterminowego.

Klasy strefy lubelskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenach za lata 2021-2024 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia ludzi przedstawiono w tab. 3, a dla ochrony roślin przedstawiono w tab. 4.

Tabela 3. Klasy dla strefy lubelskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony zdrowia ludzi w latach 2021-2024

Nazwa substancji	Symbol klasy wynikowej w latach 2021-2024 dla poszczególnych zanieczyszczeń wg kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi			
Kod strefy	PL0602			
	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Pył zawieszony (PM ₁₀)	A	A	A	A
Pył zawieszony (PM _{2,5}) ²	C1	C1	A1	A1
Dwutlenek siarki (SO ₂)	A	A	A	A
Dwutlenek azotu (NO ₂)	A	A	A	A
Tlenek węgla (CO)	A	A	A	A
Ozon (O ₃) ¹	A	A	A	A
Ołów (Pb)	A	A	A	A
Kadm (Cd)	A	A	A	A
Nikiel (Ni)	A	A	A	A
Arsen (As)	A	A	A	A
Benzen (C ₆ H ₆)	A	A	A	A
Benzo(a)piren (BaP)	C	C	A	C

Źródło: Roczne oceny jakości powietrza w województwie lubelskim, obejmujące 2021, 2022, 2023, 2024 rok, GIOŚ Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie

Wyjaśnienie: 1 - dla ozonu poziom celu długoterminowego, strefa uzyskała klasę D2,
2 - dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} – poziom dopuszczalny I faza, strefa uzyskała klasę A

Ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za 2024 r. wg kryterium ochrony zdrowia ludzi wykazała przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ w strefie lubelskiej, strefa uzyskała klasę C dla tego zanieczyszczenia. Dla pozostałych zanieczyszczeń

analizowanych w ocenie jakości powietrza w województwie nie wykazano przekroczeń poziomów dopuszczalnych i docelowych.

Zgodnie z zasadami oceny rocznej, klasę strefy dla danego zanieczyszczenia określa się na podstawie jego stężeń występujących w rejonach potencjalnie najbardziej zanieczyszczonych rozważaną substancją. W rezultacie, nawet obszar przekroczeń wartości normatywnych zanieczyszczenia o małym zasięgu decyduje o wyniku klasyfikacji całej strefy (nawet dla dużej powierzchni bez przekroczeń). Należy zatem pamiętać, że zaliczenie strefy do klasy C dla danego zanieczyszczenia nie oznacza złej sytuacji na terenie całej strefy – a jest jedynie sygnałem, że w strefie istnieją obszary wymagające dalszego prowadzenia działań na rzecz poprawy jakości powietrza pod kątem rozważanego zanieczyszczenia.

Tabela 4. Klasy dla strefy lubelskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony roślin w latach 2021-2024

Nazwa substancji	Symbol klasy wynikowej w latach 2021-2024 dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru gminy wg kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia			
Kod strefy	PL0602			
	2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Tlenki azotu (NO _x)	A	A	A	A
Ozon (O ₃) ¹	A	A	A	A
Dwutlenek siarki (SO ₂)	A	A	A	A

Źródło: Roczne oceny jakości powietrza w województwie lubelskim, obejmujące 2021, 2022, 2023, 2024 rok, GIOŚ Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie

Wyjaśnienie: dla ozonu poziom celu długoterminowego, strefa lubelska uzyskała klasę D2

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza, wykonanej na podstawie danych za 2024 r. z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych i docelowych przyjętych ze względu na ochronę roślin, dla wszystkich zanieczyszczeń strefa lubelska uzyskała klasę A.

Głównymi zagrożeniami zanieczyszczeń powietrza na terenie Gminy Zamość są:

- kotłownie lokalne i indywidualne paleniska domowe. Mają one znaczący wpływ na lokalny stan zanieczyszczenia powietrza. Emitują najczęściej zanieczyszczenia pyłowe i gazowe,
- emisja liniowa związana z ruchem komunikacyjnym na terenie Gminy.

Na terenie Gminy Zamość od wielu lat realizowane są działania związane z ograniczeniem zanieczyszczeń do atmosfery. Realizowane są działania związane z wymianą nieefektywnych kotłów i montażem odnawialnych źródeł energii.

Jednym z najważniejszych zadań jest zwiększanie świadomości ekologicznej ich mieszkańców – zwłaszcza tych dorosłych. Cel ten można osiągnąć poprzez organizowanie szkoleń oraz akcji edukacyjnych podejmujących tematykę zmian klimatu, sposobów minimalizowania ich skutków, ograniczania niskiej emisji oraz minimalizacji negatywnego wpływu na powietrze atmosferyczne.

Monitoring powietrza w województwie lubelskim prowadzony jest przez Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. W ramach systemu monitoringu jakości powietrza w województwie lubelskim funkcjonują stacje pomiarowe, które prowadzą monitoring w sposób automatyczny lub manualny.

Analiza SWOT

OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Klasy jakości poszczególnych zanieczyszczeń A za wyjątkiem BaP ✓ Wymiana starych kotłów węglowych na kotły i piece na paliwo stałe spełniające wymogi	✓ Przekroczenia standardów jakości powietrza dla strefy lubelskiej w przypadku BaP ✓ Wykorzystanie nieekologicznych nośników energii ✓ Niska efektywność energetyczna budynków

Ekoprojektu ✓ Montaż OZE, zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych ✓ Realizacja inwestycji w zakresie poprawy stanu nawierzchni dróg ✓ Wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania np. program Czyste Powietrze	✓ Niezadawalający stan techniczny infrastruktury drogowej
Szanse	Zagrożenia
✓ Możliwość dalszego wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania np. program Czyste Powietrze ✓ Rozwój technologii OZE ✓ Prowadzenie edukacji ekologicznej ✓ Realizacja przyjętych programów i planów w zakresie ochrony powietrza ✓ Stopniowo wzrastająca świadomość społeczna ✓ Możliwość wspierania projektów prośrodowiskowych przez programy i fundusze strukturalne Unii Europejskiej oraz krajowe fundusze celowe ✓ Podanie dokumentów do publicznej wiadomości i udział społeczeństwa w kształtowaniu strategii prośrodowiskowej	✓ Wzrost liczby pojazdów i wzrost natężenia ruchu ✓ Zanieczyszczenia powietrza wynikające z tzw. niskiej emisji, w tym spalania odpadów w piecach domowych ✓ Pogorszenie stanu finansów publicznych skutkujące ograniczeniem nakładów inwestycyjnych ✓ Systemy ogrzewania indywidualnego, w których wykorzystywane są niskiej jakości paliwa stałe ✓ Wysokie koszty zmiany źródeł ogrzewania i poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej ✓ Utrudnienia proceduralne przy pozyskiwaniu środków finansowych z zewnątrz

5.2. Zagrożenia hałasem

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska za hałas uznaje się dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz. Hałas jest jednym z elementów oddziałujących na komfort psychiczny ludności szczególnie w rejonach zurbanizowanych z gęstymi sieciami komunikacyjnymi i dużą ilością zakładów produkcyjnych. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska głównie poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej poziomu dopuszczalnego lub na tym poziomie, a w przypadku przekroczenia na zmniejszeniu tego poziomu, do co najmniej dopuszczalnego.

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r., poz. 112, t. j.). Źródłami dźwięku, dla których ustalono dopuszczalne wartości w środowisku są:

- drogi lub linie kolejowe w tym torowiska tramwajowe poza pasem drogowym,
- linie elektroenergetyczne,
- starty, lądowania i przeloty statków powietrznych,
- instalacje i pozostałe obiekty oraz grupy źródeł hałasu:
 - ✓ hałas przemysłowy,
 - ✓ hałas komunalny.

Ogólnie hałas można podzielić na: komunikacyjny (drogowy, kolejowy, lotniczy) oraz przemysłowy. Głównym źródłem, ze względu na przestrzenny charakter oddziaływania, na terenie Gminy jest hałas komunikacyjny. Hałas przemysłowy ma mniejszy udział w emisji uciążliwych dźwięków, a jego oddziaływanie ma charakter lokalny.

Należy nadmienić, iż główne działania Gminy zmierzające do ograniczenia wpływu hałasu na ludzi i środowisko, to przede wszystkim w przypadku hałasu komunikacyjnego poprawa systemu drogowego.

Hałas komunikacyjny

Hałas drogowy jest najpowszechniejszym i najbardziej uciążliwym źródłem hałasu. Koncentruje się wzdłuż szlaków komunikacyjnych tak, więc ma charakter liniowy. Na poziom tego hałasu wpływ ma przede wszystkim natężenie ruchu, złożoność układu drogowego, a także stan nawierzchni dróg.

Na terenie Gminy Zamość głównym źródłem hałasu drogowego jest:

- droga krajowa nr 17,
- droga krajowa nr 74,
- droga wojewódzka nr 849,
- droga wojewódzka nr 843,
- droga wojewódzka nr 837.

Pierwsze mapowanie stanu klimatu akustycznego województwa lubelskiego wykonano w 2007 r. Następnie w 2012 r. wykonano mapy akustyczne dla Lublina oraz głównych dróg o przejeżdżającej liczbie pojazdów ponad 3 miliony rocznie, dla 55 odcinków dróg krajowych nr: 17, 19, 48, 63, 74, 82 oraz 10 odcinków dróg wojewódzkich nr: 801, 824, 830, 833, 835. W 2017 r. została zakończona trzecia runda realizacji map akustycznych w województwie lubelskim, która dotyczyła Lublina oraz otoczenia głównych dróg w województwie o liczbie przejeżdżających pojazdów ponad 3 miliony rocznie - dla 165 odcinków dróg krajowych nr: 2, 12, 17, 19, 48, 63, 74, 82, 824, S12, S17, S19 oraz 9 odcinków dróg wojewódzkich nr: 801, 824, 830, 833, 835. Mapą akustyczną objęto odcinki dróg krajowych nr 17 i nr 74, które przebiegają przez teren Gminy Zamość.

Kolejno strategiczne mapy hałasu sporządzone przez odpowiednie organy oraz Zarządców poszczególnych źródeł hałasu zostały opracowane w 2022 r. i przekazane do Marszałka Województwa Lubelskiego. Wyniki pozwoliły zidentyfikować najistotniejsze źródła hałasu oraz obszary w największym stopniu wymagające poprawy klimatu akustycznego.

W 2024 r. uchwalono „Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego”. Program jest aktualizacją wcześniejszego „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego”, przyjętego w 2019 r. Podstawowym celem Programu jest: zmniejszenie liczby osób narażonych na negatywne skutki zdrowotne spowodowane hałasem tj. ograniczenie liczby osób dotkniętych szkodliwymi skutkami hałasu w postaci znacznej uciążliwości, zaburzeń snu i ryzyka wystąpienia choroby niedokrwiennej serca.

Podstawą opracowania Programu są sporządzone w 2022 r. przez podmioty do tego zobligowane, strategiczne mapy hałasu.

Najbardziej narażonymi na ponadnormatywny hałas w województwie lubelskim są trzy powiaty tj.: lubelski, kraśnicki i zamojski. Również w tych jednostkach odnotowano największą liczbę mieszkańców terenów, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu. Dane statystyczne dotyczące powierzchni terenów, na których wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu pochodzących od dróg krajowych oraz liczby mieszkańców zamieszkujących te tereny w powiecie zamojskim zobrazowano w tab. 5. Mapa na rys. 4 prezentuje lokalizację terenów, na których wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu względem granic powiatu zamojskiego.

Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące powierzchni terenów, na których wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w powiecie zamojskim

Lp.	Zarządca	Powiat	Przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu [km ²] - wskaźnik LDWN	Przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu [km ²] - wskaźnik LN	Szacunkowa liczba osób zamieszkujących na terenach, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu – wskaźnik LDWN	Szacunkowa liczba osób zamieszkujących na terenach, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu – wskaźnik LN	Numery dróg
1.	GDDKiA	zamojski	0,487	0,458	400	400	DK17, DK74

Źródło: Program ochrony środowiska dla województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027

Rysunek 4. Lokalizacja terenów, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu pochodzącego od dróg krajowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego

Hałas kolejowy - na terenie Gminy Zamość występują linie kolejowych m.in. linia kolejowa relacji Warszawa-Lublin-Rejowiec Fabryczny-Zawada, z odgałęzieniem Zamość-Hrubieszów oraz Zwierzyniec-Bełżec-Rawa Ruska oraz linia „Hutniczo-Siarkowa”, szerokotorowa linia kolejowa wybudowana w latach 70-tych XX w.

Na terenie Gminy Zamość nie prowadzono badań hałasu kolejowego, zakłada się jednak, iż może on być wzmożony podczas użytkowania linii kolejowych.

Hałas lotniczy - na terenie Gminy Zamość w miejscowości Mokre funkcjonuje sportowe lotnisko Aeroklubu Ziemi Zamojskiej.

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy generowany jest przez zakłady produkcyjne i usługowe. Obejmuje dźwięki emitowane przez maszyny i urządzenia, procesy technologiczne, a także instalacje i wyposażenie małych zakładów rzemieślniczych i usługowych. Do tego rodzaju hałasu zalicza się także dźwięki emitowane przez urządzenia obiektów handlowych, np.: wentylatory i urządzenia klimatyzacyjne. Hałas ten ma charakter lokalny i występuje głównie na terenach sąsiadujących z zakładami przemysłowymi. Poziom hałasu jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależy od wykorzystywanych maszyn i urządzeń, zastosowanej izolacji hal produkcyjnych oraz prowadzonych procesów technologicznych.

Na terenie Gminy Zamość brak jest uciążliwych dla środowiska większych zakładów przemysłowych. Lokalnie uciążliwość stanowić mogą zakłady tartaczne i inne punkty zajmujące się obróbką drewna.

Pomiar hałasu przemysłowego nie jest prowadzony systematycznie ani regularnie, zazwyczaj jest przeprowadzany w skutek interwencji.

Hałas komunalny

Spośród źródeł hałasu komunalnego najistotniejsze znaczenie ma hałas towarzyszący obiektom sportu, rekreacji i rozrywki, co może być uciążliwe w letniej porze roku. Z ich działalnością związany jest dyskomfort akustyczny. Negatywnie odbierany jest również tzw. hałas osiedlowy. Hałas związany z terenami rekreacyjno-wypoczynkowymi jest zdecydowanie mniejszy niż powstający ze źródeł komunikacyjnych i przemysłowych.

Monitoring hałasu

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska w ramach państwowego monitoringu

środowiska. Strategiczne mapy hałasu są sporządzane przez zarządzających głównymi drogami, głównymi liniami kolejowymi lub głównymi lotniskami oraz przez prezydentów miast o liczbie większej niż 100 tys. mieszkańców. Zarządzający drogą, linią kolejową lub lotniskiem, z wyłączeniem zarządzających drogami gminnymi, dokonują identyfikacji głównych dróg, głównych linii kolejowych lub głównych lotnisk i przekazują, w zakresie swojej właściwości, dane Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska. Również Prezydenci miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys. przekazują dane Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska.

Podmiotem odpowiedzialnym za pomiary poziomu hałasu komunikacyjnego w województwie lubelskim, od 2019 r. jest Główny Inspektor Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie.

Hałas drogowy

W 2022 r. na terenie województwa lubelskiego wykonano pomiary hałasu drogowego w ramach map akustycznych, zrealizowane przez zarządzających drogami wojewódzkimi. Gmina Zamość nie została objęta Programem Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie pomiarów hałasu drogowego. Najbliższe badania prowadzone były w Mieście Zamościu. Pomiary wykazały w niektórych punktach wystąpienie przekroczeń poziomów dopuszczalnych hałasu 2,0 dB w porze nocy oraz od 2,4 dB do 3,9 dB w porze dnia (tab. 6).

Tabela 6. Wyniki pomiarów hałasu drogowego w 2022 r. wykonanych przez zarządzających drogami w ramach realizacji map akustycznych w Mieście Zamościu

Lp.	Miejscowość	Nazwa punktu pomiarowego	Rodzaj terenu	Czas odniesienia	L _{AeqT} [dB]	Wartość przekroczenia
1.	Zamość	Zamość, DK17, ul. Lwowska, PPH03	zabudowa związana ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży	Dzień 16 h	59,5	-
				Noc 8 h	52,9	-
2.	Zamość	Zamość, DW 849, ul. Partyzantów, PPH04	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	Dzień 16 h	59,5	-
				Noc 8 h	49,9	-
3.	Zamość	Zamość, DW 849, ul. Orłąt Lwowskich, PPH04	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	Dzień 16 h	63,9	2,9
				Noc 8 h	55,7	-
4.	Zamość	Zamość, DK74, Aleje 1 Maja, PPH14	zabudowa związana ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży	Dzień 16 h	63,4	2,4
				Noc 8 h	52,8	-
5.	Zamość	Zamość, DK74, ul. Dzieci Zamojszczyzny, PPH15	zabudowa zagrodowa	Dzień 16 h	63,9	-
				Noc 8 h	54,5	-
6.	Zamość	Zamość, DK74, ul. Szczepieszka, PPH16	Inne tereny	Dzień 16 h	64,1	b.p.d.
				Noc 8 h	55,6	
7.	Zamość	Zamość, DK74, ul. Hrubieszowska, PPH17	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	Dzień 16 h	64,9	3,9
				Noc 8 h	58,0	2,0
8.	Zamość	Zamość, DK17, Al. Jana Pawła II	Inne tereny	Dzień 16 h	65,0	b.p.d.
				Noc 8 h	59,8	
9.	Zamość	Zamość, DK17, ul. Legionów	Inne tereny	Dzień 16 h	71,0	b.p.d.
				Noc 8 h	65,8	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny stanu klimatu akustycznego środowiska na terenie województwa lubelskiego w roku 2022 - <https://www.gov.pl/web/gios/hałas-lista-lubelskie>, dostęp w dniu 06.03.2026 r.

Legenda: b.p.d. – brak poziomów dopuszczalnych

Pomimo, iż na terenie miasta Zamość natężenie ruchu jest znacznie większe niż na terenie Gminy Zamość, należy pamiętać, iż przykładowo ulica Lwowska przechodzi w drogę krajową nr 17, która przebiega przez Gminę Zamość.

Zakłada się zatem, iż na terenie Gminy Zamość nie dochodzi do znacznych przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, ich natężenie może być jednak zwiększone w pobliżu głównych traktów, jak drogi krajowe i wojewódzkie.

Hałas przemysłowy

Z informacji zwartych w Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa lubelskiego w roku 2023, wynika, iż w bazie EHALAS-P zgromadzono informacje o poziomach hałasu emitowanego do środowiska z kilkudziesięciu obiektów przemysłowych zlokalizowanych na terenie województwa. Sprawozdania z pomiarów hałasu, zgodnie z obowiązkiem nałożonym przepisami prawa (pomiar okresowy) dostarczyło 55 podmiotów, w ramach analizy porealizacyjnej - jeden podmiot, natomiast w ramach kontroli i interwencji na zlecenie WIOŚ w Lublinie, Centralne Laboratorium Badawcze GIOŚ Oddział w Lublinie zbadało 6 podmiotów. W jednym z zakładów zlokalizowanych na terenie powiatu zamojskiego odnotowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu tj.:

Viterra Bodaczów Sp. z o.o., Zakład w Bodaczowie – powiat zamojski (przekroczenie w porze nocy o 5,4 dB. Zakład ten nie jest zlokalizowany na terenie Gminy Zamość.

Głównym czynnikiem mającym wpływ na poziom hałasu na terenie Gminy jest hałas komunikacyjny. Do głównych problemów można zaliczyć:

- zagrożenia hałasem na wskutek przebiegu dróg krajowych,
- stały wzrost liczby samochodów na terenie Gminy.

Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie zagrożenia hałasem można zaliczyć wszelkiego rodzaju zdarzenia losowe powodujące nagłe zwiększenie emisji dźwięku.

Przewidziano szereg działań mających na celu dalszą poprawę stanu klimatu akustycznego. Działanie te mają różnoraki charakter, począwszy od zadań o charakterze organizacyjnym, do kosztownych działań inwestycyjnych. Działania organizacyjne są to działania najtańsze w realizacji, ale jednocześnie bardzo często bardziej skuteczne niż działania inwestycyjne. Obejmują one zarówno np. ograniczenia prędkości ruchu na wybranych odcinkach dróg, ale także działania planistyczne.

W efekcie prowadzonych działań powinna nastąpić poprawa klimatu akustycznego. Natomiast negatywny wpływ wywiera systematyczny wzrost liczby pojazdów mechanicznych i związany z tym wzrost zasięgu hałasu. W wielu przypadkach, w szczególności przy odcinkach dróg, nie ma technicznych możliwości zastosowania środków ochrony przed hałasem, stosowane wówczas powinny być działania alternatywne, polegające na inwestycyjnej albo organizacyjnej ochronie przed hałasem. Kluczowy pozostaje jedynie dostęp do środków finansowych, który zapewni możliwość realizacji zaproponowanych działań oraz wywiązywanie się z obowiązków określonych programem przez zarządzających drogami.

Zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej zagrożenia nadmiernym poziomem dźwięku w powietrzu, zwłaszcza przy nieustannie rosnącej ilości pojazdów mechanicznych, powinno być jednym z priorytetów jednostek samorządu terytorialnego. Ważnym krokiem w tym kierunku może być organizacja szkoleń, dla mieszkańców, mających na celu propagowanie wiedzy na temat zagrożeń związanych z hałasem niwelowania ich skutków, a także stref ciszy.

Monitoring poziomów dźwięku w województwie lubelskim prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. Badania obejmują okolice dróg o dużym natężeniu ruchu, okolice linii kolejowych oraz lotnisk.

Analiza SWOT

ZAGROŻENIA HAŁASEM	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Stosowanie cichej nawierzchni drogowej ✓ Podejmowanie ciągłych działań w zakresie budowy, przebudowy i modernizacji dróg ✓ Nieznaczna liczba źródeł hałasu przemysłowego	✓ Niewystarczająca ilość środków finansowych na wykonanie wszystkich potrzebnych prac m.in. modernizację dróg, które są bardzo kosztowne ✓ Rosnąca liczba pojazdów na drogach i stały wzrost natężenia ruchu ✓ Wzrost liczby mieszkańców narażonych na hałas drogowy
Szanse	Zagrożenia
✓ Planowane inwestycje modernizacyjne i remonty dróg ✓ Monitoring klimatu akustycznego ✓ Możliwość uzyskania dofinansowania inwestycji związanych z ochroną przed hałasem tj. budowa ekranów akustycznych ✓ Podanie dokumentów do publicznej wiadomości i udział społeczeństwa w kształtowaniu strategii pro środowiskowej ✓ Uwzględnianie problemów związanych z hałasem w planach zagospodarowania przestrzennego ✓ Dostępność zabezpieczeń akustycznych dla budynków (np. dźwiękoszczelne okna)	✓ Rosnąca ilość użytkowników pojazdów na drogach ✓ Występujące przekroczenia norm w zakresie klimatu akustycznego na drogach ✓ Brak mało konfliktowych i jednocześnie skutecznych środków ochrony środowiska przed hałasem drogowym ✓ Wysokie koszty podróży publicznymi środkami transportu (np. kolejami) w stosunku do transportu indywidualnego

5.3. Pola elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne (PEM) jest nieodzownym elementem środowiska naturalnego. Pochodzi ono od naturalnych źródeł, jakimi są np.: Słońce, Ziemia, zjawiska atmosferyczne. Natomiast sztuczne pola elektromagnetyczne zaczęły pojawiać się w środowisku ponad sto lat temu i były związane z techniczną działalnością człowieka. Promieniowanie elektromagnetyczne występuje wszędzie. Do najważniejszych źródeł promieniowania należą:

- stacje i linie energetyczne,
- nadajniki radiowe i telewizyjne oraz CB-radio i radiostacje amatorskie,
- stacje bazowe telefonii komórkowej,
- wojskowe i cywilne urządzenia radionawigacji i radiolokacji,
- urządzenia powszechnego użytku: kuchenki mikrofalowe, monitory, aparaty komórkowe itp.

Instalacje radiokomunikacyjne

Na terenie Gminy Zamość głównym operatorem telefonii stacjonarnej jest Orange Polska S.A. Ponadto na terenie gminy usługi telekomunikacyjne świadczą operatorzy telefonii komórkowych, których szybki rozwój spowodował wzrost źródeł emisji PEM w postaci stacji bazowych.

W latach 2017-2021 na terenie Gminy Zamość zainstalowano, co najmniej 3 wieże stacji bazowych telefonii komórkowej. W latach 2022-2025 zainstalowano kolejne dwie wieże.

Monitoring PEM

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacji zmian dokonuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Monitoring ten, zgodnie z art. 26 ust. 1, pkt. 5 ustawy Prawo ochrony środowiska, obejmuje uzyskiwane na podstawie badań monitoringowych informacje w zakresie promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych. Badania te powinny być przeprowadzane cyklicznie, przy zastosowaniu ujednoliconych metod zbierania, gromadzenia i przetwarzania danych. Inspekcja Ochrony Środowiska

prowodzi również, aktualizowany corocznie, rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych (art. 124 Prawo ochrony środowiska).

Od 2019 r. pomiary promieniowania elektromagnetycznego w województwie lubelskim prowadzi Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. W tab. 7 przedstawiono wyniki pomiarów w Gminie Zamość.

Z dniem 01 stycznia 2020 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku zmieniające dopuszczalne poziomy PEM. Aktualnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 17 lutego 2020 r. w sprawie sposobów sprawdzania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2022 r., poz. 2630 t.j.).

Tabela 7. Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w Gminie Zamość w 2020 r.

Lp.	Lokalizacja punktu pomiarowego PEM	Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu częstotliwości co najmniej od 3 MHz do 3 000 MHz uzyskanych dla punktu pomiarowego [V/m]
2020 r.		
1.	Sitaniec, powiat zamojski	<0,3

Źródło: Ocena poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2020 w województwie lubelskim – opracowana na podstawie pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska

Wyjaśnienie: <0,3 - wartości zmierzone poniżej dolnego progu oznaczalności sondy

Z przeprowadzonych badań wynika, że na terenie Gminy Zamość nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Uzyskane wyniki są poniżej dopuszczalnych poziomów. Pomimo potencjalnie korzystnej sytuacji, niezbędny jest ciągły nadzór nad istniejącymi oraz potencjalnymi źródłami promieniowania elektromagnetycznego.

Do głównych zagrożeń należy bowiem ciągły wzrost urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne na terenie Gminy Zamość, a tym samym wzrost wartości promieniowania elektromagnetycznego.

Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie PEM można zaliczyć wszelkiego rodzaju awarie urządzeń powodujące nadmierną emisję promieniowania mogącą negatywnie wpłynąć na środowisko oraz organizmy żywe.

Należy pamiętać o zachowaniu odpowiedniej odległości podczas lokalizowania źródeł PEM, w szczególności w sąsiedztwie budynków mieszkalnych, miejsc przebywania dzieci, a także miejsc pracy. Dotychczasowe wyniki przeprowadzanych pomiarów promieniowania wskazują, że są one znacznie niższe od wartości dopuszczalnych. Rozwijająca się dynamicznie struktura telekomunikacyjna, budowa nowych instalacji antenowych i uruchamianie nowych nadajników powodują potencjalny wzrost wartości promieniowania. Jednocześnie planowanie, rozbudowa i modernizacja infrastruktury teleinformatycznej odbywać powinna się z zapewnieniem jej bezpieczeństwa oraz mechanizmów jakości, co przyczyni się do ochrony środowiska przed szkodliwym wpływem promieniowania elektromagnetycznego.

Działania edukacyjne na terenie Gminy powinny skupić się wokół zwiększenia świadomości mieszkańców na temat zagrożeń związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym oraz urządzeniami, które takie promieniowanie emitują.

Monitoring poziomów PEM w województwie lubelskim prowadzony jest przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. Badania prowadzi się w miastach o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys., w miastach o liczbie ludności poniżej 50 tys. oraz na terenach wiejskich.

Analiza SWOT

POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Brak przekroczeń poziomów dopuszczalnych natężenia pól elektromagnetycznych ✓ Niska wartość promieniowania niejonizującego na obszarze Gminy ✓ Prowadzone sukcesywnie pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie Gminy ✓ Właściwe zapisy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dotyczące lokalizacji źródeł PEM	✓ Istniejące źródła promieniowania elektromagnetycznego ✓ Wzrastająca ilość stacji bazowych telefonii komórkowej ✓ Wzrastająca popularność sieci bezprzewodowych
Szanse	Zagrożenia
✓ Utrzymanie wartości natężenia pola elektromagnetycznego na terenie Gminy na niskim poziomie ✓ Ciągły monitoring poziomu pól elektromagnetycznych ✓ Stała kontrola planowanych inwestycji mogących emitować promieniowanie elektromagnetyczne ✓ Podanie dokumentów do publicznej wiadomości i udział społeczeństwa w kształtowaniu strategii pro środowiskowej ✓ Możliwość uzyskania dofinansowania na cele edukacyjne	✓ Lokalizacja coraz większej liczby obiektów radiokomunikacyjnych na terenie Gminy

5.4. Gospodarowanie wodami**Wody powierzchniowe**

Gmina Zamość umiejscowiona jest w zlewni Wieprza. Wody powierzchniowe, które występują na terenie gminy to ciekі rzeczne i sztuczne zbiorniki wodne.

Główną rzeką jest Łabuńka. Stanowi ona prawostronny dopływ Wieprza. Rzeka Łabuńka bierze swój początek w zagłębieniu w okolicach Łabuń i wpada do rzeki Wieprz na 73,6 km jej długości. Średni przepływ Łabuńki wynosi 1,9 m³, natomiast powierzchnia zlewni wynosi 513,5 km². Jest to czwarta rzeka pod względem wielkości dopływów Wieprza.

Prawostronny dopływ Łabuńki to Czarny Potok. Bierze on swój początek w okolicach Horyszowa Polskiego, na obszarze zmeliorowanych łąk i odwadnia południowy skłón Działów Grabowieckich. Jego koryto jest wyprofilowane i meandruje. Do Łabuńki wpada na 13 km długości, tuż przed jej ujściem do Wieprza. Lewostronny dopływ Łabuńki stanowi Topornica. Łabuńka posiada jeszcze kilka mniejszych dopływów, są one uregulowane i nie mają większego znaczenia w wielkości odpływu rzeki.

Na terenie Gminy Zamość są zlokalizowane 3 kompleksy stawów rybnych. Są to: kompleks stawów „Pniówek”, kompleks stawów w Topornicy, kompleks ośmiu stawów w dolinie Czarnego Potoku w Łapiguzie.

Poniżej (tab. 8) wyszczególniono jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) wraz z oceną ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych.

Tabela 8. Jednolite części wód powierzchniowych na terenie Gminy Zamość

Lp.	Kod JCWP	Nazwa JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny
1.	RW20001524239	Łabuńka do Czarnego Potoku	Umiarkowany	Dobry	Zły
2.	RW20006241789	Dopływ spod Wielicza Kolonii	Nie można dokonać oceny	b.d.	b.d.
3.	RW2000624179	Wieprz od Jacynki do zbiornika Nielisz	Zły	Dobry	Zły
4.	RW200062429	Łabuńka od Czarnego Potoku do ujścia	Słaby	Poniżej dobrego	Zły

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe>, dostęp w dniu 05.03.2026 r.

Wody podziemne

Gmina Zamość położona jest w całości na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 407 Niecka Lubelska-Chełm-Zamość. Powierzchnia zbiornika wynosi 9 015 km² i charakteryzuje się płytkim zaleganiem swobodnego lustra wody (ok. 20 m). Głębokość ww. zbiornika wynosi od 100 do 150 m. Zasoby dyspozycyjne to ok. 1 127,5 m³/d. Wskaźnik zasobów dyspozycyjności wynosi 125 m³/d/km². Zasoby GZWP nr 407 wykorzystywane są w około 20%. Omawiany zbiornik zagrożony jest na około 60% swojej powierzchni. Zagrożenie to wynika m.in. z lokalnie wysokiego poboru wód. Należy pamiętać, iż szczególnie zagrożone degradacją są obszary wychodni kredowych na powierzchni topograficznej, w obrębie których zbiornik ma charakter odkryty. Zaleca się ochronę całego zbiornika.

Gmina Zamość zlokalizowana jest na pograniczu Obszaru Najwyższej Ochrony (ONO), którą stanowi centralna i południowa część Gminy oraz Obszaru Wysokiej Ochrony (OWO) – pozostała część obszaru gminy.

Główne źródła zanieczyszczeń wód to przede wszystkim nieszczelne szamba oraz występujące punktowo dzięki wysypiska odpadów i miejsca, w których porzucono odpady. Zagrożenie stanowią nie tylko nieszczelne szamba, ale także ich opróżnianie bez korzystania z usług uprawnionych jednostek oraz rolnicze wykorzystanie ścieków. Ponadto zagrożenie może stwarzać również wykorzystywanie odpadów do podnoszenia poziomu gruntu. Do czynników, które nie sprzyjają poprawie stanu należą:

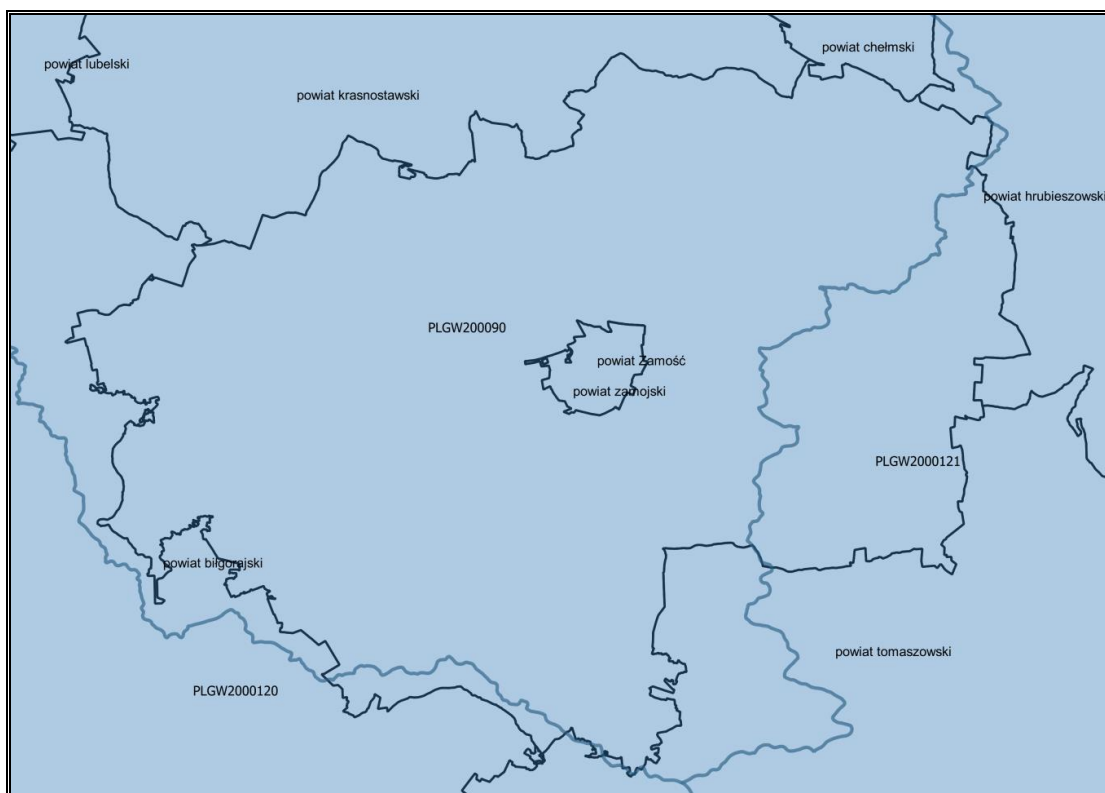
- niski stopień skanalizowania Gminy oraz wolne tempo sieci kanalizacyjnych,
- brak dofinansowania do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków,
- niezadawalający system monitorowania/kontroli usuwania ścieków.

Poniżej (tab. 9) wyszczególniono jednolite części wód powierzchniowych (JCWPd) wraz z oceną ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych. Lokalizację JCWPd na tle powiatu zamojskiego i Gminy Zamość pokazano na rys. 5.

Tabela 9. Jednolite części wód podziemnych na terenie Gminy Zamość

Lp.	Kod JCWPd	Nazwa JCWPd	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Stan JCWPd
1.	GW200090	90	dobry	dobry	dobry

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-podziemne>, dostęp w dniu 05.03.2026 r.

Rysunek 5. Lokalizacja JCWPd na tle powiatu zamojskiego

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zamojskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Monitoring wód podziemnych

Jak wynika z badań jakości wód podziemnych w 2022 r., analiza wykazała, że w powiecie zamojskim w sąsiadujących gminach Łabunie i Sitno występują wody o zadowalającej jakości (klasa III). W tab. 10 przedstawiono wyniki klasyfikacji jakości wód podziemnych w 2022 r.

Tabela 10. Klasyfikacja jakości wód podziemnych w 2022 r.

Lp.	Powiat	Gmina	Końcowa klasa jakości w 2022 r.
1.	Zamojski	Łabunie	III
2.	Zamojski	Sitno	III

Źródło: <https://mjwp.gios.gov.pl/wyniki-badan/wyniki-badan-2022.html>, dostęp w dniu 05.03.2026 r.

Do głównych zagrożeń związanych z wodami na terenie Gminy możemy zaliczyć:

- obniżanie się poziomu wód gruntowych,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych przez zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego.

Zły stan wód powierzchniowych związany jest głównie z obciążeniem wód ładunkiem substancji zawartych w ściekach komunalnych i przemysłowych. Sukcesywnie zwiększa się odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej oraz z oczyszczalni ścieków. O stanie wód powierzchniowych decydują nie tylko wskaźniki fizykochemiczne, ale i biologiczne czy hydromorfologiczne, co oznacza, że przywrócenie czystości wodom powierzchniowym nie spowoduje dobrego ich stanu.

Przywracanie właściwych dla danej części wód elementów biologicznych jest procesem długotrwałym. Można przypuszczać, że stan wód powierzchniowych będzie ulegał stopniowej poprawie, przynajmniej w zakresie wskaźników fizykochemicznych, w dłuższej perspektywie poprawie będą również ulegały elementy biologiczne w wodach.

Zmiany w wodach podziemnych, których stan jest aktualnie zadowalający zachodzą dość powoli i skutki działań chroniących wody w perspektywie kilku lat mogą być niewidoczne, podobnie jak skutki skażeń powierzchni ziemi mogą się przełożyć na zanieczyszczenie wód dopiero po wielu latach.

Należy zaznaczyć, że odnotowanie pozytywnych zmian zachodzących w omawianym powyżej obszarze interwencji, będzie możliwe dopiero po wielu latach prowadzenia działań naprawczych.

Działania edukacyjne dotyczące gospodarowania wodami powinny dotyczyć zagadnień takich jak: racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, ochrona wód przed zanieczyszczeniami oraz zwiększenie świadomości na temat wpływu rolnictwa na stan wód.

Monitoring wód powierzchniowych w województwie lubelskim prowadzony jest przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. W ramach monitoringu prowadzone są badania wód rzecznych i jeziornych. Wykonawcą monitoringu wód podziemnych (chemicznego i ilościowego) jest Państwowa Służba Hydrogeologiczna (PSH). Kontrolą sytuacji hydrologicznej zajmuje się również Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie.

Analiza SWOT

GOSPODAROWANIE WODAMI	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Zadowalający stan wód podziemnych ✓ Prowadzenie monitoringu wód	✓ Zły stan ogólny wód powierzchniowych ✓ Niewielkie zasoby wód powierzchniowych ✓ Niewystarczająca ilość środków finansowych na inwestycje
Szanse	Zagrożenia
✓ Stopniowo wzrastająca świadomość społeczna ✓ Możliwość wspierania projektów pro-środowiskowych przez programy i fundusze strukturalne Unii Europejskiej oraz krajowe fundusze celowe ✓ Podanie dokumentów do publicznej wiadomości i udział społeczeństwa w kształtowaniu strategii pro środowiskowej	✓ Możliwość dużych natężeń opadów atmosferycznych ✓ Przedostawanie się do wód powierzchniowych zanieczyszczeń z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych i tzw. „dzikich wysypisk” ✓ Działalność rolnicza powodująca nadmierne odprowadzanie związków biogenych do wód powierzchniowych i podziemnych ✓ Zmniejszanie zasobów wodnych

5.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Charakterystykę istniejącej sieci wodociągowej na terenie Gminy Zamość w latach 2022-2024 przedstawiono w tab. 11 (wg GUS).

Infrastruktura sieci wodociągowej na terenie Gminy zapewnia dostawę wody dla 43,9 % budynków mieszkalnych. Z sieci wodociągowej korzysta 10 005 osób (stan wg GUS na 31.12.2024 r.).

Tabela 11. Charakterystyka istniejącej sieci wodociągowej na terenie Gminy Zamość w latach 2022-2024

Lp.	Długość eksploatowanej sieci rozdzielczej i przesyłowej	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	Woda dostarczona gospodarstwom domowym
	[km]	[szt.]	[dam ³]
2022 r.			
1.	134,7	2 746	217,6

Lp.	Długość eksploatowanej sieci rozdzielczej i przesyłowej	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	Woda dostarczona gospodarstwom domowym
	[km]	[szt.]	[dam ³]
2022 r.			
2023 r.			
2.	138,9	2 792	201,1
2024 r.			
3.	141,2	2 823	222,4

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica#>, dostęp w dniu 05.03.2026 r.

Gospodarka ściekowa

Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy ma długość 85,4 km (stan na 31.12.2024 r. wg GUS). Infrastruktura sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy pozwala na podłączenie 27,2 % budynków mieszkalnych.

Długość sieci kanalizacyjnej oraz stopień skanalizowania Gminy Zamość w latach 2022-2024 przedstawiono w tab. 12.

Tabela 12. Charakterystyka istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Zamość w latach 2022-2024

Jednostka terytorialna	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	Ścieki oczyszczane odprowadzone
	[km]	[szt.]	[dam ³]
2022 r.			
Zamość	82,7	1 658	191,0
2023 r.			
Zamość	85,3	1 770	218,0
2024 r.			
Zamość	85,4	1 821	196,0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica#>, dostęp w dniu 05.03.2026 r.

Oczyszczalnie ścieków

Ścieki z istniejącej na terenie Gminy Zamość sieci kanalizacyjnej, kierowane są do oczyszczalni ścieków, która administrowana jest przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Zamościu. Oczyszczalnia zlokalizowana jest częściowo w miejscowości Chyża, pozostała część znajduje się w Zamościu. Na terenie Gminy Zamość występuje także:

- oczyszczalnia ścieków przy szkole w miejscowości Sitaniec,
- oczyszczalnia ścieków przy szkole w miejscowości Wysokie,
- oczyszczalnia ścieków przy Szkole Podstawowej w Płoskiem,
- oczyszczalnia ścieków przy Gospodarstwie Rybackim „Topornica” w miejscowości Lipsko 18.

Oczyszczalnie przydomowe

Na terenach nieskanalizowanych w Gminie Zamość ścieki komunalne oczyszczane są w przydomowych oczyszczalniach ścieków i wprowadzane do wód lub do ziemi lub gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (tab. 13).

Tabela 13. Przydomowe oczyszczalnie oraz zbiorniki bezodpływowe na terenie Gminy w 2024 r.

Lp.	Zbiorniki bezodpływowe	Oczyszczalnie przydomowe	Nieczystości ciekłe (ścieki bytowe) odebrane w ciągu 2024 r.
	[szt.]	[szt.]	[m ³]
1.	4 525	366	142 048,7

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Ujęcia wody pitnej

Na terenie Gminy Zamość występują:

- ujęcie wód podziemnych z utworów kredowych dla wodociągu gminnego w miejscowości Sitaniec zlokalizowanego na dz. nr ew. 241 w obrębie geodezyjnym Sitaniec Błonie. Z ujęcia tego dostarczana jest woda pitna do następujących miejscowości gminy Zamość: Sitaniec, Sitaniec Kolonia, Sitaniec Wolica, Wysokie, Chyża, Bortatycze, Kolonia Bortatycze, Białobrzegi (do sieci jest przyłączonych ok. 4 tys nieruchomości) co oznacza zaopatrzenie w wodę prawie połowy liczby mieszkańców w gminie Zamość,
- ujęcie wody w Płoskim zaopatrujące nieruchomości w miejscowości: Płoskie nr 110-511A jest dopuszczone do warunkowej przydatności do spożycia decyzją Państwowego Inspektora Sanitarnego w Zamościu z dnia 29 września 2021 r.,
- ujęcie wód podziemnych nazwane Wólka Wieprzecka. Faktycznie infrastruktura ujęcia znajduje się na przygranicznej działce w gminie Adamów na działce nr Ew. 572 w obrębie geodezyjnym Szewnia Dolna. Gmina Zamość użytkuje część działki niezbędną do obsługi ujęcia z którego dostarczana jest woda pitna do następujących miejscowości gminy Zamość: Wólka Wieprzecka, Wierzchowiny, Zarzecze, Wychody, Hubale, Wieprzec. Do sieci przyłączonych jest 357 nieruchomości.

Do głównych zagrożeń jakie mogą wystąpić na terenie Gminy związanych z gospodarką wodno-ściekową należy niewłaściwe odprowadzanie ścieków oraz brak realizacji kolejnych inwestycji w zakresie dalszej rozbudowy sieci kanalizacyjnej. Zagrożenie może stanowić także, nieszczelność zbiorników bezodpływowych.

Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie gospodarki wodno-ściekowej można zaliczyć wszelkiego rodzaju wycieki i awarie sieci kanalizacyjnej powodujące zanieczyszczenie środowiska.

W celu poprawy stanu środowiska wodnego działania powinny się koncentrować na dalszej kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz egzekucji obowiązku przyłączania nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. Ponadto konieczne jest kontynuowanie budowy kanalizacji wraz z przyłączami w celu zwiększenia dostępności mieszkańców do sieci. Istotne są działania na rzecz pełnego skanalizowania Gminy a tam, gdzie jest to ekonomicznie i technicznie nieuzasadnione, zapewnienie indywidualnych rozwiązań w postaci przydomowych oczyszczalni ścieków.

Należy zaznaczyć, że odnotowanie pozytywnych zmian zachodzących w omawianym powyżej obszarze interwencji, będzie możliwe dopiero po wielu latach prowadzenia działań naprawczych.

Działania edukacyjne powinny skupić się wokół zwiększenia świadomości mieszkańców na temat roli sieci wodno-kanalizacyjnych w ochronie wód oraz propagowaniu racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi.

Monitoring jakości wód przeznaczonych do spożycia, w województwie lubelskim, prowadzony jest przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Lublinie. Badania jakości ścieków są natomiast prowadzone przez jednostki zarządzające oczyszczalniami ścieków oraz sieciami kanalizacyjnymi.

Analiza SWOT

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Sukcesywna dalsza rozbudowa sieci wodociągowej ✓ Sukcesywna dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej ✓ Wzrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej ✓ Rosnąca liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	✓ Niewielki stopień skanalizowania gminy ✓ Stosunkowo niewielki stopień zwodociągowania gminy ✓ Brak dostępu do kanalizacji sporej części mieszkańców ✓ Dosyć wolne tempo budowy sieci kanalizacyjnej ✓ Niewłaściwe opróżnianie zbiorników bezodpływowych przez mieszkańców, tam gdzie nie ma sieci kanalizacyjnej ✓ Niewystarczająca ilość środków finansowych na inwestycje ✓ Brak dofinansowania do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków
Szanse	Zagrożenia
✓ Dalszy rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej ✓ Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków ✓ Kontrola szczelności zbiorników bezodpływowych ✓ Stopniowo wzrastająca świadomość społeczna ✓ Możliwość wspierania projektów pro-środowiskowych przez programy i fundusze strukturalne Unii Europejskiej oraz krajowe fundusze celowe ✓ Podanie dokumentów do publicznej wiadomości i udział społeczeństwa w kształtowaniu strategii pro środowiskowej	✓ Możliwość przedostawania się nieoczyszczonych ścieków z nieszczelnych zbiorników i szamb ✓ Zwiększające się zużycie wody, a tym samym większa ilość powstających ścieków ✓ Wysokie koszty realizacji urządzeń do podczyszczania ścieków ✓ Możliwość dużych natężeń opadów atmosferycznych ✓ Brak wystarczających środków finansowych na realizację przedsięwzięć

5.6. Zasoby geologiczne**Ochrona zasobów kopalin**

Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. na terenie Gminy Zamość znajduje się 11 złóż kopalin, z których 2 stanowią złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (tab. 14). Złoża nie są aktualnie eksploatowane, a w przypadku 9 złóż wydobywanie zostało zaniechane.

Tabela 14. Charakterystyka złóż kopalin na terenie Gminy Zamość

Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby		Wydobycie
		Bilansowe geologiczne	Poza bilansowe	
Piaski i żwiry [tys. Mg]				
Lipisko Polesie 47/3-cz.W	R	34	-	-
Lipisko Polesie dz.104	Z	3	-	-
Lipisko Polesie dz.210/2	Z	-	-	-
Lipisko Polesie dz.48	Z	-	-	-
Lipisko-Polesie dz. nr 50 i 51	Z	9	-	-
Lipisko-Polesie dz.56/2	Z	14	-	-
Mokre	Z	21	-	-
Pniówek	Z	98	-	-
Wychody-Wierzchowiny	Z	1 197	-	-
Surowce ilaste ceramiki budowlanej [tys. m³]				
Zamościanka	Z	173	-	-
Zawada	R	3403	-	-

Źródło: Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31.12.2024 r.

Wyjaśnienie: R - złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo, Z - złożo, z którego wydobywanie zostało zaniechane

Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie gospodarki kopalinami można zaliczyć wykorzystywanie terenów, zawierających bogactwa naturalne, na cele inne niż wydobywcze.

Głównym zadaniem w zakresie geologii surowcowej jest racjonalne gospodarowanie obecną bazą zasobów. Planowane działania w tym zakresie powinny uwzględniać zarówno zasoby złóż udokumentowanych, jak i obszary wytypowane jako perspektywiczne i prognostyczne.

Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi powinno prowadzić do ochrony zasobów kopalin i wykorzystania środowiska geologicznego dla celów produkcyjnych. Należy zwrócić uwagę na fakt, że wykorzystanie gospodarcze zasobów kopalin stoi często w konflikcie z pozostałymi zasobami przyrody.

Działania edukacyjne dotyczące gospodarki zasobami geologicznymi powinny dotyczyć głównie uświadamiania mieszkańcom wagi wykorzystania surowców naturalnych oraz realnego negatywnego wpływu na środowisko i mieszkańców.

Nadzorem nad optymalnym zagospodarowaniem złóż kopalin oraz ograniczeniem uciążliwości oddziaływania przemysłu wydobywczego na ludzi i środowisko zajmują się organy wydające koncesje na wydobywanie.

Analiza SWOT

ZASOBY GEOLOGICZNE	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Występowanie udokumentowanych złóż kopalin ✓ Zaniechane prace związane z eksploatacją większości złóż	✓ Możliwość lokalnej – niekontrolowanej eksploatacji surowców ✓ Niewystarczająca ilość środków finansowych na wykonanie wszystkich potrzebnych prac rekultywacyjnych
Szanse	Zagrożenia
✓ Rozwój nowych technologii poszukiwania i eksploatacji złóż kopalin ✓ Przemysłane działania i korzystanie z zasobów geologicznych ✓ Prace badawcze Państwowego Instytutu Geologicznego gwarantujące odpowiednie rozpoznanie terenu	✓ Nielegalne wydobywanie kopalin ✓ Brak rekultywacji terenu po zaniechaniu wydobywania ✓ Przekształcenie krajobrazu, które może być powodem obniżenia wartości estetycznych

5.7. Gleby

Gleby występujące na terenie Gminy Zamość charakteryzują się dużym zróżnicowaniem. Dominują gleby utworzone z utworów lessowych oraz margli kredowych. W centralnej i południowej części Gminy występują gleby brunatne właściwe oraz brunatne wylugowane i kwaśne. Brunatnoziemy występują także w okolicach Łapiguza. Na północno-wschodnich krańcach Gminy Zamość znajdują się wychodnie kredowe, na których to wykształciły się rędziny. Są to gleby urodzajne, pszenne. W centralnej części gminy występują gleby bielcowe i pseudobielcowe. Sporadycznie na terenie gminy można spotkać gleby torfowo-mułowe i mułowo-torfowe, gleby torfowe, czarne ziemie właściwe i czarnoziemie.

Na obszarze Gminy dominują bardzo dobre i dobre gleby. Zajmują 92,4% powierzchni gruntów ornych, w tym klasy I, II, III (łącznie 63,4%) i klasy IV (29%). Najbardziej urodzajne gleby, czyli czarnoziemy oraz gleby brunatne, stanowią 19,1% gruntów ornych (I i II klasa). Najlepsze wyniki na tych glebach uzyskać można z uprawy roślin okopowych, zbożowych i przemysłowych. W produkcji roślinnej gminy dominuje pszenica, jęczmień, pszenżyto, żyto, owies, ziemniaki, buraki cukrowe, rzepak, warzywa gruntowe i truskawki.

Gleby występujące na terenie Gminy Zamość tworzą kompleksy pszenne dobre i bardzo dobre. Kompleksy pszenne bardzo dobre: kompleks przydatności rolniczej gleb, który obejmuje najlepsze gleby w Polsce. Gleby te charakteryzują się:

- dużą zasobnością składników pokarmowych,
- dobrą strukturą,
- przewiewnością,
- przepuszczalnością,
- głębokim poziomem próchnicznym,
- dużymi możliwościami magazynowania wilgoci.

Gleby tego kompleksu występują głównie na terenach płaskich oraz niewielkich pochyłościach. Uprawa roli w kompleksie pszennym bardzo dobrym jest stosunkowo łatwa. Gleby występujące w obrębie tego kompleksu nie wymagają regulacji stosunków wodnych. Uprawy prowadzone na glebach zaliczanych do ww. kompleksu dają duże plony. W klasyfikacji bonitacyjnej zaliczane są do I i II klasy.

Kompleksy pszenne dobre: kompleks przydatności rolniczej gleb, gdzie zaliczane są gleby nieco mniej żyzne i urodzajne niż gleby, które zawiera kompleks pszenne bardzo dobry. Mniejsza urodzajność gleb wynika głównie z mniej korzystnego składu granulometrycznego. Przekłada się to na gorszą uprawę roli oraz zmiany poziomu wód gruntowych. W konsekwencji występuje okresowo gorsza przewiewność i niedobory wilgoci. Gleby tego kompleksu nie są glebami wadliwymi. Należy pamiętać, iż niekorzystne cechy występują tylko w nieznacznym stopniu. W klasyfikacji bonitacyjnej gleby tego kompleksu zaliczane są do klasy III a i III b.

Klasy i odczyn gleb

Na terenie Gminy Zamość dominuje I, II i III klasa bonitacyjna gleb. Stanowią one około 65,2 % powierzchni wszystkich gleb. Dobra bonitacja gleb przyczyniła się do znacznego wylesienia.

Na terenie Gminy występują gleby o charakterze zasadowym lub obojętnym. Zasadowy odczyn pH wpływa korzystnie na pobieranie składników pokarmowych przez rośliny z gleby. W wyniku zakwaszenia gleb, proces pobierania przez rośliny składników pokarmowych, w istotny sposób jest utrudniony. Ponadto, dochodzi wówczas do aktywacji związków toksycznych, czego efektem jest wzrost pobierania metali ciężkich przez rośliny. W efekcie, zjawiska te prowadzą do zmniejszenia ilości plonów i pogorszenia jakości uzyskanych produktów.

Degradacja gleb

Chemiczna degradacja gleb związana jest głównie z chemizacją rolnictwa oraz ruchem komunikacyjnym. Z uwagi na rolniczy charakter gminy, chemizacja rolnictwa ma tutaj dominujące znaczenie. Nadmierna chemizacja (nawożenie) skutkuje zanieczyszczeniem wód azotanami. Do Urzędu Gminy Zamość docierały informacje o przekroczeniu dopuszczalnych stężeń azotanów w indywidualnych studniach wody pitnej. Chemiczne metody walki ze szkodnikami, środki ochrony roślin, a także stosowanie nawozów sztucznych przyczynia się do zanieczyszczenia gleb oraz obniżenia ich żyzności. Z uwagi na fakt, iż powierzchnia użytków rolnych stanowi prawie 83% powierzchni całej gminy, skala problemu jest znaczna. Należy pamiętać także, iż słaby stan techniczny zbiorników bezodpływowych, może powodować zagrożenie przenikania nieczystości płynnych do środowiska glebowego.

Degradacji gleb sprzyja brak stosowania nawozów organicznych i wadliwe zmianowanie, którego skrajną wersję stanowi monokultura (wieloletnia uprawa jednej rośliny na tym samym terenie), prowadząca do bardzo szybkiej utraty wielu cech gleby, decydujących o jej żyzności.

Na terenie Gminy Zamość zachodzi także fizyczna degradacja gleb, poprzez erozję wodną i eoliczną. Nasilenie naturalnych procesów erozyjnych spowodowane jest niewłaściwą uprawą ziemi poprzez silną mechanizację rolnictwa, zły dobór roślin uprawnych, niewłaściwy wypas bydła, nieprawidłowe melioracje wodne. Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, określa erozję według 6-stopniowej skali: nie występuje, słaba, umiarkowana, średnia, silna i bardzo silna. Erozja występująca na terenie Gminy określana jest jako słaba, umiarkowana i średnia. Erozją wodną objęte są grunty na stokach wierzcholinowych, które występują w południowej części gminy. Najsilniejsza erozja występuje w rejonie: Lipska Polesie, Lipska Kosobudy oraz Topornicy.

Do nadzwyczajnych zagrożeń gleb można zaliczyć brak stosowania tzw. „dobrych praktyk rolniczych”, awarie w zakładach, zanieczyszczenia powstające podczas ruchu komunikacyjnego, odprowadzanie ścieków do gleby oraz gromadzenie odpadów na tzw. „dzikich wysypiskach”.

Przez działalność przemysłową i sorpcyjne właściwości gleb, nie ulegają one samooczyszczaniu. Zanieczyszczenie gleb utrzymuje się niekiedy nawet do kilkuset lat. Wiele zanieczyszczeń posiada charakter trwały, a przedostając się do środowiska, oddziałuje na nie w sposób niekorzystny przez bardzo długi czas.

Działania edukacyjne dotyczące rolnictwa oraz zagospodarowania gleb powinny dotyczyć tematów takich jak dobre praktyki rolnicze, ochrona gleb, bezpieczne stosowanie środków ochrony roślin oraz nawozów oraz ograniczanie erozji gleb. Szkolenia poruszające tematy rolnicze organizowane są przez Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli oraz jego oddziały.

Monitorowaniem jakości gleb zajmuje się Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Lublinie oraz Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach.

Analiza SWOT

GLEBY	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Monitoring jakości gleb wykonywany przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Lublinie oraz Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach	✓ Chemiczna degradacja gleb ✓ Fizyczna degradacja gleb
Szanse	Zagrożenia
✓ Prowadzenie dalszych okresowych badań gleb ✓ Możliwość dofinansowania badań gleb ✓ Wdrażanie zasad dobrej praktyki rolniczej ✓ Edukacja mieszkańców pod kątem rolnictwa ekologicznego ✓ Ograniczenie użycia chemicznych środków ochrony	✓ Rozwój transportu ✓ Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego ✓ Degradacja gleb ✓ Nieprawidłowe praktyki rolnicze ✓ Zmiany klimatyczne powodujące m.in. przesuszenie gruntów ✓ Zagrożenia wynikające z eksploatacji surowców

roślin oraz nawozów sztucznych ✓ Przeciwdziałanie zakwaszeniu gleb poprzez wapnowanie	✓ Powstawanie tzw. „dzikich wysypisk odpadów” ✓ Brak środków finansowych na działania naprawcze
--	--

5.8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

5.8.1. Odpady komunalne

W 2013 r. obowiązek odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych powstających w gospodarstwach domowych przejęły gminy.

Dane zaczerpnięto z Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Zamość za rok 2023 oraz za rok 2024.

W 2024 r. w Gminie Zamość obowiązywał system gospodarowania odpadami komunalnymi, polegający na realizowaniu przez gminę obowiązków w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych wynikających z ustawy. W celu objęcia ustawą wszystkich aspektów związanych z powstawaniem odpadów komunalnych w Gminie przewidziano również zakres obowiązków określonych w regulaminie utrzymania porządku i czystości tj.:

- zbieranie powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych zgodnie z wymaganiami określonymi w regulaminie,
- wyposażenie nieruchomości w pojemniki służące do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywanie tych urządzeń w odpowiednim stanie,
- pozbywanie się zebranych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych,
- złożenie deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami,
- wnoszenie opłaty za gospodarowanie odpadami według zasad i w trybie ustalonym przez radę gminy.

Zgodnie z założeniami systemu zwiększony został zakres zadań w obszarze organizacji i nadzoru gospodarki odpadami na terenie Gminy, zwłaszcza w zakresie zapewnienia selektywnej zbiorki i przetwarzania odpadów. Do najważniejszych zadań Gminy Zamość należy zaliczyć:

- aktualizację regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy, określenie wysokości stawek za gospodarowanie odpadami komunalnymi wraz z ustaleniem metody ich obliczania i zasadami ich ponoszenia, określenie wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi i terminu jej składania przez gospodarstwa domowe oraz egzekucji rzeczonych przepisów,
- prowadzenie rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych z gospodarstw domowych na terenie gminy,
- zapewnienie osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania,
- przygotowanie i przeprowadzenie postępowań przetargowych na odbiór lub odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych.

Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach narzuciła obowiązek odbioru odpadów komunalnych z gospodarstw domowych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych, natomiast odbiór od właścicieli nieruchomości, na terenie których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne (np. z działalności gospodarczej) jest uprawnieniem, a nie stanowi obowiązku Gminy.

W systemie gospodarowania odpadami komunalnymi Gmina pełni funkcję centralną - koordynującą. Obowiązkiem właścicieli nieruchomości natomiast jest ponoszenie na jej rzecz opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Gmina z kolei w ramach opłaty budżetu, zobligowana jest do

wykonywania zadań zorganizowania, wdrożenia i realizowania odpowiedniej gospodarki odpadami komunalnymi na swoim terenie.

W Gminie Zamość system gospodarowania odpadami komunalnymi regulowany jest poprzez szereg aktów prawnych - uchwał podjętych przez Radę Gminy Zamość.

Podstawową uchwałą regulującą i określającą szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Zamość jest Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Zamość.

Dodatkowo obowiązuje uchwała w sprawie określenia szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów. Określa ona rodzaje świadczonych przez Gminę usług w zamian za uiszczoną przez właścicieli nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi i częstotliwość odbioru odpadów komunalnych. Ponadto reguluje zasady korzystania z Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych oraz zawiera wykaz ilości i rodzajów odpadów przyjmowanych w PSZOK w ramach opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Właściciele nieruchomości znajdujących się na terenie Gminy Zamość uiszczali w 2024 r. opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi na podstawie uchwał określających terminy, wysokość opłaty, częstotliwość i tryb uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Zgodnie z wytycznymi w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami celami, w Gminie Zamość obowiązuje, wdrożony odpowiedni system selektywnego zbierania i odbierania odpadów u źródła, co najmniej następujących frakcji odpadów komunalnych:

- papier i tektura,
- metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe,
- szkło,
- popiół,
- bioodpady, w tym odpady zielone.

Właściciele nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi, na której powstają bioodpady mogą kompostować bioodpady stanowiące odpady komunalne w kompostownikach przydomowych pod warunkiem, że procesy przetworzenia bioodpadów w kompost nie będą powodować uciążliwości zapachowych dla nieruchomości sąsiednich.

Właściciele nieruchomości, w przypadku zadeklarowania kompostowania bioodpadów stanowiących odpady komunalne w kompostowniku przydomowym są w całości zwolnieni z wyposażenia nieruchomości w worki lub pojemniki koloru brązowego „BIO”, co oznacza, że nie mogą tej frakcji odpadu przekazywać w ramach systemu gminnego do odbioru sprzed nieruchomości czy dostarczać do punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK).

Odpady zmieszane gromadzone są w pojemnikach w kolorze czarnym o pojemności uzależnionej od ilości osób w gospodarstwie domowym.

Odpady selektywne, gromadzone są w workach z folii LDPE o poj. od 50 l do 120 l oznaczone odpowiednimi kolorami w stosunku do każdego rodzaju odpadu.

Odpady komunalne z terenu Gminy Zamość odbierane są w formie zmieszanej i selektywnej. Częstotliwość i terminy odbioru odpadów następują zgodnie z harmonogramem przekazany właścicielom nieruchomości w grudniu na przyszły rok przez podmiot odbierający odpady, natomiast informacja o opłacie za gospodarowanie odpadami komunalnymi jest przekazywana przez sołtysów wsi na początku roku.

PSZOK

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych znajduje się na terenie miasta Zamościa tj.: Zakład Oczyszczania Miasta, ul. Droga Męczenników Rotundy 2.

Punkt Selektywnej Zbiórki czynny jest od poniedziałku do piątku w godz. 9.00 - 17.00, w soboty w godz. 9:00 - 15:00, w sezonie letnim tj. od 1 maja do 30 września w godz. 9:00 - 17:00.

Przyjmuje on bezpłatnie od właścicieli nieruchomości zamieszkałych na terenie Gminy Zamość, za okazaniem informacji o objęciu system odbioru np. dowodu wpłaty, następujące rodzaje segregowanych odpadów:

- papier i tektura,
- opakowania wielomateriałowe,
- opakowania PET,
- tworzywa sztuczne,
- szkło bezbarwne i kolorowe,
- odpady ulegające biodegradacji, w tym zielone,
- zużyte baterie i akumulatory,
- zużyte opony,
- chemikalia,
- przeterminowane leki,
- metale,
- odzież, tekstylia,
- popiół z palenisk domowych,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- odpady wielkogabarytowe (meble),
- odpady budowlane i rozbiórkowe.

Ilości odebranych odpadów komunalnych w Gminie Zamość w 2023 r. i w 2024 r. zgodnie z danymi z GUS przedstawiono w tab. 15. Z kolei ilość odebranych odpadów selektywnych rozbitych na frakcje zestawiono w tab. 16.

Tabela 15. Odpady komunalne odebrane w Gminie Zamość w 2023 r. i w 2024 r.

Jednostka terytorialna	Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku						Odpady komunalne zebrane z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	
	Odpady komunalne łącznie		Odpady niesegregowane (zmieszane) ogółem		Odpady odebrane selektywnie „u źródła” ogółem			
	2023 r.	2024 r.	2023 r.	2024 r.	2023 r.	2024 r.	2023 r.	2024 r.
	[Mg/rok]		[Mg/rok]		[Mg/rok]		[Mg/rok]	[Mg/rok]
Zamość	5 165,99	5 538,41	2 167,56	2 316,06	2 998,43	3 222,35	578,65	596,49

Źródło: GUS (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica#> - dostęp 04.03.2026 r.)

Tabela 16. Odpady komunalne odebrane selektywnie w Gminie Zamość w 2023 r. i w 2024 r.

Kod odebranych odpadów komunalnych	Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych	
		2023 r. [Mg/rok]	2024 r. [Mg/rok]
20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	2 117,81	2 255,68
20 02 03, 20 03 02	Inne odpady nieulegające biodegradacji	70,46	112,64
20 01 99	Odpady komunalne niewymienione w innych (popiół)	544,18	485,54
17 01 01	Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	286,16	298,66
15 01 02, 20 01 39	Opakowania z tworzyw sztucznych, tworzywa sztuczne	683,04	732,73
15 01 07, 20 01 02	Opakowania ze szkła, szkło	460,26	498,63
15 01 04	Opakowania z metali	52,03	62,38
16 01 03	Zużyte opony	40,39	52,85

20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	14,33	15,58
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	256,89	309,18
20 02 01, 20 01 08	Odpady ulegające biodegradacji	823,24	907,20
20 01 10	Odzież	25,34	21,52
15 01 01, 20 01 01	Opakowania z papieru i tektury, papier	203,16	175,0
20 01 40	Metale	4,07	4,48
20 01 35*	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	26,85	24,47
20 01 28	Farby, tusze	5,48	6,61
20 01 32	Leki	0,13	0,06
20 01 34	Baterie i akumulatory	0,03	0,06

Źródło: Dane z Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Zamość za rok 2023 i za rok 2024

Na podstawie danych z Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi za rok 2023 łączna masa odebranych i zebranych odpadów komunalnych na terenie Gminy Zamość wyniosła: 5 289,34 Mg/rok.

Łączna masa odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcania w 2023 r. wynosiła 12,219 Mg/rok. Z kolei stosunek masy odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcania do odebranych i zebranych odpadów komunalnych wyniósł 0,23%

Na podstawie danych z Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi za rok 2024 łączna masa odebranych i zebranych odpadów komunalnych na terenie Gminy Zamość wyniosła: 5 664,59 Mg/rok.

Łączna masa odpadów komunalnych przygotowana do ponownego użycia i recyklingu w 2024 r. wynosiła 2 163,64 Mg/rok. Z kolei masa ograniczenia odpadów ulegających biodegradacji przekazanych do składowania wyniosła 499,58 Mg/rok, a osiągnięty poziom wyniósł: 8,9%.

Łączna masa odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcania wyniosła: 18,782 Mg/rok. Z kolei stosunek masy odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcania do odebranych i zebranych odpadów komunalnych wyniósł 0,33%

Poziomy odzysku

Osiągnięty poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w 2023 r. przedstawiają się następująco:

- poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych wyniósł: 40,63%, przy obowiązku osiągnięcia poziomu w wysokości co najmniej 45% wagowo,
- poziom odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcania wyniósł: 0,23%,
- poziom odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania wyniósł: 18,17% przy obowiązku nie przekroczenia poziomu składowania do 30% wagowo.

W Gminie Zamość w 2024 r. w poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych wyniósł 52,31% (poziom wymagany 45% wagowo). Na osiągnięcia poziomu ma wpływ masa odpadów poddanych recyklingowi u źródła (w kompostownikach). Masa tych odpadów wytworzonych w 2024 r. wyniosła: 1 618,5581 Mg/rok obliczone wg metody pomiaru bezpośredniego tj. pomiar odbywa się „na wejściu do procesu” oznacza to, że należy obliczyć masę bioodpadów, które zostały umieszczone w kompostownikach.

Poziom odpadów komunalnych przekazanych do termicznego przekształcania wyniósł: 0,33%.

Zapobieganie powstawaniu odpadów

W celu zapobiegania powstawaniu odpadów wytwarzanych przez mieszkańców Gminy Zamość w dalszym ciągu powinny być podejmowane następujące działania:

- edukacyjne w zakresie ograniczenia nadmiernej konsumpcji np. robienie przemysłanych zakupów, w celu uniknięcia wyrzucania przeterminowanych produktów,
- przekazywanie nadmiaru produktów żywnościowych przydatnych do spożycia osobom potrzebującym,
- przekazywanie niepotrzebnej odzieży odpowiednim organizacjom, punktom zbierania lub bezpośrednio innym osobom,
- przekazywanie niepotrzebnych mebli do użytkowania innym osobom,
- używanie toreb wielokrotnego użytku, w celu uniknięcia wytwarzania odpadów z tworzyw sztucznych (reklamówki jednorazowego użytku),
- stosowanie opakowań wielokrotnego użytku i opakowań zwrotnych,
- korzystanie z korespondencji elektronicznej (pisma, faktury, wyciągi bankowe) zamiast poczty tradycyjnej,
- stosowanie akumulatorów zamiast jednorazowych baterii,
- kompostowanie odpadów spożywczych i zielonych.

5.8.2. Odpady zawierające azbest

Dane o wyrobach zawierających azbest gromadzone są w Bazie Azbestowej prowadzonej przez Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii. Od 2009 r. w kraju realizowany jest Program Oczyszczania Kraju z Azbestu. Wszystkie wyroby zawierające azbest mają zostać całkowicie usunięte do końca 2032 r.

Dane z inwentaryzacji wprowadzane do Bazy pochodzą od właścicieli i użytkowników nieruchomości, na których są wykorzystywane wyroby zawierające azbest.

Rada Gminy Zamość przyjęła Aktualizację Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Zamość na lata 2012-2032, która została przyjęta Uchwałą Nr XXVII/267/12 z dnia 27 grudnia 2012 r.

Zgodnie z danymi zamieszczonymi w Bazie GeoAzbest na terenie Gminy Zamość (stan na dzień 04.03.2026 r.) zinwentaryzowano ponad 13,3 tys. Mg wyrobów zawierających azbest. Ilość wyrobów została zestawiona w tab. 17.

Gmina Zamość wprowadziła dofinansowanie dla mieszkańców do usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest. Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr LXIII/600/24 Rady Gminy Zamość z dnia 31 stycznia 2024 r. w sprawie ustalenia „Regulaminu przyznawania pomocy na usuwanie wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie nieruchomości położonych w gminie Zamość”.

Tabela 17. Ilość wyrobów zawierających azbest w Gminie Zamość

Jednostka terytorialna	Ilość zinwentaryzowana	Ilość unieszkodliwiona	Ilość pozostała do unieszkodliwienia
	[Mg]	[Mg]	[Mg]
Zamość	13 331,52	5 040,453	8 291,067

Źródło: Baza GeoAzbest, <https://esip.bazaazbestowa.gov.pl>, dostęp dnia 04.03.2026 r.

Do zagrożeń jakie mogą wystąpić na terenie Gminy, związanych z gospodarką odpadami można zaliczyć:

- nieprawidłowe praktyki dotyczące gospodarowania odpadami przez mieszkańców (np. spalanie odpadów komunalnych, pozbywanie się odpadów w sposób niezgodny z przepisami prawa),
- niewystarczający poziom selektywnej zbiórki odpadów kierowanych do składowania,
- powstawanie tzw. „dzikich wysypisk śmieci”,
- występowanie wyrobów zawierających azbest.

Wzrastające zapotrzebowanie na zakup różnorodnych produktów od lat przyczynia się do stopniowego wzrostu jednostkowego wskaźnika wytwarzania odpadów w przeliczeniu na mieszkańca - przewiduje się, że w kolejnych latach tendencja ta nie ulegnie zmianie. Pomimo tego, ogólna ilość

odbieranych/zbieranych odpadów może zmaleć ze względu na sytuację demograficzną w Zamościu (stopniowy spadek liczby ludności). Z kolei usprawnianie wdrożonego systemu gospodarowania odpadami przełoży się wzrost ilości odpadów zbieranych w sposób selektywny jednocześnie przyczyniając się do wzrostu poziomu odzysku i recyklingu odpadów (szczególnie opakowaniowych) oraz do redukcji ilości odpadów ulegających biodegradacji kierowanych do składowania.

Działania edukacyjne dotyczące gospodarki powinny dotyczyć zagadnień takich jak prawidłowa gospodarka odpadami, znaczenie segregacji odpadów oraz obejmować akcje takie jak „Sprzątanie Świata”.

Monitoringiem składowisk odpadów zajmują się jednostki zarządzające takimi instalacjami oraz Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, który zajmuje się działalnością kontrolną.

Analiza SWOT

GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Stały wzrost poziomu selektywnej zbiórki odpadów ✓ Działanie PSZOK-u ✓ Stosunkowo wysoki poziom zbierania odpadów segregowanych ✓ Spełnienie wymaganych prawem poziomów odzysku i recyklingu odpadów komunalnych ✓ Dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest ✓ Prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie gospodarowania odpadami	✓ Użytkowanie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy ✓ Zaśmiecanie terenów zielonych ✓ Brak świadomości niektórych mieszkańców jak postępować z odpadami
Szanse	Zagrożenia
✓ Dalsze rozwijanie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ✓ Stale wzrastająca świadomość społeczna ✓ Promowanie wykorzystania przydomowych kompostowników w gminnym systemie gospodarki odpadami ✓ Dalsze unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest ✓ Możliwość wspierania projektów pro-środowiskowych przez programy i fundusze Unii Europejskiej oraz krajowe fundusze celowe	✓ Brak funduszy na inwestycje ✓ Utrudnienia proceduralne przy pozyskiwaniu środków finansowych z zewnątrz ✓ Nielegalne składowanie odpadów i oszustwa w branży odpadowej ✓ Powstawanie odpadów związanych z ruchem turystycznym ✓ Spalanie odpadów w piecach domowych ✓ Nieprawidłowa segregacja odpadów ✓ Wzrost kosztów związanych z zagospodarowaniem odpadów

5.9. Zasoby przyrodnicze

Obszary prawnie chronione na terenie Gminy zajmują 71,11 ha, co stanowi 0,4 % powierzchni gminy. W tab. 18 zestawiono powierzchnie poszczególnych form ochrony przyrody z terenu Gminy Zamość wg GUS (stan na 31.12.2024 r.).

Tabela 18. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Zamość

Wyszczególnienie	Gmina Zamość
Ogółem obszary prawnie chronione [ha]	71,11
Parki narodowe [ha]	4,21
Rezerваты przyrody [ha]	66,90
Liczba pomników przyrody [szt.]	3

Źródło: GUS (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica>, dostęp w dniu 29.01.2026 r.)

Poniżej zawarte informacje dotyczące obszarów prawnie chronionych oparto na danych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>), dostęp w dniu 29.01.2026 r.

Park Narodowy

Roztoczański Park Narodowy ma powierzchnię 8 481,76 ha i leży na terenie powiatów: zamojskiego i biłgorajskiego. Powierzchnia otuliny wynosi 38 095,8711 ha.

Południowo-zachodnie tereny Gminy Zamość położone są w otulinie Roztoczańskiego Parku Narodowego (4 933,30 ha). Z kolei w granicach Parku leży bardzo niewielki, niespełna 4,2 ha obszar w Wólce Wieprzeckiej. Ponadto znaczna część Gminy znajduje się w zasięgu otuliny Roztoczańskiego Parku Narodowego.

Rezerваты przyrody

W Gminie Zamość znajdują się dwa rezerваты przyrody w Hubalach i w Wieprzcu.

Rezerwat Hubale o powierzchni 35 ha, to rezerwat faunistyczny, podtyp ochrony: ssaków, typ ekosystemu: łąkowy, pastwiskowy, murawowy i zaroślowy, podtyp ekosystemu: łąk mezofilnych. Ustanowiony został Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Celem ochrony jest zachowanie miejsc występowania susła perełkowanego.

Rezerwat Wieprzec o powierzchni 31,92 ha, to rezerwat torfowiskowy. Położony jest w dolinie rzeki Wieprzec, ustanowiony został Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 26 listopada 1990 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Celem ochrony jest zachowanie roślinności torfowiskowej z udziałem gatunków chronionych.

Obszary Natura 2000

Dolina Górnej Łabuńki PLB060013 to obszar o powierzchni 1 906,98 ha, który obejmuje górną część rzeki Łabuńka. Zasadniczą część ostoi stanowią łąki pokrywające dolinę rzeki. Przed melioracjami, miały one charakter torfowisk węglanowych, o czym świadczy charakterystyczna roślinność oraz gleby nawapienne. W ostoi Dolina Górnej Łabuńki stwierdzono występowanie co najmniej 24 lęgowych gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Rady Nr 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa. Liczebności 3 gatunków, tj. derkacza (*Crex crex*), dubelta (*Gallinago media*) i dzięcioła białoszyjnego (*Dendrocopos syriacus*), mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife International. Ponadto 13 spośród stwierdzonych tu gatunków zostało zamieszczonych na liście zagrożonych ptaków w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Dolina Łabuńki jest jedną z 10 najważniejszych ostoi dubelta w Polsce. Lasy są istotnym miejscem lęgów ptaków drapieżnych i sów oraz gawrona, którego liczebność na Zamojszczyźnie spada.

Roztocze PLB060012 to rozległy obszar o powierzchni 103 503,34 ha obejmujący Lasy Zwierzyniecko-Kosobudzkie oraz całe Roztocze Środkowe i Południowe. W ostoi występuje co najmniej 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 15 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK) m. in. dzięcioł biało-grzbiety (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*), puchacz (*Bubo bubo*), puszczyk uralski (*Strix uralensis*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*). Około 70% powierzchni obszaru stanowią lasy, między którymi występują wąskie pasy pól uprawnych oraz wsie i niewielkie miasta. Znaczna część lasów ma charakter zbliżony do naturalnego. Dominują bory sosnowe, ale też spory udział mają mieszane bory jodłowe i buczyna karpacka.

Dolina Łabuńki i Topornicy PLH060087 zajmuje powierzchnię 2 054,72 ha. Występują tu liczne gatunki chronione, w tym 4 gatunki motyli zagrożonych wg. IUCN lub zamieszczonych w Konwencji Berneńskiej: modraszek telejus (*Maculinea telejus*), modraszek nausitous (*Maculinea nausitous*) i czerwńczyk nieparek (*Lycaena dispar*) oraz ważka zalotka większa (*Leucorhinia pectoralis*). Aż 97% obszaru stanowią siedliska łąkowe i zaroślowe. Zachowały się tu niewielkie płyty łąk trzęślicowych (*Molinietum medioeuropeum*) oraz rozległe obszary torfowisk po części użytkowanych ekstensywnie (łąki kośne, eksploatacja torfu), po części nieużytkowane.

Kąty PLH060010 zajmuje powierzchnię 23,98 ha. Obszar obejmuje zbocza wzniesienia usytuowanego na obrzeżu północnej krawędzi wału Rostocza środkowego. Najcenniejsze zbiorowiska, tj. murawy kserotermiczne, zlokalizowane są nietypowo, bo na zboczu o ekspozycji północno-zachodniej. Jeden z najcenniejszych płatów roślinności kserotermicznej na Lubelszczyźnie, siedlisko wielu rzadkich gatunków flory, w tym mocna populacja obuwika *Cypripedium calceolus* - gatunku z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, jedyne w Polsce stanowisko *Hypericum elegans*, jedno z dwóch w Polsce stanowisk ciemnicy czarnej *Veratrum nigrum*, bogate stanowisko storczyka purpurowego *Orchis purpurea* (ponad 30 os.). Zbiorowiskom kserotermicznym towarzyszy bogata entomofauna ciepłolubna. Wiele gatunków osiąga tu północną granicę zasięgu.

Niedzieliski Las PLH060092 znajduje się w strefie krawędziowej Rostocza, nieopodal Zamościa - na południowo-zachód od tego miasta. Składa się z dwóch części (kompleksów leśnych) i zajmuje powierzchnię 267,24 ha. Pierwsza z nich - uroczysko Las Serwitut, znajduje się na wzniesieniu kredowym otoczony polami i ugorami, drugi zaś kompleks stanowi część zwanego kompleksu leśnego, mającego łączność z Rostoczańskim Parkiem Narodowym – ostoją sieci Natura 2000 Rostocze Środkowe. Pola otaczające obszar, mają charakter rozległych monokultur użytkowanych intensywnie. Przedmiotem ochrony są grądy, w znacznym stopniu przekształcone, wskutek domieszki sosny, lecz z bardzo bogatym i charakterystycznym runem, typowym dla grądów subkontynentalnych odmiany wołyńskiej. W skład runa wchodzi dwa gatunki roślin kluczowe dla ostoji - dzwonecznik wonny i obuwik pospolity - oba z Zał. II Dyrektywy Siedliskowej. Towarzyszą im: buławniki, kruszczyki, podkolany, gnieźnik leśny, listera jajowata, miodownik meilowaty, mieczyk dachówkowaty oraz - botaniczny rarytas - ciemnica czarna, której populacja jest tu jedną z największych w Polsce. Ostoja jest również częścią ostoji wilka (centrum terytorium watahy zlokalizowane jest w przylegającym do obszaru Rostoczańskim Parku Narodowym). Pojawia się tam również ryś.

Hubale PLH060008 zajmuje powierzchnię 34,4 ha. Jest to jedna z 7 kolonii zwartych susła perełkowanego w Polsce. W połowie lat 80. występowało tu ok. 5000-7500 osobników tego gatunku. W 1997 r. potwierdzono występowanie susłów; znaleziono ok. 30 nor, w przeważającej większości pionowych. W 1999 r. stwierdzono 150 osobników. Kolonia zlokalizowana jest w płacie pastwiska położonego po zachodniej stronie doliny rzeczki Topornicy, na południe od drogi z Zamościa do miejscowości Hubale, w trójkącie wyznaczonym przez zabudowania wsi Mokre, Hubale i Żdanówek. Dominującym zbiorowiskiem jest tu *Poa Festucetum rubrae*, duży udział mają tu również zbiorowiska *Festuco Thymetum serpylli* i *Nardo-Juncetum*.

Uroczyska Lasów Adamowskich PLH060094 zajmuje powierzchnię 1 100,77 ha i częściowo znajduje się w granicach Gminy. Ostoja obejmuje zalesione lessowe oraz rędzinowe wzniesienia na północnej krawędzi Rostocza oraz niewielkie fragmenty pól, ugorów i zmeliorowanych łąk - na południe od Zamościa. Składa się z trzech odrębnych fragmentów o odmiennej specyfice, zajmując powierzchnię 1845 ha. Obszar zaprojektowano w celu ochrony doskonale zachowanych buczyn, dość dobrze wykształconych grądów oraz stanowisk roślin rzadkich. Południowe stoki wzniesień w niektórych fragmentach ostoji, zarośnięte są roślinnością ciepłolubną, tworząc niewielkie płaty muraw kserotermicznych, jednakże zniszczonych poprzez zalesianie bądź sukcesję. Najpiękniejsze buczyny znajdują się z uroczysku Lasy Komisarskie oraz uroczysku Stary Działek i uroczysku Kąsewiczka. Grądy zaś - zbudowane głównie z dębów z domieszką grabu i buka, zlokalizowane są między Szewnią, a Wierchowinami. W tym też kompleksie leśnym znajdują się największe stanowiska „naturowego” obuwika pospolitego, któremu towarzyszą: buławniki, kruszczyki, podkolany, gnieźnik leśny oraz listera jajowata. W uroczysku Stary Działek znajdują się z kolei stanowiska dzwonecznika wonnego oraz obuwika pospolitego - gatunków z Zał. II Dyrektywy Siedliskowej. Ostoja jest częścią terytorium watahy wilków (głównie Lasy Komisarskie), którego centrum zlokalizowane jest w przylegającym do obszaru Rostoczańskim Parku Narodowym. Pojawia się również ryś, którego główną ostoją jest Rostoczański Park Narodowy.

Rostocze Środkowe PLH060017 to obszar o powierzchni 8 472,8 ha przylegający do Gminy Zamość bezpośrednio od strony południowo-wschodniej w rejonie Wólki Wieprzeckiej. Większość obszaru pokrywają lasy, wśród których do najlepiej wykształconych należą buczyna karpacka i bór jodłowy.

W dolinach występują łągi, olsy, bory mieszane i bagienne. Występują tu też dobrze zachowane torfowiska.

Pomniki przyrody

W granicach Gminy Zamość znajdują się cztery pomniki przyrody:

- stanowisko roślinności stepowej o powierzchni 1,97 ha, położone na północnym i północno-zachodnim zboczu wzgórza o wysokości 287,8 m n.p.m, wśród pól w odległości około 2 km na południowy wschód od zabudowań wsi Wieprzec i Wychody,
- jedno drzewo z gatunku świerk pospolity – usytuowane na terenie prywatnym przy drodze krajowej nr 74 o dużym natężeniu ruchu,
- grupa drzew położona w pasie drogowym drogi powiatowej łączącej stację PKP Zawada z drogą krajową Zamość-Biłgoraj,
- na podstawie Uchwały Nr XXVI/215/2000 Rady Gminy Zamość z dnia 22 listopada 2000 r. w sprawie poddania pod ochronę indywidualną w drodze uznania za pomniki przyrody określonych grupą czterech drzew na terenie posesji Zespołu Zamojskich Parków Krajobrazowych w Sitańcu Błoniu w sprawie statusu pomnika przyrody. Aktualnie na terenie działki oznaczonej nr 1842/11 położonej w obrębie geodezyjnym Sitaniec Błonie znajduje się jedno drzewo z gatunku Świerk pospolity, posiadające status pomnika przyrody.

W dniu 29 kwietnia 2021 r. Rada Gminy Zamość podjęła Uchwałę Nr XXIX/268/21 znoszącą formę ochrony przyrody, pozbawiając statusu pomnika przyrody trzech drzew - dwóch z gatunku robinia akacja (Robinia pseudoacacia) o obwodach pni 198 cm, 197 cm rosnących na działce oznaczonej nr ewid. 442/13 oraz jednego z gatunku lipa drobnolistna (Tilia cordata) o obwodzie pnia 198 cm rosnącej na działce oznaczonej nr ewid. 442/31 w obrębie geodezyjnym Zawada gm. Zamość. Drzewa znajdują się w alei stanowiącej część obiektu wpisanego do rejestru zabytków Województwa Lubelskiego pod numerem A-1451 jako Rządówka wraz z zielenią towarzyszącą. Pozbawienie statusu pomnika przyrody następuje w związku z obumarciem drzew i utratą przez nie wartości przyrodniczych i krajobrazowych.

Zieleń urządzona

Według GUS (stan na 31.12.2024 r.) udział powierzchni terenów zieleni w Gminie Zamość przedstawia się następująco (tab. 19).

Tabela 19. Tereny zieleni urządzonej w Gminie Zamość

Lp.	Tereny zieleni urządzonej	Wielkość (ilość/powierzchnia) 2024 r.	Jednostka
Podgrupa: Tereny zieleni - wskaźniki (Wymiary: Wskaźniki)			
1.	Liczba nasadzeń drzew i krzewów w zadrzewieniach oraz terenach zieleni na 1 km ² powierzchni gminy	13,8	szt.
Podgrupa: Tereny zieleni (Wymiary: Tereny zieleni; Lokalizacje)			
2.	Cmentarze; obiekty; ogółem	8	szt.
3.	Cmentarze; powierzchnia; ogółem	14,9	ha

Źródło: GUS (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica>, dostęp w dniu 29.01.2026 r.)

Gospodarka leśna

Powierzchnia gruntów leśnych w Gminie Zamość wynosi 1 820,02ha, co stanowi 9,2% ogólnej powierzchni Gminy (wg GUS, stan na 31.12.2024 r.). Leśnictwo wszystkich form własności (wg GUS stan na 31.12.2024 r.) przedstawiono w tab. 20.

Tabela 20. Leśnictwo wszystkich form własności w Gminie Zamość w 2024 r.

Lp.	Leśnictwo wszystkich form własności	Wielkość powierzchni [ha]
1.	Powierzchnia gruntów leśnych ogółem	1 820,02
2.	Grunty leśne publiczne ogółem	587,61
3.	Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	587,61
4.	Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	570,83
5.	Grunty leśne prywatne	1 232,41

Źródło: GUS (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica>, dostęp w dniu 03.02.2026 r.)

Największe skupiska leśne występują w południowej i południowo-zachodniej części gminy i są to lasy wchodzące w skład Lasów Zwierzyniecko-Kosobuckich. Na terenie ww. lasów zlokalizowane są liczne formy ochrony przyrody. Niewielkie kompleksy leśne występuje także koło wsi Hubale i na północ od Sitańca.

Struktura własnościowa lasów w Gminie Zamość to niespełna 31,4% powierzchni lasów w zarządzie PGL LP. Lasy prywatne zajmują tu aż 67,7% powierzchni. Nieznaczną część obszarów leśnych stanowią lasy gminne.

W lasach dominują drzewostany IV klasy wieku (61-80 lat) – 25,8% - w zarządzie PGL LP również jest to najliczniejsza klasa i zajmuje 26,3% powierzchni. Natomiast dla lasów prywatnych najwięcej, bo 30,2% drzewostanów jest w III klasie wieku (41-60 lat). W składzie gatunkowym lasów Lubelszczyzny dominuje sosna 52,8%, dąb 13,2% oraz brzoza 8,4 %. Siedliska leśne to głównie nizinne bory mieszane i lasy mieszane. Lasy ochronne zajmują 22,1% powierzchni lasów ogółem, z czego 50,9% to lasy wodochronne.

Siedliska leśne występujące na terenie Gminy Zamość są narażone na szereg zagrożeń dotyczących różnych elementów środowiska. Do najgroźniejszych należą:

- szkodniki oraz pasożyty - choroby wywoływane przez owady oraz grzyby stanowią duże zagrożenie dla terenów leśnych zwłaszcza, że w dalszym ciągu ich duża część to monokultury, które sprzyjają ich rozprzestrzenianiu. Zapobiega się temu zjawisku poprzez wprowadzania do zalesień domieszek innych gatunków drzew,
- porzucanie odpadów na terenach leśnych,
- zanieczyszczenia powietrza pochodzenia przemysłowego – ten rodzaj zanieczyszczeń może niszczyć tkanki roślin lub wpływać na ograniczenie fotosyntezy. W większym stopniu dotyczy on drzew iglastych. Zanieczyszczenie powietrza determinuje bliska odległość od miasta Zamość, gdzie znajdują się zakłady przemysłowe emitujące do powietrza duże ładunki zanieczyszczeń,
- pożary – źródłem pożarów lasów z uwagi na rolniczy charakter gminy może być wypalanie traw. Innym zagrożeniem jest niewłaściwa gospodarka leśna czy ruch turystyczny. Aby zmniejszyć prawdopodobieństwo wystąpienia pożaru zaleca się przeprowadzanie akcji mających na celu edukację ludności w zakresie przeciwdziałania pożarom,
- czynniki atmosferyczne – czynnikiem atmosferycznym mającym największy wpływ na siedliska leśne może być wiatr, który przy dużym nasileniu może doprowadzić do złamania drzewa lub uszkodzeń systemu korzeniowego.

Na terenie Gminy Zamość zaleca się zwiększenie zalesienia.

Lasy Gminy Zamość położone są na terenach objętych zarządem Nadleśnictwa Zwierzyniec. Nadleśnictwo realizuje zasady trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w lasach Skarbu Państwa na podstawie planu urządzenia lasu na lata 2014-2023. W lasach realizowane jest zadanie polegające na zachowaniu siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000 Niedzieliski Las oraz zachowaniu stanowiska ciemnicy czarnej.

Do największych zagrożeń związanych z zasobami przyrodniczymi na terenie Gminy należą:

- wpływ zanieczyszczeń powietrza i wód na środowisko i organizmy żywe,
- wycinka drzew i brak nasadzeń rekompensacyjnych,
- pożary lasów,
- choroby roślin.

Działania edukacyjne powinny uświadamiać mieszkańców, jak wartościowe są zasoby środowiska występujące na terenie gminy. Można to osiągnąć poprzez edukację w szkołach oraz tworzenie ścieżek edukacyjnych, zwłaszcza na terenach objętych ochroną.

Od kilku lat Gmina Zamość bierze udział w akcji „Czyste Lasy Zamojszczyzny” organizowanej przez Stowarzyszenie „Zamość 4x4” przy współpracy z Polskim Związkiem Łowieckim, Lasami Państwowymi, Roztoczańskim Parkiem Narodowym oraz okolicznymi instytucjami samorządowymi.

Ponadto corocznie organizowana jest akcja zazieleniania terenu Gminy Zamość dla poszczególnych sołectw - zakup drzewek i krzewów. Na ten cel z budżetu Gminy Zamość corocznie przeznaczają się około 10 000,00 zł.

Stan zasobów przyrodniczych monitorowany jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego w Polsce. Celem ZMŚP jest dostarczenie danych do określania aktualnego stanu środowiska oraz w oparciu o wieloletnie cykle obserwacyjne, przedstawienie krótko i długookresowych przemian środowiska w warunkach zmian klimatu i narastającej antropopresji. Uzyskane wyniki z prowadzonych obserwacji stanowią podstawę do sporządzenia prognoz krótko i długoterminowych rozwoju środowiska przyrodniczego oraz przedstawienia kierunków zagrożeń i sposobów ich przeciwdziałania.

Analiza SWOT

ZASOBY PRZYRODNICZE	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Występowanie obszarów cennych przyrodniczo i objętych ochroną prawną, w tym Obszarów Natura 2000 ✓ Prowadzenie zalesień na gruntach prywatnych ✓ Prowadzenie edukacji ekologicznej	✓ Narażenie form ochrony przyrody na akty wandalizmu ✓ Oddziaływanie gazów i pyłów na stan drzewostanu ✓ Niski wskaźnik lesistości i fragmentacja siedlisk leśnych ✓ Uproszczona struktura gatunkowa drzewostanów ✓ Wysoki udział lasów prywatnych (67,7%), co przyczynia się do obniżenia klas wieku drzewostanów ✓ Dewastacja lasów
Szanse	Zagrożenia
✓ Dostępność funduszy na opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 ✓ Dostępność środków na czynną ochronę gatunków oraz siedlisk ✓ Zabiegi pielęgnacyjne roślin ✓ Stopniowo wzrastająca świadomość społeczeństwa ✓ Podanie dokumentów do publicznej wiadomości i udział społeczeństwa w kształtowaniu strategii prośrodowiskowej	✓ Niewystarczające akcje informacyjne ✓ Ekspansja gatunków obcych ✓ Płoszenie gatunków zwierząt i ptaków oraz uszczuplanie ich bazy pokarmowej w związku z postępującym rozwojem terenów zabudowanych, transportu oraz turystyki ✓ Niewłaściwie prowadzona gospodarka rolna ✓ Pożary ✓ Presja turystyczna na najcenniejsze obszary o wysokich walorach przyrodniczych ✓ Wpływ czynników atmosferycznych ✓ Ryzyko wystąpienia chorób, występowanie szkodników i pasożytów ✓ Zagrożenia pożarowe ✓ Przekształcenia siedlisk przyrodniczych w związku ze zmianami klimatycznymi

5.10. Zagrożenia poważnymi awariami

Istotne zagrożenie dla środowiska stanowić mogą przede wszystkim zakłady stosujące w procesie technologicznym różnorodne związki chemiczne mogące stwarzać potencjalne zagrożenie dla otaczających obszarów. Zakłady te zostały wytypowane przez GIOŚ jako potencjalnie niebezpieczne i wprowadzone do bazy potencjalnych sprawców awarii przemysłowych. Baza ta jest na bieżąco uzupełniana o dane gromadzone w trakcie kontroli potencjalnych sprawców. Corocznie jest ona przesyłana do rejestru centralnego, prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Departament Przeciwdziałania Poważnym Awariom. Wykaz zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. znajduje się na stronie internetowej: <https://www.gov.pl/web/gios/di-zaklady-stwarzajace-zagrozenie-wystapienia-powaznej-awarii-przemyslowej>.

Żaden z zakładów zlokalizowanych na terenie Gminy Zamość nie figuruje w rejestrze centralnym zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej. Zatem na terenie gminy, istnieje niewielkie ryzyko zagrożenia wystąpieniem awarii przemysłowej. Zakłady, które użytkują substancje chemiczne na omawianym terenie stanowią jedynie zagrożenie lokalne. Zagrożenia takie mogą powstać w związku z awarią danej instalacji i uwolnienia substancji chemicznych.

Zagrożenie dla środowiska na Gminy Zamość może wynikać z transportu drogowego i kolejowego materiałów niebezpiecznych, w postaci toksycznych środków przemysłowych i niebezpiecznych substancji chemicznych, w tym paliw płynnych. Może dojść do wypadków kolejowych i drogowych z udziałem cystern i autocystern przewożących materiały niebezpieczne. Zdarzenia takie charakteryzują się specyficznymi cechami tj. niepewność ich wystąpienia, złożoność przyczyn, różnorodność skutków i indywidualny, niepowtarzalny przebieg. Do najważniejszych odcinków szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren gminy należą dwie drogi krajowe nr 17 Warszawa-Lwów (z przejściem granicznym w Hrebennem) oraz droga krajowa nr 74 do Łucka (z przejściem granicznym w Zosinie). Z substancji niebezpiecznych, na terenie całego powiatu zamojskiego najczęściej przewożone są: amoniak, dwutlenek siarki, produkty ropopochodne – benzyna, oleje napędowe, gaz propan-butan, kwasy i zasady.

Warto nadmienić, iż zmiany klimatu mogą powodować zwiększenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii, w szczególności w zakresie transportu materiałów i paliw. W tym zakresie największe zagrożenie stanowią ekstremalne zjawiska tj. burze, silne wiatry, podtopienia, ulewę, opady śniegu czy gołoledź. Dodatkowo negatywny wpływ na transport ma zarówno niska jak i wysoka temperatura. Zmieniające się warunki pogodowe mogą powodować utrudnienia w transporcie, a przez to zwiększyć ryzyko wypadków. Wpływ zmian klimatu na transport analizuje się w odniesieniu do poszczególnych typów transportu. Szczególnie wrażliwy na zmieniające się warunki klimatyczne jest transport drogowy. Silne wiatry mogą powodować tarasowanie dróg i pojazdów przez połamane drzewa, czy słupy przydrożne, a nawet zniszczenia infrastruktury drogowej. Również zjawiska takie jak gwałtowne opady deszczu, śniegu i gradu mogą zaburzać płynność transportu. Ponadto zarówno niskie temperatury (powodujące gołoledź) jak i wysokie temperatury są niekorzystne dla transportu. Długotrwałe upały negatywnie oddziałują zarówno na elementy infrastruktury jak i pojazdy. Równie wrażliwy na zmiany klimatu i związane z tym występowanie zjawisk ekstremalnych, takich jak silne wiatry, huragany, ulewne deszcze i burze, które mogą powodować podtopienia i osuwiska jest transport kolejowy. Ryzyko wystąpienia poważnych awarii przemysłowych w kontekście zmian klimatycznych wiąże się ryzykiem deficytu wód chłodniczych na potrzeby energetyki. Przedłużające się fale upałów mogą bowiem doprowadzić do sytuacji obniżenia wód w rzekach i zbiornikach, co w konsekwencji uniemożliwi produkcję energii elektrycznej.

Dla zwiększenia nadzoru przestrzegania przepisów w zakresie drogowego przewożenia materiałów niebezpiecznych prowadzone są akcje kontroli tych przewozów koordynowane przez Policję, przy udziale Państwowej Straży Pożarnej, Inspekcji Transportu Drogowego i Inspekcji Ochrony Środowiska.

Do ochrony przed poważnymi awariami zobowiązani są zarówno prowadzący zakłady stwarzające zagrożenie wystąpienia awarii, jak i dokonujący przewożenia substancji niebezpiecznych oraz organy administracyjne.

W celu zapobiegania, zwalczania i ograniczania skutków awarii przemysłowej bardzo ważna jest prawidłowa lokalizacja nowych obiektów, które mogą oddziaływać na środowisko oraz wyznaczenie stref i ochrona terenu. Istotne są także kontrole potencjalnych sprawców awarii.

W dniu 05 kwietnia 2012 r. przyjęto Gminny Plan Reagowania Kryzysowego, który został zatwierdzony przez Wójta Gminy Zamość i Starostę Powiatu Zamojskiego.

W ocenie zagrożeń poważnymi awariami należy zwrócić uwagę na zakłady, które nie zostały zaliczone do kategorii ZZR i ZDR, ze względu na relatywnie mniejsze ilości substancji, niż ustalone w kryteriach kwalifikacyjnych. Ponadto, część substancji, klasyfikowanych jako żrące, szkodliwe lub drażniące nie została ujęta w kryteriach kwalifikacyjnych dla obiektów zagrażających poważną awarią przemysłową. Takie substancje są często stosowane w przedsiębiorstwach, a ich uwolnienie do otoczenia w wyniku awarii może stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi oraz dla środowiska.

Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, należą również awarie pojazdów przewożących substancje niebezpieczne oraz ryzyko zagrożenia gwałtownymi zjawiskami pogodowymi.

Ryzyko wystąpienia awarii jest zwiększone ze względu na rosnący ruch pojazdów na terenie gminy w ramach istniejącej sieci komunikacyjnej.

Działania edukacyjne powinny uświadamiać mieszkańców, jak postępować w razie wystąpienia poważnej awarii oraz jak zmniejszyć jej skutki.

Analiza SWOT

ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI	
Mocne strony	Słabe strony
✓ Brak wystąpienia zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku występowania awarii przemysłowej ✓ Prowadzenie działalności inspekcyjnej podmiotów o ryzyku wystąpienia awarii ✓ Prowadzenie akcji szkoleniowych na wypadek wystąpienia awarii	✓ Występowanie szlaków komunikacyjnych, po których przewożone są substancje niebezpieczne ✓ Wzrost natężenia ruchu pojazdów i zwiększenie przewozu paliw i materiałów niebezpiecznych ✓ Wzrastające zapotrzebowanie na paliwa płynne i gazowe ✓ Niemożność przewidzenia zdarzeń mających znamiona awarii ✓ Powstające tzw. „dzikie wysypiska śmieci”
Szanse	Zagrożenia
✓ Realizacja przyjętych programów w zakresie ochrony środowiska ✓ Stopniowo wzrastająca świadomość społeczeństwa ✓ Kreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji awaryjnej ✓ Modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej	✓ Możliwość wystąpienia awarii – zagrożenia pożarowe, chemiczne oraz ekologiczne na drogach ✓ Transport materiałów niebezpiecznych ✓ Pogarszający się stan nawierzchni dróg ✓ Wzrost zapotrzebowania na paliwa ✓ Zagrożenie ze strony tzw. „dzikich wysypisk odpadów” ✓ Ryzyko wystąpienia niebezpiecznych i nagłych zjawisk atmosferycznych

6. Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji

Edukacja ekologiczna jest jednym z podstawowych warunków realizacji Programu ochrony środowiska. Rozwój technologii i chęć zapobiegania szkodom środowiskowym powodują potrzebę zapewnienia ludności dostępu do informacji w dziedzinie ochrony środowiska. Działania proekologiczne różnego rodzaju są dokonywane przez sektor prywatny i publiczny. Dzięki publicznemu dostępowi do informacji lokalna społeczność może dokonywać weryfikacji podejmowanych działań. Omawiana tematyka odnosi się do: środowiska, jego ochrony, działaniu instytucji w obrębie monitoringu

przyrodniczego itp. itd. Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców prowadzi do racjonalnego gospodarowania środowiskiem i jego zasobami.

Polityka Ekologiczna Państwa wyznacza kierunek działań edukacyjnych na obszarze Kraju. W jej obrębie zawarte są: działania, zadania, obszary postępowania, podmioty odpowiedzialne za realizację. Działania obejmują: działania informacyjno-edukacyjne w zakresie upowszechniania przyjaznych środowisku sposobów przechowywania i stosowania nawozów w tym realizacja działań mających na celu racjonalną gospodarkę nawozową (SOR), prowadzenie kompleksowej edukacji ekologicznej, zapewnienie wiarygodnej i aktualnej informacji o środowisku i jego stanie. Według Polityki Ekologicznej Państwa istnieje konieczność zawierania treści odnośnie ochrony środowiska w programach edukacji formalnej. Wskazane jest także wspieranie programów edukacji nieformalnej.

Edukacja ekologiczna powinna pojawić się wśród dzieci i młodzieży szkolnej już w początkowych stadiach nauki. Istnieje potrzeba wprowadzenia u uczniów wzorców ekologicznych. Niezwykle pomocne w tym temacie będzie prowadzenie zajęć terenowych. Umożliwi to pełniejsze zapoznanie uczniów z tematem środowiska. Powyższe działania pozwolą na efektywniejsze wykorzystanie potencjału ludzkiego podczas rozwiązywania problemów środowiskowych.

Do skutecznego wdrożenia Polityki Ekologicznej Państwa niezbędne jest także zaangażowanie: pracowników administracji państwowej, samorządowej, nauczycieli, pracowników sektora prywatnego. Konieczne są również ogólnodostępne akcje informacyjne dla społeczeństwa. Istotną rolę w kreowaniu lokalnej świadomości środowiskowej są lokalni mieszkańcy. Zainteresowanie i angaż ze strony lokalnej społeczności przyczyni się do podejmowania optymalnych decyzji w zakresie ochrony środowiska zgodnymi z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Dla skutecznego wdrożenia założeń niniejszego dokumentu kluczowe znaczenie ma także odpowiednie przygotowanie pracowników administracji państwowej, samorządowej, nauczycieli oraz pracowników firm, a także ogólnodostępna akcja informacyjna dla społeczeństwa. Wśród mieszkańców Gminy należy wzbudzić zainteresowanie stanem środowiska i możliwościami jego poprawy, a także wywołać poczucie odpowiedzialności i zaangażowania ich w procesy decyzyjne.

Rozszerzanie wiedzy w temacie środowiska i jego ochrony może się odbywać poprzez: druk ulotek, broszur, plakatów. Powyższe formy informacji powinny być upublicznione w miejscach ogólnie dostępnych i często uczęszczanych tj.: szkoła, przedszkole, budynki administracji publicznej, sklepy, kościoły itp. itd. Prasa lokalna również może zaowocować poprawą stanu wiedzy w zakresie ochrony środowiska. Pomocne może się okazać także propagowanie wzorców proekologicznych podczas czytania ogłoszeń np. w czasie Mszy Świętej. Zaleca się przeprowadzanie konkursów, turniejów itp. w dziedzinie ochrony środowiska. Nagrody mogą zadziałać mobilizująco na partycypujących.

Gmina Zamość realizuje projekty w zakresie edukacji ekologicznej m. in. na stronie internetowej Urzędu Gminy i w czasopiśmie wydawanym przez gminę pt.: „*Biuletyn Samorządu Gminy Zamość*” na bieżąco publikowane są artykuły informacyjne o tematyce ekologicznej.

Corocznie na terenie gminy są prowadzone akcje „Sprzątania Świata” wspólnie i przy współudziale Szkół Podstawowych. Uczniowie aktywnie i chętnie biorą udział w tego typu akcjach. Podobnie też w obchodach Dni Ziemi.

W 2025 r. sfinansowano zakup rękawic jednorazowych i worków między innymi dla Szkół Podstawowych Gminy Zamość w ramach akcji „Sprzątania Świata” w kwocie 648,29 zł.

Ponadto przez szkoły w gminie realizowane są na bieżąco programy edukacyjno-informacyjne z nagrodami dla uczestników konkursów, realizowanych w ramach konkursów ekologicznych z dofinansowaniem ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie.

7. Cele i zadania Programu ochrony środowiska

Sprecyzowane cele, kierunki interwencji i zadania wynikają z opracowanej analizy SWOT w aspekcie środowiskowym. Zestawienie celów, kierunków interwencji i zadań przedstawiono w tab. 21.

Nakłady na realizację zadań określonych w Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2025-2028 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r. przedstawiono w formie harmonogramu działań odrębnie dla zadań własnych oraz dla zadań monitorowanych (tab. 22 i tab. 23).

Tabela 21. Zestawienie celów, kierunków interwencji i zadań Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Ryzyka i stopień realizacji
A	B	C	D	E	F	G
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Cel szczegółowy I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania	Program budowy nawierzchni dróg gminnych	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów oraz brak programów dotacyjnych
				Program poprawy bezpieczeństwa na drogach Gminy Zamość – budowa chodników, oświetlenia ulicznego, przejść dla pieszych.	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów oraz brak programów dotacyjnych
				Rozbudowa drogi gminnej nr 110392L w m. Płoskie	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Budowa drogi gminnej nr 110396L w m. Zawada	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów. Wniosek o dotację w trakcie rozpatrzenia
				Rozbudowa drogi gminnej nr 110384L w m. Wólka Panieńska	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Rozbudowa drogi gminnej Nr 110402L w m. Borowina Sitaniecka	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów. Wniosek o dotację w trakcie rozpatrzenia
				Rozbudowa drogi gminnej nr 110388L w m. Zalesie, Białowola, Lipsko Kosobudy, Lipsko	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów oraz brak programów dotacyjnych
				Budowa drogi gminnej nr 110431L i 110430L Bortatycze Kol - Siedliska	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów oraz brak programów dotacyjnych
				Budowa drogi gminnej nr 116623L Sitaniec i Chyża z budową mostu na rzece Łabuńce	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów oraz brak programów dotacyjnych
				Budowa drogi gminnej nr 110445L i 110401L w m. Borowina Sitaniecka	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów. Wniosek o dotację w trakcie rozpatrzenia

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Ryzyka i stopień realizacji
A	B	C	D	E	F	G
		Cel szczegółowy III. Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych		Budowa mostu na rzece Łabuńce w m. Jatutów	Gminny Zakład Obsługi Komunalnej Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów
				Program dotacji do realizacji zadań z zakresu lokalnego transportu zbiorowego	Urząd Gminy Zamość	Zadanie w trakcie realizacji w każdym roku budżetowym
				Wspieranie rozwoju transportu rowerowego oraz wdrażanie rozwiązań na rzecz jego integracji z miejskimi systemami transportowymi	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów oraz brak programów dotacyjnych
				Rozwój Zintegrowanego Systemu Elektromobilności MOF Zamościa	Urząd Gminy Zamość	Zadanie w trakcie realizacji
		Cel szczegółowy III. Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych	Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania	Termomodernizacja obiektów publicznych w Gminie Zamość	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów.
				Modernizacja energetyczna budynków na terenie MOF Zamościa	Urząd Gminy Zamość	Zadanie w trakcie realizacji
				Modernizacja, likwidacja lub wymiana konwencjonalnych źródeł ciepła na niskoemisyjne w budynkach mieszkalnych, publicznych i innych (w tym realizacja Programu „Czyste Powietrze”)	Urząd Gminy Zamość	Program „Czyste Powietrze” w realizacji wspierającej mieszkańców – ograniczenia finansowe właścicieli nieruchomości
				Program dopłat do wymiany pieców grzewczych w budynkach indywidualnych	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów
			Inne działania z zakresu ochrony powietrza, w tym przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu	Kontynuowanie prowadzenia monitoringu jakości powietrza	GIOŚ	Niewystarczające zasoby kadrowe
				Rozświetlamy Gminę Zamość - modernizacja oświetlenia ulicznego	Urząd Gminy Zamość	Zrealizowano dwa etapy zadania. Dalsze decyzje ograniczają możliwości finansowe gminnych budżetów

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Ryzyka i stopień realizacji
A	B	C	D	E	F	G
				Kontrola przestrzegania zakazu spalania odpadów w piecach domowych	Urząd Gminy Zamość, podmioty upoważnione przez gminę	Niewystarczające zasoby kadrowe
				Uwzględnienie w dokumentach planistycznych (mpzp) problemów dotyczących ochrony powietrza	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Bieżące informowanie społeczeństwa o aktualnym stanie zanieczyszczenia powietrza oraz jego wpływie na zdrowie	Urząd Gminy Zamość	Ryzyko nieaktualnych danych, niska jakość danych
				Edukacja ekologiczna w zakresie poprawy jakości powietrza	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe i organizacyjne
2.	Zagrożenia hałasem	Cel szczegółowy I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	Działania związane z ochroną przed hałasem	Nasadzenia i odnowa zieleni ochronnej przy drogach gminnych	Urząd Gminy Zamość, zarządcy dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych	Ograniczenia finansowe
				Prowadzenie monitoringu hałasu	GIOŚ	Niechęć przedsiębiorców
				Edukacja ekologiczna w zakresie szkodliwości hałasu	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe i organizacyjne
				Uwzględnianie terenów narażonych na oddziaływanie hałasu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
3.	Pola elektromagnetyczne	Cel szczegółowy I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	Utrzymanie poziomu promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych	Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy	GIOŚ	Ograniczenia finansowe
				Wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony przed polami elektromagnetycznymi	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Ryzyka i stopień realizacji
A	B	C	D	E	F	G
4.	Gospodarowanie wodami	Cel szczegółowy I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód	Budowa, rozbudowa, modernizacja zbiorników przeciwpowodziowych i retencyjnych	RZGW w Lublinie, zarządy zlewni	Trudności techniczne, brak środków finansowych, trudności w pozyskaniu środków zewnętrznych
				Monitorowanie jakości wód powierzchniowych i podziemnych	GIOŚ	Niewystarczające zasoby kadrowe
				Uwzględnianie w dokumentach planistycznych map zagrożenia powodziowego, obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz terenów zagrożonych podtopieniami	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach oszczędnego użytkowania wody	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe i organizacyjne
5.	Gospodarka wodno-ściekowa	Cel szczegółowy I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód	Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	Urząd Gminy Zamość	Brak przepływu informacji od mieszkańców W trakcie realizacji
				Edukacja ekologiczna dotycząca racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe i organizacyjne. Niska potrzeba uczestniczenia w akcjach edukacyjnych
				Budowa sieci wodociągowej w m. Mokre (Kolonia)	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów i brak programów dotacyjnych
				Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w m. Szopinek	Urząd Gminy Zamość	
				Budowa ujęcia wody i sieci wodociągowej w m. Kalinowice, Wólka Panieńska, Jatutów, Szopinek	Urząd Gminy Zamość	
				Rozbudowa sieci wodociągowej w m. Płoskie – kolejne etapy	Urząd Gminy Zamość	

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Ryzyka i stopień realizacji
A	B	C	D	E	F	G
				Budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Siedliska	Urząd Gminy Zamość	
				Budowa sieci wodociągowej w m. Lipsko	Urząd Gminy Zamość	
				Budowa sieci wodociągowej w m. Łapiguz	Urząd Gminy Zamość	
				Budowa sieci wodociągowej w m. Żdanów – Zwódne – Pniówek	Urząd Gminy Zamość	
				Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych i kanalizacji sanitarnej w Sołectwach Gminy Zamość	Urząd Gminy Zamość	
				Gromadzenie wód opadowych w OSiR Zamość oraz w Szkole Podstawowej w m. Żdanów - zadanie MOF Zamościa	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Program dofinansowania kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska – dopłaty do budowy przyłączy do sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Gminny program dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Zamość	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe gminnych budżetów i brak programów dotacyjnych
6.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Cel szczegółowy II. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska	Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	Działania edukacyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe i organizacyjne
				Odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości na terenie Gminy Zamość	Urząd Gminy Zamość, przedsiębiorcy wyłonieni w drodze przetargu	Ograniczenia finansowe, duże koszty realizacji zadania
				Sporządzanie corocznych sprawozdań z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi	Urząd Gminy Zamość	Brak lub niezetelne dane do sprawozdania

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Ryzyka i stopień realizacji
A	B	C	D	E	F	G
				Bieżąca likwidacja „dzikich wysypisk”	Urząd Gminy Zamość, Gminny Zakład Obsługi Komunalnej Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe, duże koszty realizacji zadania
				Realizacja projektu „Ekologiczne Lubelskie – poprawa jakości środowiska naturalnego w obszarze Województwa Lubelskiego poprzez wykorzystanie energii słonecznej i eliminację azbestu”	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe
				Realizacja Aktualizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Zamość na lata 2012-2032	Urząd Gminy Zamość i spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele nieruchomości	W trakcie realizacji, ograniczenia finansowe gminnych budżetów, ograniczone zainteresowanie właścicieli nieruchomości
7.	Zasoby przyrodnicze	Cel szczegółowy II. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska	Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu	Zakup sadzonek drzew	Nadleśnictwo	Ograniczenia finansowe
				Podnoszenie świadomości i wiedzy ekologicznej społeczeństwa w zakresie leśnictwa	Nadleśnictwo we współpracy z Urzędem Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe i organizacyjne, niskie zapotrzebowanie społeczne
				Budowa i rozwój infrastruktury turystyki przyrodniczej i krajobrazowej na obszarze MOF Zamościa	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Likwidacja dzikich wysypisk zlokalizowanych na terenach leśnych	Nadleśnictwo	Ograniczenia finansowe i organizacyjne
				Zapewnienie właściwej ochrony różnorodności biologicznej oraz walorów krajobrazowych w planowaniu przestrzennym, ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych poprzez adekwatne zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego lub/i decyzjach o warunkach zabudowy	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji, ograniczenia organizacyjne

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Ryzyka i stopień realizacji
A	B	C	D	E	F	G
				Utrzymanie i pielęgnacja terenów zieleni na terenie Gminy Zamość	Gminny Zakład Obsługi Komunalnej Gminy Zamość	W trakcie realizacji, ograniczenia finansowe gminnych budżetów oraz organizacyjne
8.	Zasoby geologiczne	Cel szczegółowy II. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska	Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa	Współdziałanie organów koncesyjnych w celu ochrony rejonów występowania udokumentowanych złóż i eliminacja nielegalnego wydobycia poprzez kontrole	Organy administracji geologicznej szczebla wojewódzkiego, powiatowego	Podjęcie nielegalnego wydobycia
				Budowa tężni przy Centrum Kultury Dawnej wraz z zagospodarowaniem terenu w m. Wysokie	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Rewitalizacja i monitoring przestrzeni publicznej	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
9.	Gleby	Cel szczegółowy II. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska	Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa	Sporządzenie i aktualizacja wykazu potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi	Starostwo Powiatowe w Zamościu	Brak przepływu informacji
				Wprowadzanie do dokumentów planistycznych zapisów dotyczących ochrony gleb	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Zatrzymanie nadmiernego przeznaczania gruntów rolnych pod zabudowę poprzez stosowne zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji
				Okresowe badania jakości gleby i ziemi	Starostwo Powiatowe w Zamościu	Ograniczenia finansowe
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	Cel szczegółowy I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii	Budowa świetlicy wiejskiej z garażem dla OSP w m. Płoskie	Urząd Gminy Zamość	W trakcie częściowej realizacji, ograniczenia finansowe gminnych budżetów
				Budowa garażu OSP w m. Zawada	Urząd Gminy Zamość	W trakcie realizacji

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Ryzyka i stopień realizacji
A	B	C	D	E	F	G
				Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu poważnych awarii	Urząd Gminy Zamość	Ograniczenia finansowe i organizacyjne, brak zainteresowania społecznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji danych z dokumentów strategicznych, w tym Uchwały nr XX/219/25 Rady Gminy Zamość z dnia 30 grudnia 2025 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zamość na lata 2026-2031

Tabela 22. Harmonogram realizacji zadań własnych Gminy Zamość wraz z ich finansowaniem

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w zł)					Źródła finansowania
				2025	2026	2027	2028	Razem	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Program budowy nawierzchni dróg gminnych	Urząd Gminy Zamość	17 481 389,87	b.d.	b.d.	b.d.	37 723 873,00	Budżety Gminy, w bieżącej realizacji
		Program poprawy bezpieczeństwa na drogach Gminy Zamość – budowa chodników, oświetlenia ulicznego, przejść dla pieszych	Urząd Gminy Zamość	803 122,17	b.d.	b.d.	b.d.	5 500 000,00 wydatkowane w latach 2021-2030	Budżety Gminy, w bieżącej realizacji
		Rozbudowa drogi gminnej nr 110392L w m. Płoskie	Urząd Gminy Zamość	209 652,39	3 337 000,00	4 700 000,00	0,00	8 587 000,00 łączne nakłady finansowe 2024-2027	Budżety lat 2026-2027 w realizacji, dotacja z RFRD
		Budowa drogi gminnej nr 110396L w m. Zawada	Urząd Gminy Zamość	135 000,00	60 000,00	170 000,00	5 600 000,00	5 980 000,00 łączne nakłady finansowe 2024-2028	Budżety Gminy
		Rozbudowa drogi gminnej nr 110384L w m. Wólka Panieńska	Urząd Gminy Zamość	134 491,50	4 000 000,00	5 700 000,00	0,00	10 554 000,00 łączne nakłady finansowe 2024-2027	Budżety lat 2026-2027 w realizacji
		Rozbudowa drogi gminnej Nr 110402L w m. Borowina Sitaniecka (remont)	Urząd Gminy Zamość	-	0,00	1 890 000,00	0,00	Remont 1 890 000,00 (2027 rok)	Budżety Gminy
		Rozbudowa drogi gminnej Nr 110388L w m. Zalesie, Białowola, Lipsko Kosobudy, Lipsko	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy
		Budowa drogi gminnej nr 110431L i 110430L Bortatycze Kol – Siedliska	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w zł)					Źródła finansowania
				2025	2026	2027	2028	Razem	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
		Budowa drogi gminnej nr 116623L Sitaniec i Chyża z budową mostu na rzece Łabuńce	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy
		Budowa drogi gminnej nr 110445L i 110401L w m. Borowina Sitaniecka	Urząd Gminy Zamość	-	170 000,00	4 350 000,00	-	Wniosek złożony w RFRD	Budżety Gminy
		Program dotacji do realizacji zadań z zakresu lokalnego transportu zbiorowego	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	10 000 000,00 wydatkowane w latach 2021-2030	Budżety Gminy
		Wspieranie rozwoju transportu rowerowego oraz wdrażanie rozwiązań na rzecz jego integracji z miejskimi systemami transportowymi	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy
		Rozwój Zintegrowanego Systemu Elektromobilności MOF Zamościa	Urząd Gminy Zamość	673 500,25	3 370 000,00	7 090 000,00	0,00	11 133 500,25 łączne nakłady finansowe 2025-2027	Budżety Gminy, w realizacji środki zewnętrzne
		Termomodernizacja obiektów publicznych w Gminie Zamość	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	10 200 000,00 wydatkowane w latach 2021-2027	Budżety Gminy
		Modernizacja energetyczna budynków na terenie MOF Zamościa	Urząd Gminy Zamość	164 198,30	1 150 000,00	3 200 000,00	0,00	4 514 198,30 łączne nakłady finansowe 2025-2027	Budżety Gminy, w realizacji środki zewnętrzne

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w zł)					Źródła finansowania
				2025	2026	2027	2028	Razem	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
		Modernizacja, likwidacja lub wymiana konwencjonalnych źródeł ciepła na niskoemisyjne w budynkach mieszkalnych, publicznych i innych (w tym realizacja Programu „Czyste Powietrze)	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy
		Program dopłat do wymiany pieców grzewczych w budynkach indywidualnych	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1 800 000,00 wydatkowane w latach 2021-2030	Budżety Gminy
		Rozświetlamy Gminę Zamość - modernizacja oświetlenia ulicznego	Urząd Gminy Zamość	275 535,00	1 054 680,00	0,00	0,00	1 330 215,00 łącznie nakłady finansowe 2024-2026	Budżety Gminy
		Bieżące informowanie społeczeństwa o aktualnym stanie zanieczyszczenia powietrza oraz jego wpływie na zdrowie	Urząd Gminy Zamość	Koszty administracyjne					Budżety Gminy
		Kontrola przestrzegania zakazu spalania odpadów w piecach domowych	Urząd Gminy Zamość, podmioty upoważnione przez gminę	Koszty administracyjne					Budżety Gminy
		Uwzględnienie w dokumentach planistycznych (mpzp) problemów dotyczących ochrony powietrza	Urząd Gminy Zamość	Koszty administracyjne					Budżety Gminy
		Edukacja ekologiczna w zakresie poprawy jakości powietrza	Urząd Gminy Zamość	15 000,00	15 000,00	15 000,00	15 000,00	60 000,00	WFOŚiGW

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w zł)					Źródła finansowania
				2025	2026	2027	2028	Razem	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
2.	Zagrożenia hałasem	Nasadzenia i odnowa zieleni ochronnej przy drogach gminnych	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy
		Edukacja ekologiczna w zakresie szkodliwości hałasu	Urząd Gminy Zamość	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	8 000,00	Budżety Gminy
		Uwzględnianie terenów narażonych na oddziaływanie hałasu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Urząd Gminy Zamość	Koszty administracyjne					Budżety Gminy
3.	Pola elektromagnetyczne	Wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony przed polami elektromagnetycznymi	Urząd Gminy Zamość	Koszty administracyjne					Budżety Gminy
4.	Gospodarowanie wodami	Działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach oszczędnego użytkowania wody	Urząd Gminy Zamość	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	8 000,00	Budżety Gminy
		Uwzględnianie w dokumentach planistycznych map ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego, obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz terenów zagrożonych podtopieniami	Urząd Gminy Zamość	Koszty administracyjne					Budżety Gminy
5.	Gospodarka wodno-ściekowa	Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	Urząd Gminy Zamość	Koszty administracyjne					Budżety Gminy

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w zł)					Źródła finansowania
				2025	2026	2027	2028	Razem	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
		Budowa sieci wodociągowej w m. Mokre (Kolonia)	Urząd Gminy Zamość	0,00	10 000,00	2 000 000,00	2 350 000,00	5 230 000,00 łącznie nakłady finansowe 2022-2028	Budżety Gminy, w tym ewentualnie pozyskane środki zewnętrzne
		Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w m. Szopinek	Urząd Gminy Zamość	-	-	b.d.	b.d.	b.d.	
		Budowa ujęcia wody i sieci wodociągowej w m. Kalinowice, Wólka Panieńska, Jatutów, Szopinek	Urząd Gminy Zamość	-	-	b.d.	b.d.	b.d.	
		Rozbudowa sieci wodociągowej w m. Płoskie – kolejne etapy	Urząd Gminy Zamość	-	-	b.d.	b.d.	b.d.	
		Budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Siedliska	Urząd Gminy Zamość	-	-	b.d.	b.d.	b.d.	
		Budowa sieci wodociągowej w m. Lipsko	Urząd Gminy Zamość	-	-	b.d.	b.d.	b.d.	
		Budowa sieci wodociągowej w m. Łapiguz	Urząd Gminy Zamość	-	-	b.d.	b.d.	b.d.	
		Budowa sieci wodociągowej w m. Żdanów – Zwódne – Pniówek	Urząd Gminy Zamość	-	-	b.d.	b.d.	b.d.	
		Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych i kanalizacji sanitarnej w Sołectwach Gminy Zamość	Urząd Gminy Zamość	-	-	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy, w realizacji środki
		Gromadzenie wód opadowych w OSiR Zamość oraz w Szkole Podstawowej w m. Żdanów	Urząd Gminy Zamość	5 378,15	369 490,88	0,00	0,00	374 869,03 łącznie nakłady finansowe	

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w zł)					Źródła finansowania
				2025	2026	2027	2028	Razem	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
								2025-2026	zewnętrzne
		Program dofinansowania kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska – dopłaty do budowy przyłączy do sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej	Urząd Gminy Zamość	247 643,70	b.d.	b.d.	b.d.	1 410 000,00	Budżety Gminy
		Gminny program dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Zamość	Urząd Gminy Zamość	0,00	b.d.	b.d.	b.d.	8 300 000,00	Budżety Gminy
		Edukacja ekologiczna dotycząca racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej	Urząd Gminy Zamość	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	8 000,00	Budżety Gminy
6.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Działania edukacyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów	Urząd Gminy Zamość	30 000,00	30 000,00	30 000,00	30 000,00	120 000,00	Budżety Gminy, wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi
		Odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości na terenie Gminy Zamość	Urząd Gminy Zamość, przedsiębiorcy wyłonieni w drodze przetargu	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
		Sporządzanie corocznych sprawozdań z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi	Urząd Gminy Zamość	0,00					Budżety Gminy
		Bieżąca likwidacja „dzikich wysypisk”	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy
		Realizacja projektu „Ekologiczne Lubelskie – poprawa jakości środowiska naturalnego w obszarze Województwa Lubelskiego poprzez wykorzystanie	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w zł)					Źródła finansowania
				2025	2026	2027	2028	Razem	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
		energii słonecznej i eliminację azbestu”							
		Realizacja Aktualizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Zamość na lata 2012-2032	Urząd Gminy Zamość	20 000,00	20 000,00	20 000,00	20 000,00	80 000,00	Budżety Gminy, WFOŚiGW, środki zewnętrzne
7.	Zasoby przyrodnicze	Budowa i rozwój infrastruktury turystyki przyrodniczej i krajobrazowej na obszarze MOF Zamościa	Urząd Gminy Zamość	3 867,90	370 000,00	0,00	0,00	373 867,90 łącznie nakłady finansowe 2025-2026	Budżety Gminy, w realizacji środki zewnętrzne
		Zapewnienie właściwej ochrony różnorodności biologicznej oraz walorów krajobrazowych w planowaniu przestrzennym, ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych poprzez adekwatne zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego lub/i decyzjach o warunkach zabudowy	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy, środki zewnętrzne
		Utrzymanie i pielęgnacja terenów zieleni na terenie Gminy Zamość	Urząd Gminy Zamość	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	Budżety Gminy
8.	Zasoby geologiczne	Budowa tężni przy Centrum Kultury Dawnej wraz z zagospodarowaniem terenu w m. Wysokie	Urząd Gminy Zamość	33 460,00	470 000,00	0,00	0,00	503 460,00 łącznie nakłady finansowe 2024-2027	Budżety Gminy
		Rewitalizacja i monitoring	Urząd Gminy Zamość	6 665,21	410 000,00	0,00	0,00	416 665,21	Budżety Gminy,

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w zł)					Źródła finansowania
				2025	2026	2027	2028	Razem	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
		przestrzeni publicznej						łącznie nakłady finansowe 2025-2026	w realizacji środki zewnętrzne
9.	Gleby	Wprowadzanie do dokumentów planistycznych zapisów dotyczących ochrony gleb	Urząd Gminy Zamość	Koszty administracyjne					Budżety Gminy
		Zatrzymanie nadmiernego przeznaczania gruntów rolnych pod zabudowę poprzez stosowne zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Urząd Gminy Zamość	Koszty administracyjne					Budżety Gminy
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	Budowa świetlicy wiejskiej z garażem dla OSP w m. Płoskie	Urząd Gminy Zamość	10 331,10	260 000,00	1 580 000,00	1 220 000,00	3 070 331,10 łącznie nakłady finansowe 2025-2028	Budżety Gminy, w części dotyczącej świetlicy wiejskiej po 2028 r.
		Budowa garażu OSP w m. Zawada	Urząd Gminy Zamość	0,00	420 000,00	230 000,00	0,00	650 000,00 łącznie nakłady finansowe 2025-2027	Budżety Gminy
		Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu poważnych awarii	Urząd Gminy Zamość	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	8 000,00	Budżety Gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji danych z dokumentów strategicznych, w tym Uchwały nr XX/219/25 Rady Gminy Zamość z dnia 30 grudnia 2025 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zamość na lata 2026-2031

Tabela 23. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem na lata 2025-2028

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Szacowane nakłady finansowe na realizację zadania (w zł)	Źródła finansowania
A	B	C	D	E	F
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Budowa mostu na rzece Łabuńce w m. Jatutów	Gminny Zakład Obsługi Komunalnej Gminy Zamość	560 270,00	Budżety gminy
		Modernizacja, likwidacja lub wymiana konwencjonalnych źródeł ciepła na niskoemisyjne w budynkach mieszkalnych, publicznych i innych (w tym realizacja Programu „Czyste Powietrze)	Mieszkańcy, zarządcy budynków	b.d.	Środki własne inwestora, inne środki
		Kontynuowanie prowadzenia monitoringu jakości powietrza	GIOŚ	Koszty administracyjne	Środki własne GIOŚ
2.	Zagrożenia hałasem	Nasadzenia i odnowa zieleni ochronnej przy drogach gminnych	Zarządcy dróg	Wg kosztorysów	Środki własne inwestora, inne środki
		Prowadzenie monitoringu hałasu	GIOŚ	Koszty administracyjne	Środki własne GIOŚ
3.	Pola elektromagnetyczne	Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy	GIOŚ	Koszty administracyjne	Środki własne GIOŚ
4.	Gospodarowanie wodami	Budowa, rozbudowa, modernizacja zbiorników przeciwpowodziowych i retencyjnych	RZGW w Lublinie, zarządy zlewni	Koszty administracyjne	Środki własne, inne środki
		Monitorowanie jakości wód powierzchniowych i podziemnych	GIOŚ	Koszty administracyjne	Środki własne GIOŚ
5.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Realizacja Aktualizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Zamość na lata 2012-2032	Urząd Gminy Zamość, właściciele nieruchomości	b.d.	Budżety Gminy, środki własne inwestora, inne środki
6.	Zasoby przyrodnicze	Zakup sadzonek drzew	Nadleśnictwo	b.d.	Środki własne, inne środki
		Likwidacja dzikich wysypisk zlokalizowanych na terenach leśnych	Nadleśnictwo	b.d.	Środki własne, inne środki

		Podnoszenie świadomości i wiedzy ekologicznej społeczeństwa w zakresie leśnictwa	Nadleśnictwo we współpracy z UG Zamość	b.d.	Środki własne, inne środki
7.	Zasoby geologiczne	Współdziałanie organów koncesyjnych w celu ochrony rejonów występowania udokumentowanych złóż i eliminacja nielegalnego wydobywania poprzez kontrole	Organy administracji geologicznej szczebla wojewódzkiego, powiatowego	Koszty administracyjne	Środki własne organów realizujących
8.	Gleby	Sporządzenie i aktualizacja wykazu potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi	Starostwo Powiatowe w Zamościu	Koszty administracyjne	Budżet powiatu
		Okresowe badania jakości gleby i ziemi	Starostwo Powiatowe w Zamościu	Koszty administracyjne	Budżet powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji danych z dokumentów strategicznych, w tym Uchwały nr XX/219/25 Rady Gminy Zamość z dnia 30 grudnia 2025 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zamość na lata 2026-2031

8. Doskonalenie systemu finansowania Programu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska powinno być możliwe m.in. dzięki stworzeniu sprawnego systemu finansowania, w którym podstawowymi źródłami są zarówno środki budżetowe, jak i pozabudżetowe, tj. fundusze ekologiczne, programy pomocowe oraz środki własne inwestorów, a także budżet. Do instrumentów finansowych w zakresie ochrony środowiska należą:

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- kary za korzystanie ze środowiska,
- inne.

Jednostki organizacyjne, instytucje i podmioty realizujące zadania inwestycyjne w zakresie ochrony środowiska i przyrody oraz zadania w zakresie edukacji ekologicznej, mogą uzyskać pomoc finansową ze środków **funduszy strukturalnych, funduszy celowych, fundacji oraz banków**. W zależności od rodzaju zadania formą dofinansowania może być dotacja, preferencyjny kredyt lub pożyczka.

Poniżej przedstawiono potencjalne źródła finansowania dla zadań określonych w Programie ochrony środowiska.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

NFOŚiGW promuje przedsięwzięcia ochrony środowiska i należy do największych instytucji finansujących w Polsce. Celem działalności NFOŚiGW jest wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Informacja o aktualnych naborach wniosków (w 2026 r.) w ramach: Programów priorytetowych i projektów NFOŚiGW, znajduje się na stronie: <https://www.gov.pl/web/nfosiqw/>

Ważnym zadaniem Narodowego Funduszu jest efektywne i sprawne wykorzystanie środków z Unii Europejskiej, z Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Krajowego Systemu Zielonych Inwestycji (GIS – Green Investment Scheme) oraz Instrumentu finansowego LIFE+. Szczegółowa lista oraz Przewodnik dla beneficjenta znajduje się na stronie internetowej: <https://www.gov.pl/web/nfosiqw/narodowy-fundusz-ochrony-srodowiska-i-gospodarki-wodnej>

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie

Celem strategicznym Funduszu jest poprawa stanu środowiska i efektywne gospodarowanie jego zasobami przez wspieranie działań służących zrównoważonemu rozwojowi województwa lubelskiego. Pomoc finansowa oferowana przez Fundusz to: niskooprocentowane pożyczki, dotacje, przekazanie środków państwowym jednostkom budżetowym, dopłaty do kredytów bankowych oraz częściowe umorzenie pożyczek. Ze środków Funduszu mogą korzystać samorządy, podmioty gospodarcze, jednostki publiczne, organizacje pozarządowe i osoby fizyczne. Fundusz dofinansowuje przedsięwzięcia w ramach następujących dziedzin:

- ochrona powietrza,
- ochrona wód i gospodarka wodna,
- gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
- ochrona przyrody,
- edukacja ekologiczna,
- zapobieganie oraz likwidacja poważnych awarii i ich skutków,
- monitoring środowiska.

KPO - Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

W ramach KPO przewidziano przeprowadzenie szeregu reform i inwestycji uwzględniających zarówno skutki pandemii COVID-19, jak i najważniejsze wyzwania strukturalne, jakie stoją przed Polską. Zawarto w nim strategię na rzecz promowania bardziej konkurencyjnej i odpornej gospodarki,

wspierania wzrostu gospodarczego zgodnie z priorytetami unijnymi w zakresie klimatu i technologii cyfrowych oraz poprawy jakości życia w Polsce, w szczególności poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną, zrównoważoną mobilność, opiekę zdrowotną, technologie cyfrowe, a także badania naukowe i innowacje. W KPO skoncentrowano się na sześciu kluczowych obszarach polityki: zielonej transformacji, transformacji cyfrowej, zdrowiu, konkurencyjności i innowacjach, zrównoważonym transporcie i jakości instytucji.

Projekty służące poprawie stanu środowiska i zachowania wysokich walorów przyrodniczych są mogły być realizowane w ramach następujących komponentów:

- Odporność i Konkurencyjność Gospodarki,
- Zielona Energia i Zmniejszenie Energochłonności,
- Zielona, Inteligentna Mobilność.

Formami wsparcia są:

- dotacje,
- pożyczki.

Beneficjentami KPO są:

- jst,
- uczelnie wyższe,
- instytuty naukowo-badawcze,
- spółdzielnie,
- MŚP.

FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027

To krajowy program, który stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 oraz 2014-2020, nadal wspiera gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Budżet Programu wynosi ponad 29 mld euro.

Wsparcie dla zadań środowiskowych można otrzymać w ramach:

- Priorytet 1: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności.
- Priorytet 2: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR.

Formami wsparcia są:

- dotacje,
- instrumenty finansowe,
- instrumenty łączące finansowanie zwrotne i dotacyjne.

Beneficjentami FEnIKS-a mogą być:

- przedsiębiorstwa,
- jst,
- podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jst,
- właściciele budynków mieszkalnych,
- państwowe jednostki budżetowe i administracji publicznej,
- dostawcy usług energetycznych,
- zarządcy dróg krajowych i linii kolejowych,
- służby ratownicze (ratownictwo techniczne) i odpowiedzialne za bezpieczeństwo ruchu,
- Państwowa Straż Pożarna,
- podmioty zarządzające portami lotniczymi oraz portami morskimi,
- organizacje pozarządowe,
- instytucje ochrony zdrowia, instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe.

Głównym celem programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez:

- obniżenie emisyjności gospodarki transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym,
- budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne,
- dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030,
- poprawę bezpieczeństwa transportu,
- zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia,
- wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.

Realizując program, będzie się dążyć do zwiększenia efektywności energetycznej mieszkalnictwa, budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw oraz zwiększenia udziału zielonej energii z odnawialnych źródeł energii w końcowym zużyciu energii.

Inwestycje w infrastrukturę energetyczną mają przynieść poprawę jakości i bezpieczeństwa funkcjonowania sieci elektroenergetycznych oraz rozwój inteligentnych sieci gazowych i wzrost ich znaczenia w nowoczesnym, zielonym systemie energetycznym. Inwestycje w sektorze środowiska mają przyczynić się do większej odporności na zmiany klimatu (w tym na susze i powodzie) oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego (wzrost zdolności retencyjnych oraz poprawę systemów monitorowania i zarządzania kryzysowego).

W programie dąży się do poprawy gospodarowania wodą pitną oraz ściekami komunalnymi, a także odpadami komunalnymi.

Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 to Program przeznaczony dla pięciu województw (lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego oraz regionu mazowieckiego regionalnego, czyli województwa mazowieckiego z wyłączeniem Warszawy i powiatów ją otaczających). Głównym celem programu jest utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności makroregionu oraz wyższej jakości życia w Polsce wschodniej. Do szczegółowych celów programu należą:

- wzmocnianie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzmocnianie atrakcyjności osadniczej miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu,
- zwiększenie dostępności transportowej makroregionu,
- wzrost wykorzystania potencjału turystyki i uzdrowisk dla rozwoju.

Program skierowany jest m.in. do przedsiębiorstw energetycznych, jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów świadczących usługi publiczne w ramach zadań jednostek samorządu terytorialnego, miast makroregionu - organizatorów transportu miejskiego, PKP PLK S.A., PKP S.A. czy organizacji pozarządowych i ich partnerstw. Wsparcie dotyczy takich obszarów jak:

- przedsiębiorczość: wsparcie startupów, wykorzystanie procesów wzorniczych w MŚP, automatyzacja i robotyzacja MŚP, transformacja modeli biznesowych w kierunku Gospodarki Obiegu Zamkniętego, pożyczki dla MŚP – inwestycje w turystykę,
- energia i klimat: rozwój inteligentnych sieci energetycznych, adaptacja miast do zmian klimatu, bioróżnorodność, zrównoważona mobilność miejska,
- transport: ponadregionalna infrastruktury drogowa i kolejowa,
- uzdrowiska oraz ponadregionalne produkty turystyczne (szlaki).

Program Interreg Europa Środkowa 2021-2027

Program ma na celu wsparcie wymiany doświadczeń, nowatorskie rozwiązania i budowę potencjału instytucji uczestniczących w przygotowaniu i realizacji polityk rozwoju regionalnego. Budżet pochodzi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i wynosi ok. 379 mln euro. Program

przeznaczony jest dla 9 państw Europy Środkowej: Polski, Czech, Słowacji, Węgier, Austrii, Słowenii, Chorwacji oraz części Niemiec i Włoch. W ramach programu wyznaczono 4 priorytety wraz z celami szczegółowymi:

- Priorytet 1. Współpraca na rzecz inteligentnej Europy Środkowej (Wzmacnianie zdolności innowacyjnych; Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości).
- Priorytet 2. Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej (Wspieranie transformacji energetycznej dla neutralności klimatycznej; Zwiększenie odporności na zmiany klimatu; Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym; Ochrona środowiska; Zielona mobilność miejska).
- Priorytet 3. Współpraca na rzecz lepiej połączonych Europy Środkowej (Poprawa połączeń transportowych obszarów wiejskich i peryferyjnych).
- Priorytet 4. Poprawa systemu zarządzania współpracą w Europie Środkowej (Wzmocnienie systemu zarządzania na rzecz zintegrowanego rozwoju terytorialnego w Europie Środkowej). Program stanowi kontynuację programu Interreg Europa 2014-2020.

Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Biorąc pod uwagę założenia strategiczne oraz odpowiedź na zidentyfikowane wyzwania rozwojowe za cel główny Programu przyjęto: Wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu, sprzyjające zintegrowanemu, zrównoważonemu i inteligentnemu rozwojowi województwa lubelskiego, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia i bezpieczeństwo jego mieszkańców.

Cel główny zostanie osiągnięty przez interwencję w ramach 11 Priorytetów obejmujących 5 celów polityki pakietu legislacyjnego UE:

- Priorytet I Badania naukowe i innowacje
- Priorytet II Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu
- Priorytet III Ochrona zasobów środowiska i klimatu
- Priorytet IV Efektywne wykorzystanie energii
- Priorytet V Zrównoważona mobilność miejska
- Priorytet VI Zrównoważony system transportu
- Priorytet VII Rozwój infrastruktury społecznej i zdrowotnej
- Priorytet VIII Zwiększenie spójności społecznej
- Priorytet IX Zaspokajanie potrzeb rynku pracy
- Priorytet X Lepsza edukacja
- Priorytet XI Rozwój zrównoważony terytorialnie

Realizacja celu programu nastąpi w zgodzie z celami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju oraz z uwzględnieniem zasady nie czyni poważnych szkód (DNSH). W celu wzmocnienia efektów ekologicznych polityki spójności prowadzone będą działania w zakresie edukacji ekologicznej, zmierzające do zmiany postaw i upowszechnienia ekologicznych praktyk oraz przyczyniających się do osiągnięcia celów środowiskowych i klimatycznych projektu i programu.

W ramach Kontraktu Programowego Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 realizowany jest projekt „Ekologiczne Lubelskie - poprawa jakości środowiska naturalnego w obszarze Województwa Lubelskiego poprzez wykorzystanie energii słonecznej i eliminację azbestu”. Wnioskodawcą w projekcie będą Jednostki Samorządu Terytorialnego, natomiast odbiorcą końcowym będą mieszkańcy województwa lubelskiego - osoby fizyczne, będące właścicielami nieruchomości, które wyrażą wolę udziału w kompleksowym przedsięwzięciu polegającym na usunięciu z nieruchomości wyrobów zawierających azbest (tj. usunięcie, transport i unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest) w połączeniu z wykonaniem instalacji fotowoltaicznych.

Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy (tzw. Fundusze norweskie i EOG)

Jest to forma bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein nowym członkom UE – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim.

Głównym celem jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem. Najistotniejszym programem w kontekście ochrony środowiska jest program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu. Dotyczy on takich obszarów jak:

- energia odnawialna, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne;
- łagodzenie zmian klimatu i adaptacja;
- środowisko i ekosystemy.

Środki skierowane są do jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, organizacji pozarządowych, uczelni, przedsiębiorców (m.in. przedsiębiorstw przemysłowych i spółek komunalnych, w tym producentów energii i ciepła czy właścicieli małych elektrowni wodnych) i innych podmiotów wymienionych w poszczególnych naborach.

Instrument finansowy LIFE

LIFE+ jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej koncentrującym się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja polityki ochrony środowiska oraz identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących ochrony środowiska.

Program ten funkcjonuje w Unii Europejskiej od 1992 r. i aktualnie jest kontynuowany w perspektywie finansowej 2021-2027.

Program zarządzany jest przez Komisję Europejską, która raz do roku ogłasza nabór wniosków. Wnioski kierowane są do Komisji za pośrednictwem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który pełni funkcję Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE. Finansowanie z LIFE mogą otrzymywać jednostki, podmioty i instytucje publiczne lub prywatne zarejestrowane na terenie dowolnego państwa należącego do Wspólnoty Europejskiej.

9. Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska Programu

Realizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2025-2028 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r. spoczywa na władzach gminy. Zakres monitoringu realizacji powinien obejmować ocenę:

- stopnia wykonania określonych zadań,
- stopnia realizacji przyjętych celów,
- rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i zadaniami, a ich wykonaniem oraz analizę tych rozbieżności.

Stopień realizacji zadań określonych w niniejszym Programie powinien być oceniany, co dwa lata tj. w 2027 r. za okres 2025-2026 i w 2029 r. za okres 2027-2028. Oceny te będą podstawą do kolejnej aktualizacji niniejszego dokumentu.

Podstawą właściwego systemu oceny realizacji Programu Ochrony Środowiska jest dobry system sprawozdawczości. W tab. 24 poniżej przedstawiono wskaźniki monitorowania Programu, przyjmując, że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie w miarę potrzeb modyfikowana.

Do określenia niniejszych wskaźników posłużą dane udostępniane przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ), Główny Urząd Statystyczny (GUS) oraz informacje uzyskane z Urzędu Gminy Zamość.

Realizacja założonych w Programie Ochrony Środowiska zadań wymaga pozyskania znacznych środków finansowych. Szczególnie dla zadań wysokonakładowych istotne jest pozyskanie funduszy ze źródeł zewnętrznych. W tym celu niezbędne jest monitorowanie dostępności środków finansowych oraz skuteczna współpraca ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi na terenie Gminy oraz dokonywanie analiz dostępnych źródeł finansowania.

Istotnym zadaniem jednostek odpowiedzialnych za realizację Programu będzie utrzymywanie bieżących kontaktów z Urzędem Gminy Zamość oraz raportowanie postępów realizacji Programu. Jest to działanie bardzo ważne dla osiągnięcia założonych celów. Wójt Gminy jest odpowiedzialny za przygotowanie projektu budżetu, prowadzi nadzór jego wykonania oraz kontrolę realizacji zleconych zadań. Z tego względu na przedstawienie Wójtowi Gminy informacji o możliwościach pozyskania środków pozabudżetowych, bieżąca realizacja budżetu dla potrzeb realizowanych zadań, a także odpowiednia współpraca jest istotna dla pomyślnej realizacji Programu.

Monitorowanie realizacji postępu powinno być wewnętrznym mechanizmem wspomagającym zarządzanie Programem i powinno polegać na gromadzeniu informacji na temat dotyczący danego projektu w aspekcie finansowym, a także rzeczowym. Działania powinny również dotyczyć procesu systematycznego analizowania informacji, w celu określenia, czy założenia pokrywają się z osiąganymi rezultatami i celami na poszczególnych etapach realizacji projektu. Monitorowanie ma spełniać przede wszystkim funkcję wewnętrznej kontroli stanu realizacji poszczególnych zadań zaplanowanych w Programie. Powinien to być proces ciągły trwający aż do zakończenia prac nad danym projektem. Podjęcie takich działań zwiększa prawdopodobieństwo ukończenia zadań zaproponowanych do realizacji w harmonogramie zadań Programu.

Informowanie opinii publicznej oraz prowadzenie działań edukacyjnych jest istotne ze względu na podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców. Działania edukacyjne mogą w dłuższej perspektywie przyczynić się m.in. do ograniczenia ilości tzw. „dzikich wysypisk odpadów”, czy też ograniczenia spalania odpadów w gospodarstwach domowych. Wzrost świadomości ekologicznej wśród mieszkańców może przyczynić się do poprawy jakości środowiska w Gminie.

Tabela 24. Wskaźniki monitorowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość

Lp.	Obszar interwencji	Wskaźnik		
		Nazwa (źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
A	B	D	E	F
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Substancje, których stężenia przekroczyły wartości dopuszczalne (GIOŚ)	Benzo(α)piren	Brak substancji z przekroczeniami
2.	Zagrożenia hałasem	Miejsca gdzie poziom hałasu przekracza wartości dopuszczalne wg obowiązujących przepisów (GIOŚ)	Gmina Zamość nie została objęta Programem Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie pomiarów hałasu drogowego	Poziom hałasu nieprzekraczający dopuszczalnych norm
3.	Pola elektromagnetyczne	Wartość poziomów pól elektromagnetycznych w Gminie Zamość - Sitaniec	>0,3	Max. 8,9% V/m (pomiar) przy wartościach dopuszczalnych: od 28 V/m do 61 V/m
4.	Gospodarowanie wodami	Klasa jakości wód podziemnych (GIOŚ) - Łabunie - Sitno	III	I
5.	Gospodarka wodno-ściekowa	Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej i przesyłowej [km]	141,2	Zwiększenie
6.		Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w [km]	85,4	Zwiększenie
7.		Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zamieszkania zbiorowego [szt.]	2 823	Zwiększenie
8.		Liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zamieszkania zbiorowego [szt.]	1 821	Zwiększenie
9.		Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w [%] ogółu ludności (GUS)	43,9	Zwiększenie stanu
10.		Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w [%] ogółu ludności (GUS)	27,2	Zwiększenie stanu
11.		Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków [%] ogólnej liczby ludności (GUS, stan na 31.12.2024 r.)	18,8	Zwiększenie stanu
12.		Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów w [%] ludności (GUS, stan na 31.12.2024 r.)	18,5	Zwiększenie stanu

Lp.	Obszar interwencji	Wskaźnik		
		Nazwa (źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa
A	B	D	E	F
13.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Masa odebranych odpadów komunalnych ogółem [Mg/rok] (dane z gminy, stan na 31.12.2024 r.)	5 664,59	Zmniejszenie ilości powstających odpadów komunalnych
14.		Masa odpadów komunalnych zebranych selektywnie [Mg/rok] (dane z gminy, stan na 31.12.2024 r.)	3 408,91	Zwiększenie ilości odpadów komunalnych zbieranych selektywnie
15.		Odsetek masy odpadów zebranych selektywnie [%]	60,2	Zwiększenie
16.		Ilość odebranych zmieszanych odpadów komunalnych [Mg/rok] (dane z gminy, stan na 31.12.2024 r.)	2 255,68	Zmniejszenie ilości zmieszanych odpadów komunalnych
17.		Odsetek masy odpadów komunalnych odebranych jako zmieszane odpady komunalne [%]	39,8	Zmniejszenie
18.		Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych [%] (dane z gminy, stan na 31.12.2024 r.)	52,31	Zwiększenie
19.	Zasoby przyrodnicze	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych [ha]	71,11	Utrzymanie i zachowanie stanu istniejącego lub wzrost
20.		Liczba pomników przyrody [szt.]	3	Utrzymanie i zachowanie stanu istniejącego lub wzrost
21.		Lesistość [%] (GUS)	9,2	Utrzymanie i zachowanie stanu istniejącego lub wzrost
22.		Powierzchnia gruntów leśnych ogółem [ha] (GUS)	1 820,02	Utrzymanie i zachowanie stanu istniejącego lub wzrost
23.	Gleby	Klasy jakości gleb	I-III	I
24.	Zasoby geologiczne	Liczba złóż aktualnie eksploatowanych na podstawie wydanych przez Starostę koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż	0	Zachowanie
25.	Zagrożenia poważnymi awariami	Liczba zakładów w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii [szt.]	0	Zachowanie

Źródło: Opracowanie własne

10. Materiały źródłowe

1. Załącznik do Wytycznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, Ministerstwo Klimatu, styczeń 2020 r.
2. Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej.
3. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.
4. Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030.
5. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
6. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
7. Strategia Produktywności 2030.
8. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
9. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030.
10. Polityka Energetyczna Polski do 2040 r.
11. Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.).
12. Polska Strategia Wodorowa do roku 2030 z perspektywą do roku 2040.
13. Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.
14. Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030.
15. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030.
16. Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022.
17. Polityka Surowcowa Państwa.
18. Krajowa Polityka Miejska.
19. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.
20. Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły.
21. Program przeciwdziałania niedoborowi wody, Retencja, zatrzymaj wodę.
22. Plan przeciwdziałania skutkom suszy.
23. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.
24. Plan Strategiczny dla WPR (Wspólnej Polityki Rolnej) na lata 2023-2027.
25. Program ochrony środowiska województwa lubelskiego 2030.
26. Aktualizacja „Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowego benzo(a)pirenu” w zakresie pyłu PM_{2,5} (faza II) i benzo(a)pirenu.
27. Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego.
28. Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2028.
29. Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego.
30. Program rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.
31. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zamojskiego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028.
32. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.
33. Aktualizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Zamość na lata 2012-2032.
34. Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku.
35. Raport z realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.” za lata 2023-2024, czerwiec 2025 r.
36. Uchwała Nr XX/219/25 Rady Gminy Zamość z dnia 30 grudnia 2025 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zamość na lata 2026-2031.
37. <https://gminazamosc.pl/>

38. <https://ugzamosc.bip.lubelskie.pl/index.php?id=6>
39. <https://geoportal.orsip.pl/aplikacje-mapowe>.
40. <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy>
41. MIDAS Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy
<http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web>.
42. Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce, wg stanu na 31.XII.2024 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025 r.
43. <https://geolog.pgi.gov.pl/#>
44. <https://geologia.pgi.gov.pl/arcgis/apps/MapSeries/index.html?appid=8d14826a895641e2be10385ef3005b3c>
45. Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, <http://crfop.gdos.gov.pl/>, dostęp dnia 02.07.2021 r. geoserwis.gdos.gov.pl/mapy
46. GUS, Bank Danych Lokalnych.
47. https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpWORP
48. <https://www.uke.gov.pl/>
49. Ocena stanu klimatu akustycznego środowiska na terenie województwa lubelskiego w roku 2022, GIOŚ, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie, Lublin, listopad 2023 r.
50. Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa lubelskiego w roku 2023, GIOŚ, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie, Lublin, listopad 2024 r.
51. https://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/index.php?mod=pomiary&p=345
52. Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim, raport wojewódzki za rok 2021, GIOŚ Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie, Lublin 2022 r.
53. Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim, raport wojewódzki za rok 2022, GIOŚ Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie, Lublin 2023 r.
54. Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim, raport wojewódzki za rok 2023, GIOŚ Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie, Lublin 2024 r.
55. Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim, raport wojewódzki za rok 2024, GIOŚ Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie, Lublin kwiecień 2025 r.
56. Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2020 w województwie lubelskim – ocena na podstawie pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska, Lublin, czerwiec 2021 r.
57. <http://www.gios.gov.pl/pl/powazne-awarie>.